

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERVİŞ KEMAL ÜZERİNE BİR İNCELEME:
HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

ERSİN ŞAHAN

TEMMUZ – 2021

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DERVİŞ KEMAL ÜZERİNE BİR İNCELEME:
HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

ERSİN ŞAHAN

TEZ DANIŞMANI:

Dr. Öğr. Üyesi ERKAN KALAYCI

T.C.
KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı Yüksek Lisans “öğrencisi Ersin Şahan’ın “Derviş Kemal Üzerine Bir İnceleme: Hayatı, Sanatı ve Şiirleri” başlıklı tezi 26/07/2021 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun .../.../20... tarih ve ../.. sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Muharrem EKŞİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimi ve Yüksek Lisans/Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Erkan KALAYCI
Tez Danışmanı

Bu tezi okuyarak içerik ve nitelik açısından incelediğimizi ve Yüksek Lisans/Doktora derecesi almak için yeterli olduğunu onaylıyoruz.

Jüri Üyeleri: *(Birinci sırada Tez Savunma Sınavı başkanı, ikinci sırada tez danışmanı, üçüncü sırada da diğer jüri üyesi yer alır. Yüksek lisans jürisi üç, doktora jürisi 5 kişiden oluşur.)*

Unvan ve İsim	Bağlı Olduğu Kurum	İmza
1. Doç. Dr. İlker TOSUN	Kırklareli Üniversitesi	
2. Dr. Öğr. Üyesi Erkan KALAYCI	Kırklareli Üniversitesi	
3. Doç. Dr. Ömer AKSOY	Trakya Üniversitesi	

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde bizzat elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada özgün olmayan tüm kaynaklara eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ersin ŞAHAN

26.07.2021

ÖZ

DERVİŞ KEMAL ÜZERİNE BİR İNCELEME:

HAYATI, SANATI VE ŞİİRLERİ

ŞAHAN, Ersin

Yüksek Lisans, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Erkan KALAYCI

TEMMUZ 2021

Sözlü gelenek şiir sanatının ortaya koyduğu edebi birikimlerden biri de âşık edebiyatıdır. Sözlü gelenek şiir sanatının temsilcilerine; âşık, meydan şairi, çöğür şairi gibi adlar verilmektedir. Bunlardan bir tanesi de “ozan” dır.

Tezimizin konusu olan Derviş Kemal de kendisine ozan adını veren bir edebiyat geleneğinin mensubudur.

Çalışmamızda Derviş Kemal Özcan’ın hayatı, sanatı ve şiirleri giriş bölümü verilerek dört bölüm hâlinde incelenmiştir. Giriş bölümünde âşıklık geleneği hakkında bilgiler verilmiş ve Derviş Kemal’in âşıklık geleneği içindeki yeri tartışılmıştır.

Birinci bölümde Derviş Kemal’in hayatı hakkında bilgiler verilmiş ve şiir yazmaya nasıl başladığı anlatılmıştır. Sanatsal kimliğine dair unsurlar açıklanmış ve Derviş Kemal’in sözlü gelenek şiir sanatındaki şöhreti ve etkisi anlatılmıştır.

İkinci bölümde, şiirlerinin şekil bakımından incelemesi yapılmış ve sözlü gelenek şiir sanatının bir parçası olan eserlerinin nazım türleri açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, Derviş Kemal’in şiirleri dini-tasavvufi şiirler ve dini-tasavvufi olmayan şiirler olarak ikiye ayrılmış, tespit edilen konular içerik bakımından incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, Derviş Kemal Özcan’ın yazmış olduğu 125 şiire yer verilmiş ve çalışmamız sonuç bölümüyle nihayete erdirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Derviş Kemal, Âşıklık Geleneği, Ozan, Bektaşî, Âşık

ABSTRACT

One of the literary accumulations revealed by the oral tradition poetry art is the literature of minstrels (ashiks). Representatives of oral tradition poetry art are called “ashik”. Representatives of this literature have been given different names besides ashik, and one of them is "bard".

Derviş Kemal, the subject of our thesis, is also a member of a literary tradition that calls himself a bard.

In our study, Derviş Kemal Özcan's life, art and poems were examined in four parts by giving an introduction. In the introduction, information about the minstrel tradition is given and Derviş Kemal's place in the minstrel tradition is discussed.

In the first chapter, information about Derviş Kemal's life is given and how he started to write poetry is explained. The elements included in his artistic identity are explained and Derviş Kemal's fame and influence in oral tradition poetry art is put forward.

In the second chapter, his poems were examined in terms of form and the verse types of his works, which are a part of oral tradition poetry art, are explained.

In the third chapter, Derviş Kemal's poems are divided into two sections as religious-mystical poems and religious-non-sufistic poems and the identified topics are examined in terms of content.

In the fourth chapter, 125 poems written by Derviş Kemal Özcan are included and our study is concluded with a conclusion that expresses his scientific contributions to Turkish oral tradition poetry.

Keywords: Derviş Kemal, Tradition of poet, bektashi

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ.....	1
A.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	1
A.1.1.Konu	1
A.1.2. Amaç.....	2
A.1.3. Kapsam.....	2
A.1.4.Yöntem	2
B.1. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE DERVİŞ KEMAL	3
B.1.1. Türk Edebiyatında Âşıklık Geleneği	3
B.1.2. Derviş Kemal'in Âşıklık Geleneğindeki Yeri.....	17
BİRİNCİ BÖLÜM	
DERVİŞ KEMAL'İN HAYATI VE ÂŞIKLIĞI.....	23
1.1. HAYATI.....	23
1.1.1. Doğum Yeri ve Tarihi	23
1.1.2. Eğitim Hayatı.....	23
1.1.3. Çocukluğu ve Ergenliği.....	23
1.1.4. Askerliği	24
1.1.5. Mesleği.....	25
1.1.6. Evliliği, Eşi ve Çocukları	26
1.2.SANATSAL KİMLİĞİNE DAİR UNSURLAR	26
1.2.1. Mahlası	26
1.2.2. Bade İçme.....	27
1.2.3. Keman Çalması	30
1.2.4. Tanıştığı Önemli Kişiler	32

1.3. ŞÖHRETİ VE ETKİSİ	33
1.3.1. Etkilendiği İsimler.....	33
1.3.2. Etkilediği İsimler	34

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ	35
2.1. DERVİŞ KEMAL'İN ŞİİRLERİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ	35
2.1.1. Vezin	35
2.1.2. Durak	35
2.1.3. Kafiye	41
2.1.4. Redif	44
2.1.5. Nazım Biçimleri ve Türleri.....	45
2.1.5.1. Nazım Biçimi.....	45
2.1.5.1.1. Koşma	45
2.1.5.1.2. Semai.....	47
2.1.5.2. Nazım Türü.....	49
2.1.5.2.1. Taşlama	51
2.1.5.2.2. Ağıt.....	52
2.1.5.2.3. Nutuk	53
2.1.5.2.3. Düvaz	54
2.1.5.2.4. Nefes.....	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	59
3.1.DİNİ TASAVVUFİ ŞİİRLERİNDE İÇERİK	59
3.1.1. Bektaşiliğe Ait Unsurlar ve Tarikat Düşüncesi	59
3.1.1. Tarikat ve Tarikat Açısından Önemli İsimler.....	60
3.1.2 Cem İbadeti	62
3.1.3. Formel Sayılar	64
3.2.DİN VE TASAVVUF DIŞI ŞİİRLERİNDE İÇERİK.....	67
3.2.1. Milli Konular	67

3.2.2 Sosyal Eleştiri.....	68
3.2.3. İnsanî Değeri	70
3.2.4. Felekten Şikâyet	72
3.2.5. Hasret	73
3.2.6. Anne.....	74
3.2.7. Öğüt (Nasihat)	75
3.2.8. Siyaset.....	76
3.2.9. Güncel Olaylar	77

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK DERVİŞ KEMAL'İN ŞİİRLERİ	79
4.1.ŞİİRLER	79
SONUÇ	177
KAYNAKÇA.....	181
EKLER	189

GİRİŞ

A.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

A.1.1.Konu

Türk kültürünün sahip olduğu coğrafya ve sözlü kültürü etrafında gelişen sözlü gelenek bütün Türk boylarının ortak dili olmuş ve tarih boyunca Türkistan'dan Balkanlara kadar özellikle şiir türünde kendini göstermiştir. Anadolu'da da devam eden bu gelenek araştırmacılar tarafından incelenmiş ve incelenmeye devam edilmektedir. Sözlü gelenek şiir sanatının temsilcileri her bir Türk boyunda farklı isimlerle adlandırılmıştır. Anadolu ve Azerbaycan sahasında âşık olarak adlandırılan bu şair musikişinaslar günümüzde de sözlü gelenek şiir sanatının üreticileri konumunda olmuş ve 20. yy. ile birlikte yeniden ozan olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Kendisini bu şekilde ozan olarak niteleyen isimlerden biri de Derviş Kemal Özcan'dır.

Çalışmamızın konusunu da kendisini açıkça ozan olarak adlandıran ve derviş unvanını kullanan Derviş Kemal Özcan'ın hayatı, sanatı ve şiirleri oluşturmaktadır.

Derviş Kemal Özcan'ın Alevî-Bektaşî toplumu içinde “vaiz”, “kutsal sayılar”, “bu dem bizi insan etti” gibi şiirlerinin cemlerde okunması, Feyzullah Çınar ve Nesimi Çimen tarafından şiirlerinin beslenmiş olması yine Berraki ve Nesimi Çimen gibi âşık edebiyatının temsilcileri tarafından hakkında şiir yazılmış olması sözlü gelenek içerisinde musikişinas bir şair olduğunu göstermektedir.

Enstrüman olarak sanatını icra ederken keman çalıyor olması, ustalık çıraklık ilişkisini gerekli görmemesi, âşıklık geleneğinin klasik unsurlarından rüya görme, bade içmeye inanmaması, irticalen şiir söylememesi, halk hikâyesi icra etmemesi ve daha önce de dediğimiz gibi kendisini *ozan* olarak adlandırması gibi özellikleriyle klasik âşık tipolojisinden ayrılmakta ve dikkat çekmektedir.

Tezimizde konu alacağımız Derviş Kemal ÖZCAN, halk edebiyatı şiir geleneğinin Anadolu dışında yetişmiş bir şairi olarak önem arz etmektedir.

Tezimizde âşık edebiyatının yakın zaman temsilcilerinden biri olarak ele aldığımız Derviş Kemal Özcan, içinde yetiştiği ortam bakımından âşık tarzı şiir geleneğinin tarih içinde sıkı bağlar kurduğu tekke kültür çevresinin bir parçasıdır ve gerek şiirleri incelendiğinde gerekse kullandığı mahlasına bakıldığında bu dervişlik boyutunu görmek mümkündür.

Çalışmamızın konusunu da yukarıda zikrettiğimiz özellikleriyle öne çıkan ve derviş unvanını kullanan Derviş Kemal Özcan'ın hayatı, sanatı ve şiirleri oluşturmaktadır.

A.1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı Derviş Kemal'in hayatı, gelenek hakkındaki düşüncelerini ve şiirleri üzerinden sanatını incelemek suretiyle onun âşıklık geleneği içindeki yerini tespit etmek ve bilim camiasının dikkatlerine sunmaktır.

A.1.3. Kapsam

Bu çalışma, Derviş Kemal'in hayatını ve şiirlerini merkeze almak suretiyle sanatını kapsamaktadır. Derviş Kemal'in hayatına dair bilgiler aktarılmış, şiirleri; tür, şekil ve içerik bakımından irdelenmiştir.

A.1.4.Yöntem

Bu çalışma literatür taraması esasına dayanmaktadır. Nitel araştırma yöntemine göre düzenlenen bu çalışmada, ağırlıklı olarak Kemal Özcan'ın şiirleri içerik ve biçimsel özellikleri bakımından incelenmiştir.

Bu çalışma literatür taraması ve içerik analizine dayanmaktadır. Bu bağlamda sözlü gelenek şiir sanatının üreticiliğini üstlenen âşık edebiyatı üzerine, kaynaklar sınırlı olmakla birlikte Kemal Özcan'ın hayatı üzerine literatür taraması yapılmıştır. Bunların yanında Kemal Özcan'ın yapılmış

görüşmelerin video ve ses kayıtlarının deşifresi yapılmış ve dağınık bulunan şiirler toparlanmıştır.

Yukarıda sözü edilen araştırma yöntemlerinden hareketle araştırma konusunu teşkil eden kişinin hakkında bir genel çerçeve çizilmiş eserleri iç yapı dış yapı olarak incelenmiş ve bir sonuca ulaşılmıştır.

B.1. ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE DERVİŞ KEMAL

B.1.1. Türk Edebiyatında Âşıklık Geleneği

Türkler, tarihlerinin bilinen kaynaklarından itibaren sözlü geleneği kendilerine tanık etmiş varlık mücadelelerinden zaferlerine, destanlarından türkülerine evreni anlamlandırma biçimlerinden mitolojik süreçlerin aktarılmasına kadar pek çok önemli işleve sahip sözlü anlatım vasıtasıyla bir gelenek meydana getirmişlerdir. Sözlü geleneğin “ezgi” ile birlikteliği kültür aktarımında kolaylık sağlarken, diğer taraftan sözel hafızanın imkânları ve iletişim ortamlarının oluşmasıyla da gelenek, sistemleşmiş bir yapıya kavuşmuştur. Bu yapı, asırlar ve nesiller boyunca zamanın tarihî, sosyokültürel getirilerine paralel bir değişim ve dönüşüm yaşasa da kurduğu güçlü mekanizma ile varlığını asırlar ötesine taşıyabilecek güce sahip olmuştur.

Dursun Yıldırım’a göre, sözlü gelenek şiir sanatının var olması için dört ana unsurun bulunması şarttır. Bu unsurlar: “1. Söz, 2. Yaratıcı, 3. Musiki, 4. Dinleyici çevre”dir (Yıldırım, 1998g:180). Bu dört temel unsura İsmail Görkem, “gelenek” unsurunu eklemiştir (Görkem, 1998:108).

Kadim yurtları Türkistan’da göçebe bir hayat tarzına sahip Türklerin, oluşturdukları edebiyat ve kültür geleneklerinin ortaya çıkış yeri burasıdır. Dolayısıyla âşık tarzı kültür ve edebiyat geleneğinin köklerini, temelleri Türkistan’da atılmış sözel edebiyat ve kültür geleneğinin geçirdiği evrelerde aramak, başka bir deyişle yukarıda zikredilen unsurların yanına tarihî zemini eklemek doğru olacaktır.

Âşık tarzı kültür ve şiir geleneğinin incelenebilmesi için öncelikle ortaya çıkış sürecindeki etmenler göz önüne alınmalıdır. Bu düşünceden

hareketle Türk sözel edebiyatının oluşup yayıldığı ortamın zaman-mekân düzleminde ele alınıp beslenen sosyokültürel atmosferin çerçevesinin çizilmesi, geleneğin oluşup yayılma sürecine yardımcı olan kanalların algılanıp anlamlandırılmasına yardımcı olacaktır. ‘Türk sözlü şiir sanatı’ veya diğer bir söyleyişle ‘Türk sözlü gelenek şiir sanatı’ üzerine yapılan çalışmalar, şimdilerde belli bir seviyeye ulaşmasına rağmen, bu sanatın henüz tüm yönleriyle çevresine ne gibi tesirler bıraktığı ve bu tesirlerin niteliklerinin ne olduğunun ortaya çıkarıldığını söylemek mümkün değildir. Bu sanatla ilgili aydınlanmayı/araştırılmayı bekleyen konuların çoğu, “onun ortaya çıkışı, temsilcileri, yayılışı, gelişimi, türleri, tabiatı, teknik özellikleri; yazılı gelenek sanatı ile bağı ve bu gelenekle karşılıklı alış-verişleri; yerli ve yabancı insan çevreleri ile onların geleneklerine yaptığı ve onlardan aldığı tesirlerle ilişkilidir.” Bu sorulara cevap aramak, aynı zamanda Türklerin tarihî seyir içinde *Çin Denizi’nden Baltık’a, Rus steplerinden Hint Okyanusu’na kadar uzanan* geniş bir coğrafyada varlık gösterip yayılmalarından ötürü karmaşık sorunlarla da karşılaşmaktır. Bundan dolayı Türk sözlü gelenek şiir sanatını, bu sanatın ortaya çıkış sürecini anlamak ve Orta Asya’dan Avrupa’daki eski Türk yerleşim sahalarına hangi yollardan, ne zaman ve nasıl geldiği sorularını yanıtlamak için dil, tarih, edebiyat, etnografya ve folklor kaynaklarından yararlanılması gerekmektedir (Yıldırım, 1998d:180). Köprülü, ilk cemiyetlerde şiirin nasıl doğduğu ve ne gibi safhalardan geçtiği konularına eğilmenin, “konunun garabet ve hususiyetinden değil bu tür bir tetkikin edebî duygunun tabiatını ve mahiyetini anlatmaya her şeyden daha çok faydalı olabileceğinden” dolayı gerekli olduğunu belirtmektedir. Çünkü bu, insanlığın daimi ve esas manzarasını göz önünde tutacak ve bugün yaşayan birçok hususun asıl menşeyini ortaya çıkarmada oldukça işe yarayacaktır (Köprülü, 2004a:65).

“İlk edebi yazılı kaynağımız olan Orhun Yazıtlarından bugüne 13 asırdır yazılı geleneğini oluşturmuş olan Türklerin sözlü geleneği, halk edebiyatında İslamiyet’ten evvel oldukça ileri düzeyde gelişim gösterdiğini mümkün kılar. Bununla birlikte, biçim ve içerik olarak sözlü edebiyatta ne gibi değişikliklerin olduğu konusunda, halkiyat ilminin tetkikleriyle ortaya çıkan sonuçlar bu düşünce ile

birleştirildiğinde, İslamiyet öncesi Türk millî edebiyatının Divan-i Lûgâti't-Türk adlı eserde görülen örnekler gibi başka eserler meydana getirebilecek düzeyde ilerlemiş bir güce sahip olduğu anlaşılacaktır” (Köprülü, 2004a:118).

Türk şiir sanatının yazılı kaynaklarda tesadüf edilen örneklerinden çok daha öncesinde oluştuğu düşüncesi doğrudur, nitekim anonim olma özelliği gösterse de bu konuda Türk destan çağını göz önünde bulundurmamak gerekir. Kendilerine has icra ve icracı hususiyetleri bulunan destan metinlerinin şiir şeklinde olması, Türk sözlü şiir sanatının ilk nüvelerinin yazılı eserlerde rastlanan örneklerden yüz hatta bin yıllar öncesindeki mevcudiyetine delalet etmektedir. Türk yazılı edebiyatının ilk örneklerini teşkil eden bengü taşlardaki ifadeler de bu şiirsel dilin ve edebiyatın izlerini barındırmaktadır. Birer söylev niteliğindeki Köktürk yazıtlarında halkına seslenen Bilge Kağan, halkın anlayacağı yalın ve şiirsel bir dil ile devletin varlık mücadelesi ve ataları ile kendilerinin kahramanlıklarını anlatmaktadır.

Türk sözel edebiyatı Orta Asya’da teşekkül etmiş, göçerevli hayat tarzına sahip Türkler, tarihlerine paralel, köklü ve zengin bir edebiyat meydana getirmişlerdir.

Yazı yayılmadan önce var olan millî sözlü edebiyat, dilin teşekkül ettiği zamandan beri canlı olduğu gibi, yazının yayılmasından sonra da tabii olarak devam etmiş, Türkler çeşitli medeniyet dairelerine girdiklerinde de varlığını kuvvetle devam ettirmiştir (Köprülü 2004b:71).

Türk sözel edebiyatının ve kültürünün ortaya çıktığı yer hakkında bilgi sahibi olabilirken, zamanı hakkında net bir malumata ulaşmak mümkün değildir. Yaratılış mitlerine, destanına sahip bir milletin sözel edebiyatının oluşumunu belki de varlık sahnesine çıktığı an olarak belirlemek uygun olacaktır. Köprülü bunu, “Türk lisanının teşekkülünden beri, ağızdan ağıza dolaşan bu edebiyata tarihî başlangıç tayini mümkün değildir” (2004a:118) görüşü ile açıklamaktadır. Umay Günay, “geniş bir coğrafyaya yayılan ve pek çok kültür ve dinin tesiri altında kalan, ayrıca farklı medeniyet seviyelerinde ve her zaman hareket hâlinde yaşayan Türk

milletinin millî geleneğe bağlı edebiyat geleneği” olarak tanımladığı Türk sözel edebiyatının M.Ö III. yüzyıldan itibaren oluşmaya başladığını ileri sürmüştür (Günay, 1986:1).

Dursun Yıldırım ise M.Ö. I. binlerde Türk sözlü gelenek şiir sanatının var olduğunu kanıtlamanın Çin kaynakları vesilesiyle mümkün olacağını ileri sürmüştür. Bu savını da o dönem Türk yurdu olan Ordos’un Çinlilerin eline geçmesinden ötürü yakılan M.Ö. 119 yılına ait ağıt metninin varlığıyla delilenirmiştir (Yıldırım, 1998d:182).

Bilinen en eski Türk devleti olarak Hunlar kabul edilmekle birlikte bu devlet ile bundan sonraki devirlerde farklı adlarla var olan Türk kavimlerinde edebiyat açısından ne gibi ürünler verildiğine dair kaynakların azlığı malumdur. M.S. IV-V. yüzyıllarda Çin’in kuzeyine hâkim olan, Çinlilerin “Hu” diye adlandırdıkları Türklerin şiirlerine tesadüf edilmektedir. Bu şiirler, Çin kaynaklarında “Hu” şiirleri; Çin edebiyatında da “Kuzey nazmı” olarak adlandırılmaktadır (Özerdim, 1955:51). “Hu”lara ait şiirlere rağbet edildiği, Çin’in değerli şairlerinin “Hu” kızlarına şiirler yazıp “Hu” şiirlerine de nazireler yaptıkları (Özerdim, 1955:61), Türkleri davul, boynuz ve o döneme ait kendilerine has müzik âletleriyle şarkılar okudukları, bu şarkıları o dönemde özellikle askerî müzik olarak kullandıkları bilinmektedir (Özerdim, 1955:58).

Âşıklık geleneğinin kökenini oluşturan ozan-baksı geleneğinin temsilcileri ile ilgili karşılaşılan ilk bilgiler Hun dönemine aittir. V. Yüzyılın ilk yarısında ünlü tarihçi Priscus’tan aktarıldığı üzere Attila’nın verdiği ziyafetlerde, şairler ve mızıkacılar onun kahramanlıklarını, zaferlerini anlatan şiirler okumuştur (Köprülü, 2004c:153). Ayrıca Attila’nın cenaze merasiminin anlatıldığı, yuğ töreninde okunan ağıttan bahsedilen kaynaktan itibaren ozanların Türk hakanlarının yanı başında oldukları (Köprülü, 2004c: 154) şölen, sığır, yuğ gibi temel törenlerde toplum içinde bağlama uygun kahramanlık, yas, yiğitlik gibi çeşitli konularda şiirler söyledikleri bilinmektedir.

Dîvân-i Lûgat-it-Türk'te Alp Er Tunga sagusu olarak geçen ağıt metninin de bir ozan tarafından yuğ töreninde icra edilmiş olduğu düşünülmektedir. Köprülü, eserde bulunan bu metnin yanı sıra Yabakularla geçen bir olaydan bahseden 32 kıtadan mürekkep bir mersiye ile kimin hakkında düzıldığı belli olmayan kahramanlık konulu 15 kıtadan oluşan bir metin ve son olarak da Tangkut emirine ait olduğu anlaşılan 19 kıtalık başka bir mersiye'nin varlığına dikkat çekmiştir. Çünkü bu metinlerden Tunga Tigin sagusunun parçalarının Orhun Yazıtlarında yer alan Tunga Tigin ile ilgili olup olmadığı konusu bir yana, XI. asırdan öncesine ait olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (Köprülü, 2004a:118-119).

Milletlerin tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren varlıklarını, bütünlüklerini ve farklılıklarını koruyup ihtiyaçlarını karşılayan süreklilik vasfına sahip düzenlerin her birine 'gelenek' adı verilmektedir. Geleneklerin sayısı, işlevleri, özellikleri her milletin ihtiyaç ve gelişme durumlarına göre değişiklik göstermekte ve bu geleneklerin tümü ait oldukları milletlerin kültürünü oluşturmaktadır (Yıldırım, 1998ç:81).

Kültür, yapı ve muhtevasını kimliğini temsil ettiği topluluğun yaşadığı şartlar içinde oluşturmaktadır. Bu yönüyle milletlerin birbirinden ayrılmasına veya birbiriyle olan ilişkilerini düzenlemesine yarayan kültür, millilik vasfı taşımaktadır. Milletlerin hayatında kimliklerini belirleyen kültürün taşıyıcıları "sözlü ve yazılı ifade gelenekleri" olup yazılı ifade gelenekleri, sözlü ifade geleneklerinin bilgi ve birikimlerinden beslenerek ortaya çıkmıştır. Birbirlerini besleyerek gelişimlerini sürdüren bu iki geleneğin tesir gücü, sahip oldukları unsurların ait oldukları millet/toplum tarafından 'kabul' derecesine göre farklılık arz etmektedir. Sözel kültür unsurları, yazılı kültür unsurlarına göre millet hayatında daha geniş 'katılımcı kabule' sahiptir ve bu bağlamda fertler üzerinde de daha etkilidir (Yıldırım, 1998a:37-38).

Kadim Türk yurdu Türkistan'da kök salıp yüzyıllar içinde çeşitli coğrafyalarda varlık gösteren âşık tarzı kültür geleneği ve edebiyatı, ferdi hususiyetleri ile dikkate değer bir öneme sahip sanatkarların meydana getirdiği 'sözel edebiyat geleneğidir.

Başka bir deyişle bu edebiyat ferdi özelliklere sahip olsa da ‘sözel edebiyat geleneğinden bağımsız düşünülemez. Âşık tarzı şiir ve edebiyatın zaman içerisinde sağlam bir yapı oluşturmasını sağlayan ‘gelenek’, icraya dayalı bu sanatın incelenmesinde üzerinde durulması gereken en önemli ayağı temsil etmektedir (Görkem, 2009:412).

Türklerin kabul edilen en eski şairleri; ‘şaman’, ‘kam’, ‘baksı/bahşı/bakıcı’, ‘oyun’, ‘ozanlardır. Bu adlarla anılan kişiler, ‘din adamlığı’, hastaları ‘sağaltma/hekimlik’, ‘büyücülük’, ‘rakkaslık’, ‘musikişinaslık’, ‘gaipten haber verme’ gibi pek çok vazifeyi ifa etmektedirler (Köprülü, 2004b:71). Bu vazifeleri ifa etmeleri ile çeşitli işlevleri haiz bir yapının parçası olmalarının yanında kendileri de icracı bağlamında birtakım işlevler yüklenmişlerdir. Özellikle “bilgi birikimleri, deneyimleri, söz dağarcıklarının zenginliği, görgüleri ve yol göstericilik yetenekleri ile buldukları toplum içerisinde birer bilge kişi işlevi yüklenmişlerdir.” (Yıldırım, 1999:506). Bu işlev, onların halk arasındaki saygınlıklarının yanında, kağanların huzuruna çıkabilmelerini, yöneticilere yol gösterebilmelerini de sağlamıştır.

Başlangıçta kutsî bir anlam yüklenen bu kişilerin geçmişten ve gaipten haber verme vasıfları ile söylediklerinin “Tanrı sözü” olduğu inancı toplumun her kesiminde kabul gören saygın yerlerinin kalıcı hâle gelmesine katkı sağlamıştır (Yıldırım, 1999:506).

‘Şaman’, ‘kam’, ‘baksı/bahşı/bakıcı’, ‘oyun’, ‘ozanların yaptıkları işlemlerin hepsinin icra edildiği ayrı ayrı ayinler bulunmaktadır. Şaman ve baksılar, bu ayinlerde istiğrak hâlinde okudukları şiirlere kendi musiki aletlerini çalarak eşlik etmekte ve söyledikleri sihirli mahiyeti olduğuna inanılan bu güfteler de Türk şiirinin en eski şeklini teşkil etmektedir (Köprülü, 2004a:71-72).

Başlangıçta şiir, dinî hayatla ilişkilidir (Köprülü, 2004a:83). Türk sözlü şiir sanatı, ‘şölen’, ‘yuğ’, ‘sığır’ adıyla bilinen üç büyük ayin merkezli ortaya çıkmıştır. Musiki ve şiirin iç içe olduğu ayinlerde Türk baksı-ozanları kopuzları eşliğinde dinî ezgilerle okudukları bu metinler ile günlük sıkıntılarla yorulanları gerçek âlemden başka bir âleme taşıma işlevlerinin

yanında, şölenlerdeki en önemli yeri tutmaktadırlar. Önceleri ‘şair-rahip’ bu yere sahip iken, töreciliğin baskın olduğu zamanlarda bu kişiler; sihirbaz, büyücü, bakıcı gibi telakki olunmaya başlanmış ve dinî şiirlerden ziyade kimi zaman şiirler düzmekle meşgul olmuşlardır (Köprülü 2004a:88).

Hun Türklerinin “alplık teşkilatını”, Orta Asya’dan Uralların batısına, Avrupa içlerine kadar taşınmaları, aynı zamanda bu teşkilatın oluşturduğu yapı içinde bulunan şairlerin/ozanların icra ettikleri şiirlerin, destanların dolayısıyla bunların aktarım geleneklerinin de taşınmasına vesile olmuştur. Böylelikle Orta Avrupa milletlerinin sözel edebiyatı içinde önemli bir yer teşkil eden Attila devrinin onların efsane ve destanlarına yansımaları, Bozkır kültürünün buralarda bıraktığı tesiri gösterir mahiyettedir (Németh 1982:121-122).

Âşıklık ve âşık tarzı şiir geleneğinin oluşum sürecinin aktarılmasında Orta Asya’dan bahsedildikten sonra bir anda Anadolu coğrafyasında 16. yüzyılda sistemleşmiş bir kurumdan söz etmek aradaki zaman dilimi ve mekân farklılığının algılanmasında zihinlerde birtakım boşluklar oluşturmaktadır. Her ne kadar göçlerin ve savaşların kültürel etkileşimi beraberinde getirdiği vurgusu yapılsa da bu süreçte etkileşimi, iletişimi sağlayan unsurların ne olduğunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu duruma Umay Günay, “Bu sahada çalışan araştırmacıların hemen hepsi eldeki yazılı kaynaklara dayanarak bu edebiyatın XVI. asırda teşekkül ettiğini söylemektedirler. İslâmiyet’in kabulü ile terkedildiği düşünülen ozan-baksı geleneğinin beş asır sonra birdenbire İslami biçimde ortaya çıkması kanaatimizce mümkün değildir” (2008:51) şeklinde yorum getirmiştir. Konuyla ilgili Dursun Yıldırım’ın işaret ettiği hususlar, yukarıda zikredilen boşluğu doldurur niteliktedir. “Yeni evrensel medeniyet” ve “din” (İslamiyet) içinde Türk medeniyeti, VIII.-XIII. yüzyılları kapsayan aralıkta Atayurt yanında ikinci yurtlarını batı ekseninde olmak üzere İdil-Ural-Kafkasya-Basra topraklarında sağlamlaştırmıştır. Söz konusu eksenden Anayurt -Türkiye-, Orta Avrupa- Balkanlara kadar yayılan bu medeniyet, XI. yüzyılda Doğu Roma İmparatorluğunun yenilgiye uğratılmasıyla nihai yurt olarak Anadolu’da kalıcı hâle gelmiştir (Yıldırım, 2000:339).

Türk medeniyetini tesis eden medeniyet düzeninin en önemli unsuru “dil” dir (Yıldırım, 2000:329). Orta Asya’dan Anadolu’ya geniş bir yelpazede yapılan göçlerle birlikte ‘sözel ortam yaratıcılığı’ içinde oluşmuş tüm yapı ve kurumlar ‘dil’ vasıtasıyla taşınmıştır. Yıldırım, bu ortam içinde biçimlenmiş üç ‘odak’ sayesinde sistemli bir aktarım sağlandığını belirtmiş; “Korkut tipi odaklar”, “alp ozan tipi odaklar”, “gezginçi ozan tipi odaklar” şeklinde sınıflandırdığı bu odaklara bir de görevi söz konusu odaklardaki bilgiyi taşımak olan, “arqış/tırqış” diye adlandırılan ticaret kervanlarını eklemiştir (Yıldırım, 2000:334-335). “Yeni evrensel medeniyet” ve “din”e (İslamiyet’e) intisap edilmesi ile sosyokültürel pek çok yapı, karşılaştığı yeni ortamlardaki yapılardan etkilenerek bir tek tip oluşturma yoluna gitmiştir. Bu durumla daha önce karşılaşılan “Korkut tipi odaklar”, medreselerde, tasavvufî tefekkür ortamlarında hayat bulmuştur. Sözel yaratıcılık ortamının unsurları kendi içinde işlevlerini sürdürürken, bedî ve edebî yaratıcılık yazılı ortam kurumlarında da yerini almıştır (Yıldırım, 2000: 343).

Özünde ilham ve tefekkür ile söyleme olan bu odağın sözlerinin hikmetli olmasının yanında, Türk dilinde söyledikleri sözleri ile tekke/tarikat çevreleri daha başarılı olmuştur. Hoca Ahmet Yesevi’nin öncüsü olduğu “Kitap, Ehl-i sünnet akideleri”, dans ve müziğin birlikte bulunduğu akımlarla kendinden sonra gelecek Türk tarikatlarını etki altına almış; XI.-XIV. yüzyıllarda bu akımların mensuplarının oluşturduğu tekke/tarikat nüfuzu egemen bir konuma gelmiştir. Bu aralık, “âdeta bir atalar, dedeler, bâblar, babalar, hâceler -hocalar- abdallar, emreler, ahiler ve dâîler” dönemi olmuş, sonraları ise âşık unvanının da bunlara katıldığı görülmüştür (Yıldırım, 2000: 341-346). Dolayısıyla bu odağın yeni düzen içerisinde ayrışarak “medrese” ve “tekke/tarikat” odaklarını oluşturdukları anlaşılmaktadır.

İkinci iletişim odağı olarak zikredilen “alp ozan tipi odaklar”ın, “daha çok askerî kesimin, savaşçı kesimin düşünce, duyuş, deneyim ve birikimlerini, savaş maceralarını sözel metinlere döküp”, “alp ozanlar ağı” üzerinden yayıp dağıtma işlevi vardır. Bu odağın bedî, edebî sözel

metinlerle aktardıkları; savaş stratejilerinden teknolojisine, alplık töresine ve ahlâkına kadar tüm tecrübi bilgileri kapsamaktadır (Yıldırım, 2000:336).

Üçüncü iletişim odağı olan “gezginci ozan tipi odaklar”, saz ve sözü ile “yeni evrensel medeniyet” içinde devamlılık sağlayarak kendi yapısına uygun bir terkihi yakalamıştır. Destan ve hikâye tertip etmek, anlatmak, tasnif etmek gibi özelliklerinin yanında ilden ile obadan obaya gezmesiyle de toplumda bir çeşit sosyal eleştiri mekanizması işlevi gören bu odak; “saz şairi, âşık” gibi yeni unvanlarla varlığını devam ettirmiştir (Yıldırım, 2000: 348).

Fuad Köprülü’nün, İslam dininin kabulü sonrasında gelişen Türk edebiyatını; “*Millî ruh ve millî zevki anlayabilmek için en çok tetkike lâyük bir devir, halk lisanını ve halk veznini kullanmak suretiyle geniş bir kitleye hitap etmiş ve eserleri asırlarca yaşamış büyük mutasavvıflar devridir*” (Köprülü, 1984:1) şeklinde tanımlaması bu edebiyatın önemini açıklar mahiyettedir.

Yeni yurt arayışlarının yanı sıra Türklerin yeni dini benimseyip yayma istekleri *tekke edebiyatı* olarak adlandırılan tarz içinde eserler vermelerini ve bu eserlere ilgi duymalarını sağlamıştır (Günay, 2008: 51). İslam dinini kabul etmeden önce Şaman kültürü ve geleneklerine bağlı bir edebiyata sahip Türkler, eski inanç sistemlerini, İslam dinine intisap ettikten sonra da birtakım tarikatlar içinde devam ettirmişlerdir.

Alevî-Bektaşî geleneklerinde Türklerin eski inanç kalıp ve uygulamalarının diğer tarikatlara göre daha fazla yer aldığı bilinmektedir. Âşıklık geleneği açısından bakıldığında da geleneğin Bektaşî tarikatı mensuplarınca yaygın kabul görmesi, gelenekte olan değişim, gelişim ve yeniden şekillenme hareketlerinin tabii bir sonucu olarak düşünülebilir (Günay, 2008:50). Bu dönemde ortaya konan eserlerde, daha sonra Arap ve Fars edebiyatlarından alınan nazım şekil ve türleri değil, millî nazım şekil ve türlerinin kullanıldığı görülmektedir. Ozan-baksı geleneği açısından bakıldığında ise bu süreçte bir yönüyle *tekke* tarzına tesir etmiş bulunan gelenek, diğer yandan varlığını sürdürme çabası içinde sahip olduğu

hususiyetleri, karşılaştığı yeni şartlara uyumlu hâle getirmiştir (Günay, 2008: 51).

XIII.-XVI. yüzyıllar arasında geneli şehir ve kasabalarda olmak üzere bazılarının da köy ve aşiret kesimlerde faaliyet gösterdiği birçok tarikat bulunmaktadır.

Göçebe Türkmenlerin şehir şartlarına uyum sağlayanlarında Ortodoks yani Sünni etkiler görülürken, aşiretlerin tamamında heterodoks İslam'ın şekillendirdiği dinî zümrelerin varlığı dikkat çekmektedir. Anadolu'da, XIII.-XVII. yüzyıllar arasında çok önemli tarikat faaliyetleri görülmüş, Rumeli fetihleri sonrasında bu faaliyetler Balkan coğrafyasına yayılmıştır. “Yesevî, Haydarî, Kalenderî, Babaî, Edhemî, Şemsî, Camî, Bektaşî” gibi çoğunlukla heterodoks özellik gösteren tarikatların yanında “Mevlevî, İshakî, Kâdirî, Halvetî” gibi tarikatlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarının her alanında halk arasında tasavvuf itikadını yaymak açısından önemli görevler üstlenmişlerdir (Köprülü 2004ç:176-177). Propaganda işlevi gören bu heterodoks tarikatlar sayesinde XII. asırdan itibaren Türk dilinin ve kültürünün yayılma süreci hızlanmıştır. Bu bağlamda tekke edebiyatının oluşum ve gelişim aşamaları, sosyal şartları düşünüldüğünde “âşık tarzının teşekkülünü hazırladığı görülmektedir. Nitekim XVI.-XVII. yüzyıllarda ‘ozan’ adını kullanmayan saz şairlerinin çoğu aslında o devrin modası olan birer tarikata bağlı olup, özellikle askeri kesim içinde bulunanlar Bektaşiliği benimsemişlerdir (Köprülü 2004ç: 177-178).

Âşıklık geleneğinin tespit edilebilen ilk şiiri XIV. yüzyılda Timur'un Kars'ı işgali üzerine Baykan (Bıkan) adlı şair tarafından söylenmiş “Dâsîtân-ı Sükût-ı Kars” adlı destandır (Sakaoğlu, 1989: 111). XV. asırda Bahşı'ya ait, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferini konu edinen “dedik de yürüdü” redifli destan parçası ve divan şairi Meâlî'nin kaleme aldığı koşma şeklindeki “yetiş” redifli şiir ile “Fîrâknâme-i Sultan Bayezid” adlı kime ait olduğu belirlenemeyen şiir tespit edilebilmektedir (Sakaoğlu, 1989:112; Sakaoğlu 2014c:87). Bu şiirler için, XVI. yüzyılda belirgin bir şekilde varlık

gösterdiğine kanaat getirilen âşık tarzı kültür geleneği ve âşık edebiyatının habercisi olduğu yorumu yapılabilir.

Âşık tarzı edebiyat geleneğinin yaygın olarak XVI. yüzyılda teşekkül ettiği kabul edilmektedir. Buraya kadar geleneğin oluşumu hakkında verilen bilgilerin kapsamlı şekilde özetini içeren tanımı Özkul Çobanoğlu yapmıştır:

“16. yy. sonlarında Türk-Müslüman sosyo-kültürel kurumu olarak ortaya çıkan kahvehanelerde dîvân edebiyatı mensuplarının ‘saçma sapan sözler’ (herzegü) söyleyen kişiler olarak nitelendirdikleri ozanlar, irşattan ve ziyade ‘güzelleme’ yolunu seçen bazı tekke mensuplarıyla ‘ordu şairleri’nin başlattığı ve 17. yy.da ulaştığı klasikleşen formlarıyla tamamen kendine has bir tarza dönüşen ve zaman içinde uğradığı değişim ve gelişimlerle günümüze kadar gelerek yaşamaya devam eden, edebiyat veya kültür geleneğidir. Geniş anlamda, ‘âşık tarzı kültür geleneği’, daha dar anlamda ise; ‘âşık edebiyatı’ veya ‘âşık tarzı edebiyat geleneği’ olarak adlandırılır”(Çobanoğlu, 2007: 12).

Çobanoğlu, âşıklık geleneğinin ‘kahvehane merkezli’ olarak ortaya çıkıp daha sonra çevreye yayıldığını ile sürmektedir. Ona göre kamlık ve ozan-baksı geleneği, “tekke tarzı âşık geleneğinin öncülü olup “rüya ve bade” yoluyla geleneğe intikal eden giriş ritüelleri ve motifleri başta olmak üzere, icraya dair müzik eşliğinde irticalen söyleme ve söylenen metinlerin tür ve şekil hususiyetlerini içeren unsurlar, amacına yönelik; İslam merkezli, dinî tasavvufî muhteva ile kullanılmıştır (Çobanoğlu, 2007:13).

XVI. yüzyıldan kalan eserlerden hareketle bu yüzyılda geleneğin temsilcilerinin büyük bir kısmını ordu şairlerinin oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren şekillenen gelenekte tasavvufî muhtevada, aruzla murabba şeklinde düzenlenen divanlar başta olmak üzere *divan edebiyatı* tesirlerini görmek mümkündür (Çobanoğlu 2007:15). Sonraları, başka medeniyetlerle etkileşim içinde olmanın da tesiriyle, şölenlerde Acem takliti güfte ve besteler okunmaya, eski ozan-baksıların yerine ise Acem taklitçisi şairler görülmeye başlanmıştır. Bu

şairler, İran edebiyatından aldıkları şekil ve vezinlerle, Şehnâmeden alınmış mazmunları kullanmış, musikişinaslar ise bu güfteleri milli zevke tamamen yabancı bir şekilde bestelemişlerdir. Köprülü'ye göre önceleri şölenlerde varlık göstermeye çalışan İran şiiri ve musikisi, Oğuzlara ait milli efsaneleri hakanın huzurunda kopuz eşliğinde icra eden ozanların, milli şair ve bestekârların yerine geçip onların saraydan çıkarılmasına ve halkın arasından atılmasına sebep olmuştur.

Bundan dolayı Acem kasidecilerinin şölen ayinlerinde önemli yer teşkil eden Türk ozanlarının yerlerini almaya başladıkları düşünülebilir (Köprülü, 2004a:88).

XVII. yy da geleneğin hususiyetleri belirgin hâle gelmiş , bir yandan hece ölçüsü ile şiirlerini icra etmiş Kayıkçı Kul Mustafa ve Ercişli Emrah gibi âşıklar varken, diğer taraftan klasik edebiyata âşina olan ve bu sayede aruzlu şiirlere sahip Âşık Ömer ve Gevherî gibi önemli temsilciler yetişmiştir. Aruz ölçüsünün âşık tarzı şiir geleneğinde kullanılmasıyla birlikte geleneğin farklı kitlelere yayıldığını görebiliriz.

XVII. yy. da tanık olduğumuz en önemli gelişmeler arasında âşık kahveleri ve fasıl geleneğinin¹ oluşmasını ve âşık tarzı şiir geleneği şairlerinin divan şairlerine özendiklerini ve bazılarının bu konuda başarılı olduğunu söyleyebiliriz (Düzgün, 2018:294).

XVIII. yüzyılda geleneğin yaygınlaşıp kabul görmesi sonucunda “âşık tarzına” mensup bazı isimlerin şüara tezkirelerine alındığı görülmektedir. Muhtemelen XVII. asırda geleneğin durumu ve âşıkların performanslarının rolü olduğu düşünülebilecek “mahallileşme cereyanı” ile bazı divan şairlerinin de âşık tarzı edebiyat geleneğine ait hususiyetleri kullanmaya başlamalarının etkisi olmuştur (Çobanoğlu, 2018:134).

Dursun Yıldırım'a göre XVIII. yüzyıl âşık tarzı edebiyat geleneğinde üç büyük kültür dairesi ortaya çıkmıştır. Bunlar: Belli bir eğitimden geçmiş

¹ Fasıllar, reis-i âşikan [âşıkların reisi/başkanı] tarafından yönetilir. Klasik Osmanlı kültürünün hâkim olduğu İstanbul'da yaşayan âşıklık geleneğinde bu fasıllar belli bir sıra ve düzene sahiptir. Fasıllarda, klasik makamlar ve aruzlu türler önemli bir yer kaplamaktadır.

medreseliler, içinde şehirliler, idareciler ve münevverlerin bulunduğu “şehir kültürü etkisinden kalanlar”, sözlü kültür ve geleneği hayat tarzı olarak benimseyip yaşatan göçebe ve köylerde yaşayanların oluşturduğu “köy kültürü” ve bu iki kültüre ait unsurları kısmen muhafaza ederek bir nevi telif karaktere sahip “geçiş veya tekke-tarikat kültürü”dür. Bu üç kültür dairesi ve bu kültür dairelerinde yaşayan insanları birbirlerinden keskin bir şekilde ayırmak doğru değildir. Çünkü bu kültür daireleri birbiriyle sürekli bir “iletişim” ve “alışveriş” hâlidir. Fakat bunların yönelişleri, belli bir sistematığe, düşünce bütününe dayanmadığından hareketleri dağınık durumda olmakla birlikte mahalileşme akımı bu üç kültür dairesinin iletişiminde birleştirici bir rol oynamıştır (Yıldırım, 1998b:58).

Boratav (2000:17), XVIII. yüzyılı; evvelki asırlara göre bir “gerileme devri” olarak yorumlamıştır. Ona göre, özellikle vezirler, paşalar ve beyler tarafından himaye edilen, hususiyle bir meslek grubuna bağlı; yeniçeri, Tunus ve Cezayir ocaklarında çalışan âşıkların o dönem yaşanan sıkıntılı süreçlerden etkilenmeleri sonucu olarak -yeniçeri ocakları Anadolu’da, Rumeli’de, Tunus’ta ve Cezayir’de- eskisi gibi geleneklerini koruyamamış, sayıca azalmış veya itibarlarını kaybetmişlerdir. Boratav, maddi ve manevi açıdan yaşanan istikrarsızlıkların sonucunda buraların halk şiiri için bir merkez olmaktan çıktığını belirtmiş, bu devrin halk şairlerinin genel itibarıyla zayıf olduklarını ve söylenmiş şeylerin tekrarlarından başka bir şey üretmediklerini ileri sürmüştür.

XIX. yüzyılda, âşık tarzının divan şiirinden etkilenmesine paralel, divan şairleri de farklı yollardan da olsa yeni arayışlarla şehirlî hayatı ve ağzına yönelmişlerdir.

XVIII. yüzyılın ardından yeniden yükselişe geçen âşık tarzı, sadece Türkçe ve heceyle söyleyenlerin yanında, şehir kültürü içinde varlık gösteren âşıkların divan şiiri ile olan temasları sonucu bu şiir tarzına özenerek aruzlu şekilleri ve türleri deneyen bunda da başarılı olan güçlü temsilciler yetiştirmiştir. XIX. yüzyıla gelindiğinde divan edebiyatı temsilcilerinin âşık tarzına duydukları ilginin yanı sıra dinî tasavvufî konuların yoğunlaştığı âşık tarzı kültür geleneğinin varlığı ile

karşılaşmaktadır. (Çobanoğlu, 2007:16). Özellikle tekke çevrelerinde bulunan âşıkların musiki ve klasik şiire âşına olmaları, bu bağlamda önem arz etmektedir (Düzgün, 2004:178).

XIX. yüzyılda teknolojik gelişmelerin hayata girmesi ile yazılı kültür ortamının getirilerinden faydalanmayı bilen âşık tarzı kültür ve edebiyat geleneği temsilcileri destanlarını bastırıp satmış, dönem gazetelerinin işlevsellik kazanması gibi imkânlarla daha geniş bir alana hitap edebilme şansına sahip olmuştur. (Çobanoğlu, 2007:17).

XIX. yy. ın en belirgin özelliklerinden biri olarak hikâye tasnifinin arttığı görülür. Bu yüzyılda âşık edebiyatı temsilcileri hikâye tasnif etmiş veya iyi birer hikâye anlatıcıları olmuşlardır. Bu geleneğin doğudan batıya doğru gidildikçe azaldığını ve devam edilmediği görülür (Düzgün, 2018:300).

XIX. asırda âşık tarzı kültür ve edebiyat geleneğinin, kahvehanelerden semai kahvelerine çeşitli icra zeminlerinde varlığını devam ettirdiği görülmektedir.

Gelenek, bu yüzyılda çok sayıda güçlü temsilci çıkarmış ve oluşturduğu sağlam yapı içerisinde sosyal hayatın getirilerine uyum sağlayarak sonraki yüzyıllarda da devamlılığı sağlayacak bir güce ulaşmıştır.

XX. yy. a gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin siyasi otoritesinin zayıflaması âşık edebiyatını da olumsuz etkilemiş ve âşıkların büyük şehirlerdeki ihtişamı kaybolmuş, âşıklar Anadolu'da ayakta kalma mücadelesine girmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte folklor araştırmaları ve milli unsurları ön planda tutma isteği âşık edebiyatının tekrar canlanmasını sağlamıştır. Ziya Gökalp'in Halka Doğru hareketi ile başlayan süreçte aydınlar hece veznine yönelmiş ve Beş Hececiler gibi ekoller oluşmuştur. Halkevlerinin kurulmasıyla birlikte Anadolu'da derleme çalışmaları başlamış ve halk değerleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu konudaki en

büyük adım Sivas'ta Maarif müdürlüğü yapan Ahmet Kutsi Tecer'in Âşık Veysel'i tanınması ve geniş kesimlere tanıtmasıdır.

XX. yy.ın ikinci dönemi Âşık edebiyatı için verimli bir dönem olmuş, bu dönemde âşıklar elektronik ortamı verimli bir şekilde kullanmışlardır. Önceleri plak ve kasetlerle daha sonra radyo ve televizyon aracılığı ile âşık edebiyatı temsilcileri kendilerini geniş kitlelere duyurmayı başarmış ve seyahat olanlarının gelişmesiyle birlikte yurt dışı ziyaretlerine çıkmışlardır (Düzgün: 2018:306).

Çalışmamızın konusunu da kendisini açıkça ozan olarak adlandıran ve derviş unvanını kullanan Derviş Kemal Özcan'ın hayatı sanatı ve şiirleri oluşturmaktadır.

B.1.2. Derviş Kemal'in Âşıklık Geleneğindeki Yeri

Âşık edebiyatının gelişimi hakkında yukarıda verdiğimiz bilgileri göz önünde bulundurarak bir âşık edebiyatı temsilcisinin genel tipolojisini ve verilen isimleri açıklamak gerekir fakat sözlü kültür yoluyla yayılan ve gelişen âşık edebiyatının temsilcilerinin isimlendirilmesi konusunda terminoloji sorunları bulunmaktadır. Bu durumun nedeni geniş ve farklı coğrafyalarda değişken yapıya sahip olmasından ve zamanın ihtiyaçlarına göre eklenen veya çıkarılan unsurlarla geleneğin değişmesinden meydana gelmektedir.

Eski Oğuz boyları arasında İslamiyet'e intisap edilmesinden önce ve sonraki dönemlerde "ozan" adlı 'saz şairi' tipinin varlığından bahsedilmiştir. Bu tip, zamanla karşılaştığı sosyokültürel etmenlerin tesiriyle değişmiş, yerine Doğu ve Batı Anadolu'nun büyük şehirleri ve kasabalarında 'âşık' tipi yer almaya başlamıştır (Köprülü, 2004ç: 176). Âşık tarzı edebiyat geleneğinin icracılarına verilen 'âşık' adı, daha önce tekke-tasavvuf edebiyat geleneğinin kurucusu addedilen Hoca Ahmet Yesevi olmak üzere, Yunus Emre ve sonrasında bu isimlerin takipçileri tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Hatta bazı tarikatlarda bu adla anılan makam yahut post olması, birbiriyle ilişkili fakat amaç bağlamında farklılık arz eden müstakil iki kültür geleneğinin temsilcilerinin birbirinden ayrı düşünülebilmesi için

“tekke” ve “kahvehane” kurumlarını dikkate almak gerekir. “Tekke tarzı âşıklık geleneği” ve “kahvehane tarzı âşıklık geleneği” şeklindeki adlandırmalar bu iki geleneğin daha iyi anlaşılıp araştırılabilmesi adına yol gösterici olabilir (Çobanoğlu 2007:12).

Âşık adı, XIII. yy.dan itibaren “Allah’a âşık” veya “Hak âşığından mülhem, kullanılagelmiştir (Çobanoğlu, 2007:13). Eldeki vesikalara göre, Batı Oğuzları arasında kullanıldığı gibi Doğu Oğuzları yani “Azerî Türk” sahasında da ozan kelimesinin XIV., XV. asırlarda halk şair musikişinası manasında kullanıldığı anlaşılmaktadır (Köprülü, 2004b:134).

Köprülü aynı zamanda Ozan kelimesinin Dede Korkut kitabında da geçtiğine dikkat çekerek bu kelimenin XV. yy.ın ortalarına kadar kullanıldığını ve bu yüzyıldan sonra Ozan kelimesinin yerine âşık kelimesinin kullanıldığını belirtmiştir (Köprülü, 1989:57-72).

Âşık Edebiyatı araştırmalarının kurucusu sayılan Köprülü, gerçekleştirmiş olduğu incelemelerde “âşık” terimi ile saz şâirini aynı anlamda kullanmıştır. Köprülü yapmış olduğu araştırmalar neticesinde Âşık Edebiyatı’nı XVI-XX. asırlar esnasında Anadolu’da yetişen oldukça mebzul eserleri ve edebi ananeleri zamanımıza kadar devam edip gelen “saz şairlerine mahsus şiir tarzı” şeklinde tanımlamıştır. (Köprülü, 2004ğ:37).

15.yy’dan bu yana âşık kelimesini karşılamak için kullanılmayan “ozan” kelimesi 20.yy’ın ortalarından itibaren tekrar âşık edebiyatı temsilcileri için kullanılmaya başlanmıştır. Bu adlandırmaya çoğu bilim adamının itirazı olmasına rağmen bu kelime geniş çevrelerce benimsendiğinden dolayı “halk ozanı”, “ozan” şeklinde kendini göstermeye devam etmiştir.

Dilaver Düzgün, XV.yy. dan XX.yy.ın ortalarına kadar “âşık” kavramı yerine kullanılmayan ozan kelimesinin 1970’li yıllardan itibaren âşık edebiyatı temsilcileri tarafından kullanıldığını belirtir. Ozan kelimesinin geniş çevrelerce bilinmesi, bazı coğrafi Türk topluluklarının âşık tarzını bilmemesi ve gelenek temsilcilerinin modern görünme çabası

âşık kavramının kullanılmama sebepleri olarak verilmiştir (Düzgün, 2016:312).

Öcal Oğuz, konularına ve yetişme ortamlarına göre şairlere verilen isimlerin “halk şairi” genel başlığı adı altında değerlendirmeyi teklif etmiştir (Oğuz, 1994:29). Bu teklif halk edebiyatı sahasında farklı unvanlarla şiir yazan şairleri tek bir çatı altında toplama gayretidir. Bu da şairlerin adlandırılması tartışmalarına bütüncül bir yaklaşım oluşturduğunu bize göstermektedir.

Âşık edebiyatı temsilcilerinin tipolojik özelliklerine geldiğimizde bir âşık adayını âşıklığa hazırlayan çeşitli faktörler görürüz. Bunlar:

1. Çocukluk ve gençlik yıllarında bir kıza âşık olma.
2. Klasik halk hikâyelerini ve âşık biyografilerini okuma.
3. Âşıkların bulunduğu veya geleneğin canlı olarak yaşadığı bir çevrede yetişme.
4. Kendisinde şairlik yeteneği olduğunu fark etme ve mesleğe yönelme olarak kendini gösterir. Âşık adaylarında bu hususiyetlerden sonra âşık olabilmesi için genel olarak Rüya görme, bade içme, mahlas alma, saz çalma, çıraklık eğitimi gibi özelliklere sahip olması gerekir (Düzgün, 2018:318).

Son zamanlarda âşık tarzı geleneğe, sanatlarını saz eşliğinde icra edenler ve etmeyenler olarak iki farklı özelliğin ortaya çıktığını görürüz. Sanatlarını saz eşliğinde icra edenlerin nitelikleri; eserlerini topluluk önünde sunması, şiirlerini irticalen ya da düşünerek sunması ve halk hikâyesi anlatması olarak sıralanmıştır. Bir sanatçının bu grupta değerlendirilebilmesi için mutlaka saz çalıyor olması gereklidir. Fakat teknolojinin gelişmesiyle birlikte toplumda yeni algıların oluşması halk hikâyesi geleneğine olan talebi azalmıştır. Verilen sebeplerden dolayı usta sayılabilecek âşıklar daha az sayıda halk hikâyesi anlatır hâle gelmiştir. Bu yüzden bu grupta sayılan özelliklerden birini veya birkaçını taşımayan şairleri de geleneği bir bütün olarak düşündüğümüz için doğal karşılamamız

gerekir. Bu gruptaki sanatçuların adlandırılması ise *âşık*, *saz şairi*, *meydan şairi* isimlerinin dışında günümüzde *halk ozanı* terimi karşılanabilir hâle gelmiştir.

Sanatlarını saz eşliğinde icra etmeyenlerin ise en belirgin özelliği ise eserlerini saz eşliğinde icra etmiyor olmasıdır. Yani anlatı sırasında herhangi bir ritim oluşturabilecek müzik aleti kullanmayıp genellikle irticalen değil ön hazırlıkla yazmalarıdır. Bu gruptakiler belirli bir eğitim seviyesine sahip olduğu için Fuat Köprülü'nün *kalem şairleri* tabiri ile karşılanabilmektedir (Düzgün, 2018:312). Bu şairlerin kullandığı dil halkın duyuş ve düşünce dünyasıyla paralel bir benzerlik gösterdiği için onlara ayırıcı özellik olarak halk şairi isimlendirmesini de ortaya çıkarır.

Tezimizin konusunu teşkil eden Derviş Kemal ise halk şiirinin çağımızdaki temsilcilerinden olmakla birlikte geleneğin getirdiği tekke tasavvuf kültürünün yanı sıra şiirinde konu edindiği sosyal konulardan dolayı *ozan* kavramının kendisine daha uygun olduğunu eserlerinde dile getirmiştir:

Kemal: Yaşamaya küsmüş,
Başlarına dertler üşmüş,
Yoksulluğa yenik düşmüş,
İnsanların ozanıyım.

Sadık dostların indinde
Gerçekleri yazanmışım.
Şiir gücü varmış bende,
Meğerki ben ozanmışım.

Kemal Özcan, Alevî-Bektaşî kültürünün balkanlarda önemli bir ocağı olan Kızıldeli Sultan ocağına bağlı bir dervıştır. Mahlasında geçen derviş unvanını bu durum neticesinde almıştır. Tekke-tasavvuf geleneğinin yoğun biçimde yaşadığı bir ortamda dünyaya gelmiş ve Uzunköprü'ye çocuk yaşta göç etmiştir. Zikrettiğimiz ocağa bağlı olan kimselerle Uzunköprü ilçesine gelmesi aynı ortamı burada da yaşamasını sağlamış ve küçük yaştan itibaren Bektaşî ayinlerine girmeye başlamıştır. Bu ayinlerde

bir saz eşliğinde şiirlerini toplumun önüne sunması, bu şiirleri ön hazırlık yaparak yazması, belli bir eğitim görmesi ve küçük yaşta şiir yazabilme kabiliyetinin olduğunu fark etmesi gibi nedenler Derviş Kemal'in âşık edebiyatı çerçevesinde incelememize vesile olacaktır.

Kemal Özcan'ın bade içmemesi, bir ustasının bulunmaması, saz yerine keman çalması, mahlasını kendi kendine alması ve halk hikâyesi anlatmaması onu gelenek içinde bulunan diğer şairlerden ayıran en önemli unsurlardandır. Bu unsurlardan keman çalması ve repertuarında halk hikâyesinin bulunmaması bir farklılık olarak değerlendirilir. Söz gelimi Batı Trakya bölgesi halk şiiri geleneğinde halk hikâyesi anlatan âşıklara rastlanmaması ve Derviş Kemal'in bu kültürel ortamdan beslenmesi onun halk hikâyesi anlatmamasının sebebi olarak değerlendirilebilir. Yine bu bölgede kemanın rağbet gören bir enstrüman olması, Derviş Kemal'in müzik aleti olarak kemana tercih etmesinde bir etkendir. Tüm bunların dışında mahlas kullanması, şiirlerini 8'li ve 11'li hece ölçüsüyle yazması, şiirlerinin dörtlüklerden oluşması, kendisini geleneğe bağlayan genel hususiyetlerdir.

Kemal Özcan hakkında yukarıda belirttiğimiz hususiyetlerle birlikte onun her ne kadar bağlama ailesinden bir saz olmasa da keman çalması ve kendisini ozan olarak adlandırması dolayısıyla "eserlerini saz eşliğinde icra edenler" kategorisine dahil etmek mümkündür. Diğer taraftan kemanın eserlerini bağlama eşliğinde icra eden klasik âşık tipolojisine uymayan bir çalgı olması ve kendisinin belirli bir düzeyde tahsil görmesi nedeniyle "eserlerini saz eşliğinde icra etmeyenler" kategorisinde dahil etmek de mümkündür. Diğer taraftan tekke-tasavvuf kültüründe yetişmesi ve mahlasında *derviş* unvanını kullanıyor olması nedeniyle onu tekke tarzı âşıklık geleneğine dahil etmek de mümkündür. Kemal Özcan'ın sanatçı kişiliğindeki bu çok boyutluluk onu gelenek içinde sınırları keskin bir biçimde çizilmiş bir kategoriye dahil etme konusunda zorluklar çıkarmaktadır. Ancak kendisini açıkça ozan olarak nitelendirmesi, âşık tarzı şiir geleneğinin kullanmış olması, nazım şekil ve türlerini kullanıyor olması onu âşık edebiyatı çerçevesinde ele almamızı mümkün kılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DERVİŞ KEMAL'İN HAYATI VE ÂŞIKLIĞI

1.1. HAYATI

1.1.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Derviş Kemal, 1930 yılında Yunanistan'ın Dimetoka ilçesine bağlı Babalar köyünde doğmuştur. Aynı yıl Meriç nehrini kaçak olarak geçerek anne baba ve ağabeyiyle Türkiye'ye sığınmış ve Uzunköprü'ye iskân edilmiştir (Zaman, 2018:12).

Derviş Kemal, Ayhan Aydın ile yapmış olduğu bir röportaj sırasında kendisi de şu bilgileri vermiştir.

“Bizler Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen Rumelili insanlarız. Kızıldeli sultan değil sadece Yunanistan'da tüm Rumeli de çok ünlü büyük bir ocak. Kızıldeli sultan ile bizde çok kerametleri anlatılır bizler bunları çok duyduk büyüklerimiz de kızıl deli dergâhı yakınlarındaki babalar köyünden gelmişler.” (Aydın, 2017:252).

1.1.2. Eğitim Hayatı

1937'de ilkokula başlayan şair 1942'de mezun olmuştur. Bu yıldan sonra maddi imkânsızlıklardan dolayı eğitimine devam edememiştir.

Özcan, Uzunköprü'de Ortaokul olmadığı için, ilkokuldan sonra okuyamamıştır. Bir üst okula gitmek istemiş ve Edirne'ye gitmesi gerekmiştir fakat ailesinin durumu iyi olmadığı için gidememiştir. Bu bağlamda Kemal Özcan'ın da okumaya yönelik isteği onun şiirsel yeteneğini öne çıkarmıştır (Zaman, 2018:15)

1.1.3. Çocukluğu ve Ergenliği

Derviş Kemal'in çocukluğu ekonomik zorluklar içinde geçmiştir. Babası bir süre sonra tütün rejisi olarak Tekelde çalışmaya başlamıştır. Süreç içinde Kemal Özcan'ın babası, aldığı aylıkla bir yandan evin

gereksinimini karşılarken, diğer yandan da küçük birikimler sağlayarak, elde ettiği parayla hayvan alabilecek duruma gelmiştir. Bu bağlamda aile, 1942 yılında alınan hayvanlarla tarlaları sürececek, ekin ekebilecek konuma da erişmiştir. Bu tarihte 12 yaşına gelmiş ve ergenlik dönemine ulaşmış olan Kemal Özcan, tarla sürmeye başlamış ve tarımla uğraşmıştır (Zaman, 2018:18).

Kemal Özcan, 1945 yılında bir gün, Uzunköprü'ye bağlı Yeniköy'e giden Orada bir köylü tarafından dut ağacından, amatörce yapılan bir keman görür Köylüden kemani rica ederek ister. Köylü amca, bu istek üzerine kemani Kemal Özcan'a verir. Böylece Ozan ilk kez keman ile bu dönemde tanış olur. (İlk şiirlerini âşık edebiyatında da görüldüğü gibi beşerî aşk konularında vermiştir. Kendisi bu durumu şöyle anlatır:

“Ben çok kısa zamanda değil de çok erken şiir yazmaya başladım 12-13 yaşında fakat bütün Şiirlerim gençlik var ya hep sevgiliyle bir kızla ilgiliydi benim abim Yeniköy'de evlidir bir gün onlara gittik abimin kayınpederi usta idi adam oyarak ağaçtan bir keman yapmış Kemana benzetmiş daha doğrusu. Bildiğiniz koza gibi fakat sapı kalın dört tane aynı tel gelmiş. Ona aynı keman teli inceden kalmaz vurgusu var bir de at kuyruğundan. Onu gördüm içim gitti çok ilgilendim merak var içimde tabi oysa toz pas içinde. Dedim bunu kullanıyor musun? yok dedi. Bana verir misin dedim? Al dedi aldım onu. Höyük denilen bir yer var Yeniköy sırtlarında orada bir tarlanın içine attım kendimi. Tatlı bir ses çıkıyor o anda iyiymiş herhâlde diye düşünmeye başladım sonra üçüncü dördüncü derken bir başladım orada bir halk türküsünü tarlanın içinde çıkardım eve gelmeden daha. Ben bunu kime anlattıysam inanmıyor. Böyle onu çıkarttım orada ozanlığa daldık erenler.” (Aydın, 2017: 256)

1.1.4. Askerliği

Kemal Özcan, 1950 yılına kadar tarımla uğraşısını sürdürdü. 1950 yılında askere alınmıştır. Askerliği sırasında “Kocaeli İl Jandarma Komutanlığı'nın Alay Kaleminde Yazman” olarak görev yapmıştır. İki buçuk yıl Süren askerliğini 1952 yılında bitirdi. Bu süreç içerisinde şair

kimliğini askerde de sürdürmeye ve geliştirmeye devam etmiştir. Ayhan Aydın ile yaptığı röportajda şunları ifade etmiştir:

“Yaş 20 oldu askerlik geldi çıktım dedim bunun faydasını görürüm (kemandan bahsediyor) askere de götüreyim o zaman eğitim yerim jandarmaydı dört ay eğitim jandarmada 2.5 yıl askerliği var dört ayı eğitim de geçiyor orada tabi bu tahliyeden tahliyeye bakamadık ona bir ara azıcık Ustalaştık sonra ben başladım işte onu çalmaya askerde...”Onu bizim yarabaya bildirmişler Ordu komutanına bizim burada keman çalan birisi var demişler çarın gelsin demiş gittim şimdi o zaman ne çalışıyordum biliyor musun Çanakkale içinde vurdular beni hep askeri şeyler Gaziosmanpaşa'nın tuna nehri Akmam diyor Ankara'nın taşına bak Alişimin kaşlara kara o zamanki şeyler oradan bir ya da üç mısra söyledim baktı adam yaramaz güzel söyleyemedim çok teşekkür ederim dedi ve beni gönderdi uzatmayalım sonra dağıtım oldu o kaldı orada İzmit'e verdiler beni İzmit'te askerliğe devam ettim.” (Aydın, 2017: 256)

1.1.5. Mesleği

Kemal Özcan, askerden döndükten sonra artık tarım işleri yapmak istemez. Bir işe girip çalışmak ve yaşamını bu koşullarda sürdürmek düşüncesindedir. Bu bağlamda iş arar ve aradığı işi de kısa sürede bulur. Kemal'in askerlikte "yazman" olması, ona bir meslek de kazandırmıştır. Dolayısıyla, asker de edindiği yazmanlık, onun "noter "de iş bulmasını sağlar. Böylece Kemal Özcan, "Uzunköprü Noterliğinde" çalışmaya başlar.

Kemal Özcan, çalışmaları sonucunda hızlı ve seri bir şekilde daktilo yazmayı öğrenmiş ve kendisini bu alanda geliştirmiştir. Bu sırada, 1955 yılında, Uzunköprü Adliyesi Sulh Ceza Mahkemesinde, "hızlı ve seri yazan bir yazman" almak için sınav açılır. Kemal Özcan bu sınava girip kazanır ve sonrasında "tutanak yazmanı" olarak göreve başlar. Bu görevde 27,5 yıl çalışır. İki buçuk yıl askerlik süresini de hesaba katılarak, 1983 yılında emekli olur. (Zaman, 2018:20)

1.1.6. Evliliği, Eşi ve Çocukları

Özcan, 1934 Uzunköprülü doğumlu Zeynep hanımla evlenmiştir. Bu evlilikten Cemal isminde bir erkekle, Meral ve Zuhâl adıyla iki kız çocuğu olmuştur. Süreç içinde Kemal Özcan'ın üç çocuğu da evlenmiş ve bu evliliklerden doğan torunları olmuştur. Zeynep Özcan, ev işleriyle uğraşmış ve yaşamı boyunca da ev işlevini sürdürmüştür. Zeynep Özcan 2014 yılının ağustos ayında vefat etmiştir (Aydın, 2017: 275)

1.2.SANATSAL KİMLİĞİNE DAİR UNSURLAR

1.2.1. Mahlası

Mahlas, âşıkların şiirlerini yazarken genellikle son kıtada gerçek isimlerinin yerine kullandıkları isimlerdir.

Dilaver Düzgün, mahlas alma geleneği hakkında şu huşuları dile getirmiştir:

“Mahlas, aşğın âşıklık geleneğinde kendi ismi yerine kullandığı takma ada denilmektedir. Tapşırma ise mahlas sözcüğünün yerine kullanılmakta ve “kendini tanıtmak” manasına gelmektedir. Âşıklar eserlerinin son dördlüğünde bu takma isimleri kullanırlar. Mahlasın belirlenmesinde aşğın yeteneği, dünya görüşü, yaşam şekli ve soyu gibi faktörler etkili olmaktadır. Geçmiş dönemlerde mahlas, bir rüya ya da usta tarafından belirlenirken, günümüzde daha çok âşıklar tarafından belirlenmektedir” (Düzgün, 2010:314).

Mahlas, halk edebiyatında bir gelenektir. Birçok aşğın mahlasları gerçek isimlerinin önüne geçmiştir ve bu mahlasları ile anılmıştır. Örneğin Dadaloğlu'nun gerçek ismi Veli, Sümmani'nin gerçek ismi Hüseyin, Gevheri'nin gerçek ismi ise Mehmet'tir. Âşıkların mahlas almasını sınıflandıran Erman Artun'a göre âşıklar mahlası geleneğe bağlı olarak üç şekilde almaktadır (Artun, 2005:58):

1. Mahlasını kendisi seçer; burada adını ve soyadını mahlas olarak kullanabilir ya da yaşayış tarzına ve icra ettiği sanata uygun bir adı mahlas olarak kullanabilir.

2. Bir usta Âşıktan Pir, İmam veya Mürşitten Alma: Burada çırak, usta aşığı tarafından sınava tabi tutulur ve sonuca göre usta âşık bir mahlas belirler. Ya da pir ve şeyhin manevi etkisi ile mahlas belirlenir.

3. Rüyasında bade içerken alma.

Kemal Özcan şiirlerinde Derviş Kemal unvanını kullanmaktadır. Mahlasında geçen Derviş unvanı içinde yetişmiş olduğu ortamın neticesidir.

Kemal Özcan' mahlasını kendi kendine alan şairlerdendir. Kemal Özcan, geleneğe bağlı kalarak kendisine resmiyette kullanmadığı ön ismi olan "Derviş" mahlasını almıştır. Kemal Özcan içinde yetiştiği kültür çevresinden dolayı derviş unvanını almıştır. Tekke Tasavvuf kültürünün Kemal Özcan, Alevî-Bektaşî kültürünün balkanlarda önemli bir ocağı olan Kızıldeli Sultan ocağına bağlıdır bir derviştir. Mahlasını da bu durum neticesinde almıştır. Tekke âşıklığı geleneğinin yoğun biçimde yaşadığı bir ortamda dünyaya gelmiş ve Uzunköprü'ye çocuk yaşta göç etmiştir. Zikrettiğimiz ocağa bağlı olan kimselerle Uzunköprü ilçesine gelmesi aynı ortamı burada da yaşamasını sağlamış ve küçük yaştan itibaren Bektaşî ayinlerine girmeye başlamıştır. Bu ayinlerde bir saz eşliğinde şiirlerini toplumun önüne sunması yani zakirlik yapması onun Derviş unvanını kullanmasını sağlamıştır.

Bu bağlamda Alevilik-Bektaşilik yolunu benimsemiş olan Kemal Özcan bu yolla ilgili değerlere ulaşmak istediği ve kararlığı, onun bu mahlası almasını sağlayan en önemli neden olmuştur.

1.2.2. Bade İçme

Rüya motifi ve bade içme âşıklık geleneğinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Rüya motifi âşığı yalın bir kişilikten sanatçı kişiliğe geçiren önemli bir faktördür. Rüya motifi, aşığın âşıklığa başlarken mesleğe alışması için gerekli olan bütün incelikleri içermektedir. Bunlardan bazıları zorluklara göğüs germe, eski kişiliğin sembolik bir biçimde öldürülmesi, çile çekme ve mesleğe yeni bir ad ile girmektir. Burada rüya motifinin amacı gencin âşıklık mesleğine girmesini sağlamaktır. Genellikle halk edebiyatında görülen bu motif, bazı âşıkların yaşam hikâyelerinde de

görülmektedir. Âşıklara göre; âşıklığa adım atmak veya usta âşık olmak için geleneksel iki yol vardır. Bunlardan ilki bir ustanın yanında yetişme ikinci ise rüyada bâde içip bâdeli âşık olmaktır (Özkan, 2010:19). Âşık Edebiyatındaki rüya üzerine yazılmış bir çalışma olan “Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi” kitabında Prof. Dr. Umay Günay, konuyla alakalı şu ifadelerle yer vermiştir:

“Âşık Edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya görene kadar belli bir süre ya bir usta âşığın yanında çıraklık yaptıklarını veya âşık fasıllarının sık sık icra edildiği, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz” (Günay, 2011:110).

Âşık, rüya motifinde rüyasında bâde içerek aşk ile tanışmaktadır. Buradaki aşk, genellikle ilahi bir aşk olsa da bir güzele olan aşkı da anlatmaktadır. Âşık, rüyasında bir pirin elinden bâde içer ve şeyhinden ilahi aşk hazzını duyabilmek için yardım bekler. İnanişâ göre, âşıklar bâde içince somut aşktan manevi aşka geçmekte ve çalıp söylemeye başlamaktadır. Âşıkların rüyalarında içtikleri bâde, *pir dolusu* ve *er dolusu* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1. Er dolusu bade: Badeyi içen âşık, âşık olmanın yanında yiğitlik, kahramanlık gibi özelliklere de sahip olur ve aşkı için savaşır.

2. Pir dolusu bade: Âşığı bir güzele meftun eden badedir. Badeyi içen kişi, aşkı için her şeyden vazgeçer. Böyle kişilere; “bâdeli âşık” yahut Hak Âşığı denilir. Gelenekte bâde ile ilgili herhangi bir ifade olmamakla birlikte, bâdeli âşıklar bu gelenekte en çok etkiye sahip âşıklar olarak bilinmektedir. Burada söz edilen bâde, su ya da şerbet gibi sıvı bir içecek olabileceği gibi üzüm, elma ya da ekmek gibi katı bir yiyecek de olabilir. Rüya motifi, 16. yüzyıldan beri âşık hikâyelerinde görülmekte ve günümüzde hâlâ yaşayan âşıklar arasında görülmeye devam etmektedir. Âşıklar, rüya sonrasında âşıklık geleneğine dâhil olup sevgili ile ilgili ilk

dizelerini söylemeye başlamaktadır. Gelenekte bu durum *uyanmak* şeklinde ifade edilmektedir (Özkan, 2010:19).

Kemal Özcan diğer şairler gibi bade içmemiştir. Kemal Özcan bir ustasının olmaması ve erken yaşlarda şiir yazmaya başlamış olması bu durumu açıklayabilir. Araştırmacı Ayhan Aydın, Kemal Özcan ile vefat etmeden önce yaptığı mülakatta bade içip içmediğini kendisine sormuştur. Bu bağlamda şair şu cevabı vermiştir:

Ayhan Aydın: *“Bade içme gibi bir durumunuz oldu mu?”*

Kemal Özcan: *“Bade içme durumum olmadı. Zaten buna inanmıyorum. Bu bade konusu doğru olsa bade içmeyen ozanların şiir yazamaması gerekirdi”* (Aydın, 2017: 277).

Şairin bu cevabından anlaşılacağı üzere bade içmemiştir. Bu durumun kendisini gelenek dışında tutmak için bir gerçekçe değildir ve Kemal Özcan bu noktada bade içme meselesini sorgulayan tek temsilci de değildir. Bu durum şaşılacak bir durum değildir. Derviş Kemal'den başka da bade içmeden şiir yazma konusunda başka şairler vardır. Prof. Dr. Umay Günay *“Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi”* adlı çalışmasında âşıklara bade içme ile görüşleri sorulduğunda mülakatlarda bade içme motifinin doğru kabul edilmesi gibi bu duruma inanmayan âşıklar da Derviş Kemal örneğinde de gördüğümüz gibi vardır.

Âşık Rüstem Alyansoğlu: *“Âşıklarda bade içme geleneğine ben âşık olarak inanmıyorum. Âşıklarda sadece ilham vardır bunun dışında bade diye bir şey yoktur.”*

Âşık Selmani: *“Bade içme geleneğine inanmıyorum. Çünkü âşıklık kişinin kabiliyetine bağlı bir sanattır. Bade içtim diyenler üç yüz yıl geriye giderek Leyla ve Mecnun'u devam ettirirler.”* (Günay, 2008:130-134).

Görüldüğü gibi gelenek içindeki başka âşıklar bade içmenin âşıklık geleneği içindeki yerini sorgulamaktadırlar.

1.2.3. Keman Çalması

Ozan-baksı geleneğinde kopuz adını alan müzik aleti, Anadolu’da ozan adlandırmasının âşıkla değişmesi gibi değişikliğe uğramış; çöğür veya saz adını almıştır. Saz çalabilmek âşıklık geleneğinin içinde vazgeçilmezlerdendir. Sazın söylenen söz kadar kutsallığı vardır. Âşığa itibar katan nesnedir (Oğuz ve öte., 2017:317-318) Fakat bunun dışında yukarıda bahsettiğimiz gibi eserlerini saz eşliğinde icra etmeyen âşıklar da vardır. Âşık edebiyatının vazgeçilmez enstrümanı sazdır fakat bölgesel olarak bu enstrümanın değişebildiği de görülür.

Araştırmacı Emre Alkanın yaptığı bir çalışmada şöyle demiştir; Mikdadî, Trabzonlu bir âşıktır dolayısıyla âşığın sazdan ziyade kemençe ile ilgisinin olabileceği düşünülerek mülakatta saz, kemençe gibi müzik aletlerini çalıp çalamadığı sorulmuştur. Mikdadî ise şu cevabı vermiştir:

“Müzik aletlerinden bizim eve sadece kaval girmişti. Rahmetli dedem ve amcalarım kavali çok iyi çalarlardı. Kemençeye gelince etrafımızda bunlarla müzik yapanlar olurdu ancak herhangi bir usta ile irtibatım olmamıştır” (Alkan, 2019:18).

Âşıklar için “saz şairi”, “sazlı ozan”, “çöğür şairi” gibi terimlerin kullanımından da anlaşılacağı üzere sazın âşıklık geleneğinde önemli bir yeri bulunmaktadır (Öcal, 2007:143). Umumiyetle irticalen söyledikleri şiirlerini saz eşliğinde sunan âşıklar, düz konuşmayla şiir söylemeyi “dilden söylemek”, saz eşliğinde şiir söylemeyi “telden söylemek” şeklinde ifade etmişlerdir (Artun, 2010:18-19). Farklı devirlerde kopuz, kara düzen, tanbura, bozuk gibi çalgı aletlerini kullanan saz şairleri, XVII.-XVIII. yüzyıllarda kopuzun geliştirilmiş bir şekli olan çöğüre rağbet ederek “çöğürcü” şeklinde isimlendirilmişlerdir (Köprülü, 1996:172 ; Kaçar, 2018:38).

Âşıkları “saz şairi” olarak tanımlayan M. Fuad Köprülü, âşıklar içinde meslekten yetişip de saz çalmayan bir şairin tasavvur olamayacağını belirtmiştir (Köprülü, 1996:171). Köprülü’nün bu tanımlamasına karşın saz çalmayan âşıkların varlığı da bilinmektedir. XIX. yüzyılda güçlü birer âşık olarak bilinen Bayburtlu Celalî, Fennî, Nâzi, Ruhsatî, Seyrânî gibi âşıkların

saz çalmadığını belirten M. Öcal Oğuz, bunun nedeninin aynı yüzyılda sosyal ve kültürel çevrede cereyan eden dinî-tasavvufî hareketlerin saza karşı olumsuz bakış açıları olduğunu belirtmektedir (Öcal, 2007:162).

Âşıkların şiirlerine eşlik eden saz, âşıklık geleneğinin vazgeçilmez bir unsurudur. Yörelere göre değişmekle beraber, sazların çeşitli kısımlarına bazen insan biçiminde adlar verildiği, bazen de sazın şeklinin ve parçalarının inançların simgesi olarak kullanıldığı görülmektedir. (Durbilmez, 2010:148-158).

Yukarıda verdiğimiz bilgilerden görüleceği üzere saz çalmayıp başka enstrümanlar çalan veya hiçbir enstrüman çalmayan âşıklık geleneği temsilcileri vardır ve Kemal Özcan da bunlardan birisidir. Gelenek içerisinde farklı enstrüman çalmak, gelenekten dışlanmak anlamına gelmediği gibi aksine gelenek içinde zenginlik olarak görülmektedir. Derviş Kemal, Ayhan Aydın ile yaptığı bir ankette bağlama enstrümanı için sorulan soruya şu cevapları vermiştir:

“Ozanlıkta bağlamanın yeri nedir sazsız Ozanlık olabilir mi?”

“Bağlama Alevi Bektaşilerin bir parçasıdır bizim yörede cemler bağlama ile yönetilmekte ve Pir Sultan Abdal’ın nefesleri okunmaktadır sazsız da ozanlık olur örneğin ben bağlama çalamıyorum.”

“Bağlama dışında bir Çalgı kullanıyor musunuz?”

“Keman, ud, cümbüş ve kabak kemane çalmaya çalışıyorum.”
(Aydın, 2017:277).

Bu bölgede kemanın rağbet gören bir enstrüman olması Kemal Özcan’ın müzik aleti olarak kemani tercih etmesine neden olan unsurlardan biridir. Yukarıda kendi cümleleri ile ifade ettiği üzere saz çalamıyor olmasını da ozanlık açısından bir eksiklik olarak görmemektedir.

Derviş Kemal bir sohbet ortamında kendisinden bir şeyler çalınması istendiği sırada şöyle bir diyalogun geçtiğini belirtmiştir:

*“Bir gün üç tane ozan var Âşık nesimi Feyzullah Çınar Âşık
Daimî adamlar Langır langır söylüyor şimdi bana sen de çal*

söyle dediler benimkisi ama keman dedim. Olsun dediler. Ben de aldım onu boynuma bir rahle yaptım hemen koydum şiirleri üç tane işte zaten orada üç tane söyleyeceğim. Erenler dedim özellikle Nesimi'ye sizin yanınızda bir şey okumak bizim haddimize değil utanıyorum dedim. Hepiniz kafadan bir şeyler söylüyorsunuz Nesimi ne dedi biliyor musun? Derviş baba dedi en iyisini sen yapıyorsun neden? Bizim bazen bant kopuyor sen farkındasın bunun.” (Aydın, 2017:258)

Burada da görüldüğü üzere âşıklık geleneğinin temsilcilerinin bile Derviş Kemal'in bağlama çalmıyor oluşuna aldırmadıkları ve onu kemanla bir şeyler çalıp söylemeye teşvik ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda da geleneğin temsilcilerinin, kemana geleneğe aykırı bir müzik aleti saymadıklarına yormak mümkündür.

1.2.4. Tanıştığı Önemli Kişiler

Âşık Kemal Derviş cem erkânına girdikten sonra yazdığı tasavvufi şiirleri çeşitli konserler, buluşmalar adı altında İstanbul'da ve Hacıbektaş'ta tanıtma imkânı bulmuştur. Bu buluşmalarda Feyzullah Çınar Kemal Özcan'a ait Vaiz şiirini ilk kez bestelemiş ve seslendirmiştir.

Yukarıdaki şiirden sonra ismi duyulan Derviş Kemal daha sonra sırasıyla Âşık Nesimi Çimen, Âşık Mahmut Erdal, Âşık Daimi, Hüseyin Kaçıran gibi halk ozanları ve âşıklarla tanışmıştır.

Hatıratında özellikle Feyzullah Çınar, Nesimi Çimen ve Âşık Daimi'den sık sık bahseder. Özellikle Uzunköprü'deki evine gelen misafirlere ve karşılıklı olarak birbirlerine yazdığı şiirlerden bahsedilebilir. Nesimi Çimen'in Derviş Kemal'e olan özlemine anlatan şu şiiri yazmıştır:

Nesimi:

Derviş Baba mahzun olmuş,
Bir an evvel gitmem gerek,
Yüreğime acı olmuş,

Varıp hoşnut etmem gerek.

Nesimi vade dolmadan
Ecel bizleri bulmadan,
Ağzım dilim lal olmadan
Dost bağında ötmem gerek.

Derviş Kemal'in Nesimi Çimen'in yazmış olduğu bu şiire karşılık olarak onun Madımak olaylarında ölümünün ardından "Hasretine İçiyorum" şiirini kaleme almıştır.

1.3. ŞÖHRETİ VE ETKİSİ

1.3.1. Etkilendiği İsimler

Âşık edebiyatı temsilcilerinin etkilendiği isimlerin başında hiç şüphesiz ustaları gelmektedir. Ustadan öğrenilen bilgiler bir âşık adayının yetişmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Ancak Kemal Özcan kendi yetişmesi noktasında etkilendiği herhangi bir isimden bahsetmemektedir.

Kemal Özcan bade içmemesi ve usta-çırak ilişkisi içinde yetişmemesi bağlamında daha önce de değindiğimiz gibi gelenekteki tek temsilci değildir. Fakat Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu'nun eserinde konu aldığı ses kayıt teknolojilerinin âşık edebiyatı temsilcilerinin âşıklık geleneğinde kullanılmasıyla gizli çıraklık getirdiği usta-çırak ilişkisinde gizli çıraklık sözü konusu olabilir. Buna göre "gizli çıraklık" âşık adayının âşık edebiyatı mahsulleri içeren kaset ve cd.leri dinleyerek kendini geliştirmesi, usta âşıklara öykünmesi ve yaptığı denemeleri yine usta bir aşığa dinleterek ondan tavsiyeler alması şeklinde gerçekleşir (Çobanoğlu, 2000: 156) Bu bağlamda radyo, televizyon ve benzer kanallardan Derviş Kemal'in geleneğin temsilcilerini dinlemek suretiyle her ne kadar bunu kendisi dile getirmese de etkilenmiş olduğunu düşünmek mümkündür. Zaten elektronik kültür ortamından önce yazılı kültür ortamına aktarılmış âşık edebiyatı mahsullerini okuyarak bunların etkisi altında kalmış olması da mümkündür keza bir söyleşide etkilendiği kişilerin, şairlerin kimler olduğu sorusuna şu cevabı vermiştir.

“En çok hangi Ozan’dan ve şiiirlerinden etkilendiniz?”

“Pir Sultan Abdal’ın şiiirleri etkilemektedir yoksul ve ezilmiş halkın yanında yer alan tüm ozanların hayranıyım ancak şiiir yazarken hiçbir ozanın etkisinde kalmış değilim.” (Aydın, 2017:276)

Derviş Kemal’in vermiş olduğu bu cevaptan onun geleneğin temsilcilerine karşı bir hayranlık beslediği ve dolayısıyla da onların eserlerinden haberdar olduğu sonucuna varmak mümkündür. Ancak kendisi bu etkilenme meselesini onları taklit etme gibi algılayacak olmasından dolayı kendi yazdığı şiiirlerinden hiçbirisinden etkilenmediği iddiasında bulunmaktadır. Ancak her ne kadar kendisi bunu söylemese de bir geleneğin temsilciliğini üslenirken kendinden önceki veya çağdaşı olan temsilcilerinden hiçbir şekilde etkilenmemiş olması kanaatimizce ihtimal dahilinde değildir.

1.3.2. Etkilediği İsimler

Derviş Kemal’in şiiirlerinden ve kişiliğinden etkilenen kendisi de aynı zamanda Bektaşî muhibbi olan Ozan Berakkidir. Ozan Berraki’nin gerçek adı Hasan Öztürk’tür. Kırklareli Terzidereli’dir. 1984 Ağustos ayında bir sohbet ortamında tanışmışlardır. Bir zaman sonra Derviş Kemal Ozan Berraki’ kendi evladı gibi görmüş ve sevmiştir. Berraki’nin ifadesine göre; Derviş Kemal’in bana ilk sözü: "Delikanlı. O kadar hızlı olmaya özenme, solculuk yüzünden benim anamı ağlattılar. Sonra kurtaramazsın kendini " demiş ve ilişkilerinin bu şekilde başladığını ifade etmiştir. Berraki’nin ifadesine göre; “Zaman içinde şiiirlerini besteledim. Bugün 30 kadar şiiiri bende bestelidir. Bunlardan biri, Zeynep Ana tarafından her fırsatta istenirdi (Zaman, 2018:36).

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN ŞEKİL BAKIMINDAN İNCELENMESİ

2.1. DERVİŞ KEMAL'İN ŞİİRLERİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Vezin

Her ölçü/vezin ait olduğu dilin yapısı içinde oluşur. Türk dilinin ölçüsü ise eskiden hecelerın parmakla sayılmasından ötürü *vezn-i benân*, *hesâb-ı benân* yani *parmak hesabı* şeklinde anılan “hece ölçüsü”dür. Türk halk şiirinde temel ölçü birimi “hece” olup hece ölçüsü, şiir dizelerinde belli bir sistem içinde bulunan hece sayılarının eşitliğine dayanmaktadır (Dilçin, 2004:39-40). Derviş Kemal'in, tespit edilen 125 şiirinin tamamında hece ölçüsünü kullanmıştır.

2.1.2. Durak

Bu sisteme göre hece ölçüsünde iki özellik bulunmaktadır. Bunlar; şiirin tüm dizelerinde hecelerın eşit sayıda olması ve *durgulanma* ile *durak* tır. Dizenin belli kısımlara ayrılması “durgulanma”; bölüm yerlerine ise “durak” ya da “durgu” adı verilmektedir (Dizdaroğlu, 1969:27; Onay, 1996b:13; Dilçin, 2014:40). Durak terimini aruz vezninde “takti” karşılığı olarak düşünenler olmasına karşın; aslında durak, kelimeleri bölmeden kelime bitimine denk gelmektedir (Dizdaroğlu, 1969:27; Dilçin, 1997:40; Kaya, 2010: 272; Onay, 1996b:13).

Duraklar, dize içinde ritmik bir işlev görerek şiirin aynı zamanda müzikal bir uyuma ulaşmasını sağlamaktadır. Halk şiirinin genelinde yaygın olarak hece ölçüsünün 7'li (4+3, 3+4, 5+2, 2+5), 8'li (4+4, 5+3, 3+5, 6+2, 2+6, 3+3+2), 11'li (6+5, 4+4+3, 4+7, 7+4, 5+6) ve 14'lü (7+7, 3+4+3+4, 4+3+4+3, 4+3+3+4, 5+2+2+5) kalıpları kullanılmıştır (Dilçin, 2004: 43-55; Dizdaroğlu, 1969:27; Albayrak, 2004:253). Âşıklık geleneğinde ise âşıkların yaygın olarak şiirlerini 7'li, 8'li, 11'li hece ölçüsüyle söyledikleri görülmektedir. 7'li hece vezni ile (4+3, 5+2), 8'li hece vezni ile (4+4, 5+3) ve 11'li hece vezni ile (6+5, 4+4+3, 7+4) durakları tercih edilmiştir (Arat,

1991:258; Dizdaroğlu, 1969:27; Albayrak, 2004:253). Ayrıca, zaman zaman 15’li (4+4+4+3, 8+7) (Dilçin, 2004:56) hece ölçüsüne de tesadüf edilmektedir.

Şiirlerde rastlanılan “efendim”, “ah” gibi kelimelerin vezin bakımından fazlalık olduğu şiirler de bulunmaktadır. Bu tarz şiirlerin icra sırasında kaydedilmiş olabileceği gibi kaynak kişinin şiiri hatırlayamamış olmasının da göz önüne alınması gerektiği düşünölmektedir. Fakat çok yüksek bir ihtimal, şiirin ezgili bir şekilde söylendiğine işaret etmektedir.

Şiirlerde metin tamirini gerektiren durumların ortaya çıkması, âşık tarzı şiirin sözlü kültür ortamında icraya dayalı aktarılması ve sonraki süreçlerde âşığın devrede olmadığı bu aktarım sahasında da metinlerin çeşitli değişim ve dönüşüme uğrayarak sabit kalamaması ile açıklanabilir. Nitekim Çapraz (2015:199), “*Bu durum, fasıllarda ibdâya veya inşâda bağlı olarak gerçekteşmiş olabilir.*” şeklinde değerlendirmiştir. Bununla birlikte sözün ezgiye, ezginin söze giydirilmesi sırasında aksaklıkların yaşanmış olabileceği ihtimali zayıf görünmektedir. Çünkü gelenek içindeki âşıkların ezgi olduğu zaman rahatlıkla irticalen şiir söyleyebildikleri, ezgi olmadığında ise bocaladıkları bilinmektedir. Bununla birlikte Tek (2018: 194), âşık tarzı eserlerin icra sırasında müziğe uydurulma çabasının da dizelerde bu tarz hece eksiği veya fazlalığını saklamış olabileceğinden bahsetmiştir.

Şiirlerde veznin aksamaması, yüksek bir ihtimal âşığın icrasından ziyade şiir meraklılarının dinledikleri şiirleri hafızalarında kaldığı şekliyle aktarmalarından ya da kendileri veya ikinci üçüncü şahıslar tarafından cönlere eksik kaydetmelerinden kaynaklanmış olabilir. Derviş Kemal’in şiirlerinde durakların hane içinde aynı şekilde ilerlediği gibi kendi içinde değişiklik gösterdiği de görölmektedir. Bunun nedeni şiiri tekdüzelikten çıkarmaktır.

Derviş Kemal 8’li hece ölçüsü ile söylediği şiirlerinde 5+3, 4+4 duraklarını bir arada kullandığı görölmektedir.

1.HAYDAR-I KERRAR AŞKIYLA

İlden ile /yolcu oldum,

Çok yerlerde / mihman kaldım,

Nice güzel /dostlar buldum

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

Haydar-ı Kerrar / aşkıyla. (5 + 3 = 8'li hece ölçüsü)

2. VARDIR BİZİM YOLUMUZDA

İnsana ne / gerekliyse

Vardır bizim / yolumuzda.

Kişi Hakk'a / hevesliyse,

Vardır bizim/ yolumuzda.

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

3. KAVUŞUNCA

Dudak oynar, / dişler güler,

Ağız dile / kavuşunca.

Tatlı tatlı / türkü söyler,

Bülbül güle / kavuşunca.

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

8. VERİN BANA

Çok susadım / yanıyorum,

Deminizden / verin bana.

Dem kandırır / sanıyorum,

Deminizden / verin bana

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

9. ONA NASIL İNSAN DERİM

Kişi kendin / bilmez ise

Nasıl insan / derim ona.

Hak yoluna / gelmez ise

Nasıl insan / derim ona.

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

10. SON YOLCULUK

Tüm insanlar / şunu bilsin,

Gidiyoruz / uçuruma.

Aymazlar / kendine gelsin,

Gidiyoruz / uçuruma.

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

11. BUNDAN SONRA

Gericilik / denen seller,

Bilin coşar / bundan sonra.

Hilafetin / denizine

Hızla koşar / bundan sonra.

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

12. UYARI

Biz sımsıkı / sarılmazsak,

Birlik bağı / sökülür ha!

Şer güçleri / kartal gibi

Tepemize / dikilir ha!

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

13. OLUR MU HİÇ

Gerçek kâmil / olan kişi,

Bala sirke / katar mı hiç?

Pazarcılık / olsa işi,

Köre ayna / satar mı hiç?

} 4 + 4 = 8'li hece ölçüsü

Derviş Kemal'in 11'li hece ölçüsüyle söylediği şiirlerinde ağırlıklı olarak 6+5 durak kalıbını kullandığı görülmektedir. Bazı şiirlerinde ise 6+5, 4+4+3 duraklarına aynı dörtlük içerisinde bir arada yer verdiği de olmuştur.

14. ACI GÖRÜNTÜ

Feleğin hışmından / kaçayım dedim,

Türlü türlü engel / çıktı karşıma.

Başka diyarlara / uçayım dedim,

Ok vurdular benim / gönül kuşuma.

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

Yıllarca boşuna / hayaller kurdum,

Rüzgârsız havada / tınaz savurdum.

Çaresiz kalınca / ağlayıp durdum,

Kan karıştı gözden / akan yaşıma.

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

4. HOŞGÖRÜNÜN SINIRI

Bana hoşgörülü / ol diyen kişi,

Hoşgörünün / sınırını / çiz bana!

Çözümlemek / istiyorsan / bu işi,

Hoşgörünün / sınırını / çiz bana!

} (6 + 5 = 11'li hece ölçüsü)

} 4 + 4 + 3 = 11'li hece ölçüsü

5. KONUŞANLAR

Her maddenin / kendine has / dili var,

Teller de konuşur / anlayanlara.

Dalındayken / haz duyulan / hâli var,

Güller de konuşur / anlayanlara.

} 4 + 4 + 3 = 11'li hece ölçüsü

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

} 4 + 4 + 3 = 11'li hece ölçüsü

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

6. KUSURSUZ DOST ARAMA

Şu koca dünyayı / dolaşsan bile,

Kusursuz dost / bulamazsın, / arama

Boşuna yorulup / çekersin çile,

Kusursuz dost / bulamazsın, / arama.

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

} 4 + 4 + 3 = 11'li hece ölçüsü

} 6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

} 4 + 4 + 3 = 11'li hece ölçüsü

14. İNSANDA BULDUM

Gerçeğin yurduna / ereyim diye,

Kendi isteğimle / girdim ben ceme.

İçimi dışımda / göreyim diye,

Elimi uzattım bu / kutsal dem'e.

6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

17. OLAYIM DİYE

Diyar diyar gezdim, / risklere girdim,

Gerçekçi dostlar / bulayım diye.

Arifler cemine / sofralar serdim,

Dinleyip bir gıda / alayım diye.

6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

19. BU YOL İÇİNDE

Yöreleri gezip / seyran ederken,

Viraneler gördüm / bu yol içinde.

Menzil-i maksuda / doğru giderken,

Rindaneler gördüm / bu yol içinde.

6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

Yöreleri gezip / seyran ederken,

Viraneler gördüm / bu yol içinde.

Menzil-i maksuda / doğru giderken,

Rindaneler gördüm / bu yol içinde.

6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

20. BEYHUDE

Dinin ilkesinden / hisse kapmazsan,

Müslüman ve İslam / olmak beyhude.

Tasavvuf yönünden / yorum yapmazsan,

Sadece kulaktan / dolmak beyhude.

6 + 5 = 11'li hece ölçüsü

2.1.3. Kafiye

Kafiye, güncel ve geniş tanımıyla; “*şiiirde ahengi ve anlam zenginliğini sağlamak için, dizelerin başında, ortasında veya sonunda, esas alınan belli seslerle tesis edilen ses benzerliğidir*” (Kaya, 2010:398). Türk halk şiirinde kafiye; yazılış benzerliğinden yani göz kafiyesinden ziyade ses benzeyişlerine göre, yani kulak için anlayışına göre yapılmaktadır (Onay, 1996b:21; Dilçin, 2004:73).

İlk şiirlerde, şiir söylemede kolaylık sağladığı için "yarım kafiye" kullanılmış ve kafiye daha çok fiil çekimleriyle oluşturulmuştur. Âşıklar da bu gelenek üstüne bina ettikleri şiirlerinde yarım kafiye kullanmaya devam etmişlerdir (Köprülü, 2004a: 127-128). Çünkü âşıklar, icra sırasında irticale dayalı şiir söylemektedir ve söylemede kolaylık sağlaması bakımından bu kafiye sıklıkla tercih etmektedirler. Cem Dilçin (2004: 73), halk şiirinde en küçük ses benzerlikleriyle bile kafiye yapılmasında, şiirlerin saz eşliğinde icra edilmesi ve sözlü olmalarının yanında, halk şairlerinin eğitim seviyelerinin düşük olmasının payı olduğu kanaatinde. Bu görüş bir ölçüde kabul edilebilir fakat geleneğin kendi iç dinamiklerinin önemi ve âşığın yetiştiği kültür ortamı gözden kaçırılmamalıdır.

Kafiye konusunda önemli olan diğer bir husus da *ayaktır*. Bazı araştırmacılar kafiye *ayak* olarak nitelendirse de (Onay, 1996a:21; Dizdaroğlu, 1969:32; Dilçin, 2004: 73) bu iki unsur birbirinden farklıdır. Âşık tarzı şiirde “kafiye+redif”ten oluşan ve şiirin çekirdeğini meydana getiren bu yapı, âşıkların irticali yeteneklerine göre ahenk ve konu bütünlüğü içinde şiir oluşturabilmelerini sağlamaktadır (Günay, 2008: 13-14). Âşıklar, atışma sırasında rakiplerini *mat etmek* için *dar ayak açmak* gibi gelenekten aldıkları bilgileri kullanırlar (Dizdaroğlu, 1969:33).

Derviş Kemal’in hece ile söylediği şiirlerinde kullanım sıklığı açısından sırasıyla; tam, zengin ve yarım kafiye tercih ettiği görülmektedir. Dizedeki tek ses benzerliğine dayanan *yarım kafiye*, Derviş Kemal’in incelenen şiirlerinde sıklıkla kullanılmıştır:

13. OLUR MU HİÇ

Derviş Kemal: Huzur **gelse**, _____ ge l se
Yoksulların yüzü **gülse**, _____ gü l se
Cahil kendisini **bilse**, _____ bi l se
Ele çamur atar mı hiç? _____

} *yarım uyak*

14. İNSANDA BULDUM

Derviş Kemal der ki bir derviş **oldum**, -----o l dum
Sözümü özümüne uyumlu **kıldım**, -----kı l dım
En büyük varlığı insanda **buldum**, -----bu l dum
Onun için secde ettim âdeme. -----

} *yarım uyak*

Tam kafiye, dizedeki iki sese benzerliği ile oluşabildiği gibi ayrıca uzun bir ünlü ile de yapılabilmektedir. İncelenen metinde şairin tam kafiye de sıklıkla kullandığı örnekleri tespit edilmiştir:

14. İNSANDA BULDUM

Erenler cemine soframı **serdim**, -----s er dim
Has bahçe içinde gülleri **derdim**, -----d er dim
Ölmeden evveli canımı **verdim**, -----v er dim
Yeniden doğarak geldim âleme -----

} *tam uyak*

10. SON YOLCULUK

Kovanlarda bal kalmadı, -----b al kalmadı
Tutunacak dal kalmadı,-----d al kalmadı
Dayanacak hâl kalmadı, -----h al kalmadı
Gidiyoruz uçuruma -----

} *tam uyak*

Dizede ikiden fazla ses benzerliği ile oluşturulan *zengin kafiye*, Derviş Kemal'in şiirlerinde en sık rastlanan kafiye türüdür. Derviş Kemal, zengin kafiye türünün çoğunu bir uzun ünlü ve tek sesle yaptığı görülmektedir. Derviş

Kemal, bazı şiirlerinde kafiyeyi daha çok sesi yani söyleyişi esas alarak yapmıştır. Bu kullanımında, onun halk şiiri geleneğine bağlı olmasının ve irticalen söylemesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Zaman zaman kafiyenin kusurlu kurulduğu, ses benzerliğinin yakalanamadığı veya ahengin sadece redifle sağlandığı şiirleri de görülmektedir.

5. KONUŞANLAR

Sindirilir aydın **fertler**, -----f **ert** ler
Yok edilir soylu **mertler**, -----m **ert** ler
Dini baskı denen **dertler**, ----- d **ert** ler
Boydan aşar bundan sonra -----

} **zengin uyak**

Tunç kafiye, bir dize içerisindeki kafiyeli sözcüklerden birinin başka bir dizedeki sözcüğün içinde bulunmasıyla oluşmaktadır. Bilindiği üzere tunç kafiyedeki ses benzerliği, zengin kafiyedeki gibi ikiden fazla olduğu için aslında zengin kafiyenin bir türüdür:

5. KONUŞANLAR

Yoksullar her zaman dertten **ağlamış**, ----- **ağla** mış
Ne bir derman, ne de umut **sağlamış**. -----s **ağla** mış
Çalışma sonucu nasır **bağlamış**, -----b **ağla** mış
Eller de konuşur anlayanlara. -----

} **tunç uyak**

10. SON YOLCULUK

Hiç kalmadı yaşam **tadım**, ----- t **adım**
Kimseye yok **itimadım**. ----- itim **adım**
Göre göre, adım, **adım**, ----- **adım**
Gidiyoruz uçuruma. -----

} **tunç uyak**

21. GELME

İnsanlık yolunda bir unvan **kazan**, -----
Mutluluk bulur mu şuurun **bozan**. ----- **b ozan** } **tunç uyak**
İster bir âşık ol, istersen **ozan**, ----- **ozan**
Gerçeğe aykırı yazmışsan gelme -----

2.1.4. Redif

Redif, çoğunlukla bir beyit veya dörtlüğün dize sonlarında bulunan tekrarlı sözcükleri ya da aynı görevdeki ekleri olarak tanım bulmaktadır. Kafiye, ses benzerliğine dayanırken redif ise görev benzerliğine dayanmakta ve dizede kafiyeden sonra yer almaktadır. Derviş Kemal'in incelenen eserinde zengin bir redif sistemine başvurarak şiirlerinde ahengi yakalamaya çalıştığı görülmektedir.

10. SON YOLCULUK

İkrar abdestini **al anlar biziz**,
Halka namazını **kıl anlar biziz**, } **redif**
Ömrünce oruçlu **ol anlar biziz**,
Nefsini zindana tıkanlar bizde.

Kovanlarda bal **kalmadı**,
Tutunacak dal **kalmadı**, } **redif**
Dayanacak hâl **kalmadı**,
Gidiyoruz uçuruma.

5. KONUŞANLAR

Yoksullar her zaman dertten ağlamış,
Ne bir derman, ne de umut sağlamış, } **redif**
Çalışma sonucu nasır bağlamış,
Eller de konuşur anlayanlara.

14. İNSANDA BULDUM

Erenler cemine soframı serdim,
Has bahçe içinde gülleri derdim,
Ölmeden evveli canımı verdim,
Yeniden doğarak geldim âleme.

} redif

2.1.5. Nazım Biçimleri ve Türleri

2.1.5.1. Nazım Biçimi

Dize sayısı ve kafiyenin bir şiirde en az ikili olmak üzere üçlü, dördü, beşli vb. gibi bir düzen içinde birleşmesinden oluşur. Dizeler arasındaki kafiye dağılımından kafiye düzeni ortaya çıkar. Nazım biçimlerinde kafiye düzeni çeşitli şemalarla gösterilmektedir (Dilçin, 2009:95). Genel anlamda baktığımızda şiirin dış yapı özellikleri nazım biçimi içerisinde değerlendirilmektedir.

Âşık edebiyatı nazım biçimleri; koşma, destan, semai, varsağı olarak dört başlık altında incelenmektedir. Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinde genellikle koşma nazım biçimi görülmekle birlikte ayrıca semai nazım biçimi kullanılmaktadır.

2.1.5.1.1. Koşma

Konuyu ilk ele alan Onay, koşmayı şöyle tanımlamıştır: “Çok kere birinci bendin birinci ve üçüncü mısraları birbirleriyle ve sonra gelen bentlerin ilk üç mısraı birbirleriyle kafiyeli olan şekildir” (Onay, 2012:113). Onay eserinde koşmaların özel ahenklerle okunduğunu ve bu ahenklere göre isimler aldığını söylemiştir. Beş, altı, yedi, sekiz, on ve on bir heceli koşma örneklerine de eserinde yer vermiştir. Eserinde verdiği koşma örneklerinden biri on bir heceli bir varsağıdır (Onay, 2012:124). Onay koşmayı bir şekil varsağıyı ise koşmanın bir türü olarak ifade etmektedir.

Dizdaroğlu (1969:30), koşmanın günümüzde on bir heceli dördlüklerden meydana geldiğini ve saz şairlerinin ortaya koydukları eserleri için kullanıldığını ifade eder. Halk şairi için koşmanın, belli bir biçime göre değil belli bir ezgiye göre söylenen şiir olduğunu belirtir. Dizdaroğlu, halk

şiiirinde şekil yoktur tür vardır derken koşmanın bir tür olduğunu en başından belirtmiştir. Fakat koşmayı dizelerdeki hece sayısı, kafiye şeması gibi şekil özelliklerine göre açıklamıştır. Koşmanın kafiye düzenlerini şema hâline getirmiştir. Bazı durumlarda ilk dörtlüğün kafiye düzeninin aaab ya da xxxb olduğunu belirtmiştir.

Sever (2013,66), koşmayı bir şekil olarak kabul eder ve genellikle 3-5 dörtlükten oluştuğunu, bunun istisnai durumlarının da var olduğunu belirtir. Genellikle 6+5,4+4+3 kalıpları ile söylendiğini; ama 4+3,4+4 kalıplarının da olduğunu belirtir.

Macit ve Soldan (2005:127), koşmanın âşık edebiyatının en çok sevilen ve en çok kullanılan şekli olduğunu, on birli hece ile söylendiğini fakat yedili ve sekizli örneklerinin de olduğunu söyler. Kafiye düzeni olarak Sever (2013), ile aynı kafiye şemasını verir. Koşmaların yapı ve ezgi olarak iki grupta ele alınabileceğini belirtir.

Oğuz (1993:35), koşmanın halk şiirinde kullanılan en yaygın şekil olduğunu söyler. Koşmanın şekil olarak kabul edilmesine gerekçe olarak da uyak örgüsü, nazım birimi ve hacim bakımından belirli kuralları olmasını gösterir.

Albayrak (2009:170), koşmayı tip olarak kabul eder. Koşmanın âşık edebiyatının en yaygın ürünü olduğunu söyleyen Albayrak, Boratav gibi koşmanın vezin ve şekli ile tarif edilemeyeceğini savunur. Koşmanın genel özellikleri sıralanırken nazım biriminin dörtlük, kafiye örgüsünün a b c b (a b a b - a a a b) -d d d b - e e e b - ... şeklinde ve hece ölçüsünün 6+5= 1 1 '1 i veya 4+4+ 3=1 1 'li olduğu belirtir. Koşmanın bu belirttiği özelliklerine ilave olarak diğer âşık edebiyatı ürünleri gibi bir ezgiye sahip olduğunu söyler. Buradan hareketle de koşmanın da kendine has ezgileri bulunan âşık edebiyatı nazım biçimlerinden biri olduğunu ifade eder.

Derviş Kemal'in gelenek içinden gelmesi ve halk şiiri nazım şekillerini kullanması ve bir halk şiiri kurallarına bağlılığını eserlerinde koşma türü kullanmasından anlaşılmaktadır. İncelenen 125 şiir bağlamında

koşma türünde 28 adet şiire rastlanmıştır. Derviş Kemal'in koşma türündeki şiirlerine aşağıda örnekler verilmiştir.

23. YILIN ANALARI

Tarlada çalışan kadınlar var ya,	a	}	11'li hece ölçüsü
Yılın anaları onlardır işte.	b		
Çileleri bitmez, dertleri derya,	a		
Yılın anaları onlardır işte.	b		

24. TEKRARLANAN KUSURLAR

Bir öğüt istersen kulak ver bana,	a	}	11'li hece ölçüsü
Tekrarlanan kusurları affetme.	b		
Bu sözümü iyice koy kafana,	a		
Tekrarlanan kusurları affetme.	b		

Ayrıca Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinden 23, 24, 27, 30, 39, 41, 42, 44, 54, 55, 56, 72, 73, 76, 78, 79, 84, 90, 98, 100, 104, 107, 109, 110, 111, 112 ,116, 123 numaralı şiirleri de koşma nazım biçimine örnektir.

2.1.5.1.2. Semai

Dizdaroğlu (1969:70), hece ile söylenen semailerin koşma tipinde olduğunu ifade eder. Hecenin 4+4 kalıbıyla söylendiğini, dörtlük sayısının 3-5 arasında olduğunu; sevgi, doğa, ayrılık temalarının işlendiğini koşmaya göre daha hafif ve uçarı bir havası olduğunu söyler.

Yardımcı (1998:56), semainin sekizli hece ile söylendiğini koşma şeklinde düzenlendiğini söyler. Ayrıca konuları bakımından *koçaklama* ve *taşlama* türünde de olabileceğini belirtir. Ezgi ve makam olarak varsağıdan ayrıldığını ifade eder. Güzel ve Torun da semainin özelliklerini belirtirlerken aynı ifadeleri kullanır. Boyraz (1996:50), da semainin sekizli hece ölçüsüyle yazıldığını, hacmi ve kafiye düzeni olarak da koşmaya benzeyen bir nazım şekli olduğunu söyler.

Sever (2013.), tasnifinde semaiyi nazım türleri içerisine almıştır. Fakat semaiyi tanımlarken "*Koşmadan farklılığı dizelerdeki hece*

sayısındadır.” diyerek semainin şekil özelliğini de ele almıştır. Kaya (t.y.) da semainin koşma tipinde olduğunu ve sekizli hece ile söylendiğini ifade eder.

Macit ve Soldan semainin koşmadan tek farkının dizelerdeki hece sayısı olduğunu söyler. Koşma ile dörtlük sayısı, kafiye düzeni ve konu bakımından aynı olduğunu ifade eder; fakat semaiyi şekil olarak ele alır.

Tür kavramı ezgi ve konu ile ilgilidir ifadesine dikkat çeken Oğuz (1993), semainin tür olduğunu belirtir. Albayrak (2009:168), semainin şekil olduğunu bunun da ezgisinin farklı olmasından kaynaklandığını söyler. Koşmanın nazım şekli semainin nazım türü olarak kabul edilmesinin tutarsızlık olacağını ikisinin de tür ya da şekil olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtir. Saim Sakaoglu semaiye “sekizli koşma”, İhsan Ozanoğlu ise “koşma ayağı” demiştir. “O hâlde koşma bir ‘nazım biçimi’ kabul ediliyorsa, semainin de bir ‘nazım biçimi’ kabul edilmesi ve semainin belirlenmesinde ezgisinin de önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır.” ifadesiyle bu görüşünü açıklar.

Semainin özel bir ezgi ile söylendiği, koşma ile arasındaki tek farkın semainin sekizli koşmanın on birli hece ile yazılması olduğu söylenir. Diğer araştırmacılardan farklı olarak semaide amacın az sözle çok şey anlatmak olduğu belirtilmiştir. Bu diğer araştırmacıların semai ile ilgili koşmadan daha hafif ve uçarı havası olduğu şeklindeki ifadeleriyle çelişmektedir. Semai; kafiye örgüsü, hacim bakımından koşma ile aynı şekil özelliklerine sahiptir. Semainin koşma ile konu ve ezgi bakımından ayrılması onun şekil özelliği olarak kabul edilemez. Çünkü konu ve ezgi tür ile ilgili bir kıstastır.

Derviş Kemal’in incelenen eserlerinde semai türüne ait çok sayıda şiiri bulunmaktadır. İncelenen 125 şiirde 28 adet semai nazım türüne rastlanılmıştır. Bu duruma ait örnekler aşağıda verilmiştir.

33. TANI

Kardeş aklın eriyorsa,	a	}	8'li hece ölçüsü
Çağın yezidini tanı.	b		
Gözün bakıp görüyorsa,	a		
Çağın Yezidi'ni tanı.	b		

34. DİNİ SORU

Kardeş sana soruyorum:	a	}	8'li hece ölçüsü
İslam mısın, Müslüman mı?	b		
Düşünürken yap bir yorum,	a		
İslam mısın, Müslüman mı?	b		

Ayrıca Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinden 7, 15, 31, 33, 34, 35, 49, 50, 61, 62, 65, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 102, 106, 115, 122, 124 numaralı şiirleri de semai tipi nazım biçimine örneklerdir.

2.1.5.2. Nazım Türü

Çeşitli nazım şekillerinin konularına göre tasnif edilmesine *nazım türü* denir. Nazım türlerinde şiirin kafiye ve dize sayısı gibi dış yapı özellikleri dikkate alınmaz. Dikkat edilecek husus konu tasnifidir. Ayrıca nazım şekli ile tür arasında kesin bir bağ da bulunmamaktadır (Dilçin, 2009:98).

Âşık edebiyatı nazım türleri genellikle koşma ve semai biçimiyle yazılır ve tabii olarak konularına göre çeşitli başlıklara ayrılır. Koşma nazım şekli kendi içinde *güzelleme*, *taşlama*, *koçaklama* ve *ağıt* nazım türü olarak incelenmektedir. Bunun dışında tekke edebiyatının da kendine ait nazım türleri vardır. Bunlar; *ilahi*, *nefes*, *nutuk*, *devriye*, *şathiyeye* olarak kendi içinde nazım türlerine ayrılır.

Türk halk şiirinde şekil ve tür ile ilgili bazı meseleler, henüz tam olarak çözüme ulaştırılmış değildir. Bazı şiir örneklerinin, başlangıçta *mânide* olduğu gibi “acaba şekil mi yoksa tür mü?” sorusu etrafında tartışmaya muhtaç hâlde bırakılmaları bir sorunsala dönüşmüştür. Şekli ve

türü belirleyen unsurların ne olduğu, ezginin belirleyici olup olmadığı, icrasına dair bilgiye ulaşılamayıp salt yazılı kaynaklarda bulunan bir metnin türünü belirlemede nasıl bir yol izleneceği gibi birtakım sorular araştırmacıların katkılarıyla aydınlanmaya başlasa da zihinleri meşgul etmeye devam etmektedir (Öcal, 2001:17-18).

Öcal Oğuz (2001:17-18), tür ve şekil konusu ile ilgili birtakım tespitler yapmış ve bunları dile getirmeden önce, halk şiirinin belirli kurallar çerçevesinde ortaya konan bir “gelenek şiiri” olduğunu hatırd tutmak gerektiğini vurgulamış; “*İzah edilemeyen veya bir kurala bağlanamayan hususları, halk yaratmalarını aşırı serbestlik olarak nitelemenin yanlış olacağı düşüncesiyle geleneğin kurallarının neler olabileceğini*” tartışıklarını dile getirmiştir. Oğuz, bu yorumunda Dizdaroğlu’nun konu hakkındaki düşüncesini işaret etmiştir. Dizdaroğlu (1969: 45); “*Halk şiirinde belirli kurallara bağlı nazım biçimleri yoktur. Divan şiirinde görülen ve her biri ayrı bir düzende olan biçimler halk şiiri için söz konusu değildir.*” şeklindeki ifadesini biraz daha ilerleterek “halk şiirinde nazım biçimleri değil, türler vardır.” yargısına ulaşmıştır.

Oğuz (2001:18), nazım şeklinin *kafiye örgüsü* ve *hacimde* aranması gerektiğini vurgulayarak âşık tarzı şiirde kullanılan “aruzlu şekiller”in bu değerlendirme kapsamında olmadığını; halk şiirinde hece sayısı ile makam arasında bir ilişki bulunduğunu ve makamlardaki ses dizileri ile şiirlerin hece sayılarının bağlantılı olduğunu; konu ile ezgi arasında güçlü bir bağ olup türlerin, şiirlerin konu ve ezgilerine bakılmak suretiyle adlandırılmaları gerektiğini; konuyu belirleme ve sınırlandırma gücüne ulaşmış ezgilerin ise tür adı olabileceğini belirtmiştir. Değerlendirilmeden bu sorunun çözülemeyeceğini belirttikleri hâlde konuya eğilmediklerini vurgulamıştır (Oğuz, 2001:45).

Oğuz, Türk halk şiirinde nazım şekillerini; mani, koşma ve destan nazım türlerini ise; “ezgi ağırlıklı türler”, “konu ağırlıklı türler” ve “ezgi ve konu ağırlığı aynı yoğunlukta olan türler” olmak üzere üç başlıkta tasnif etmiştir (2001: 18-20). Özkul Çobanoğlu ise nazım şeklini şiirin nazım birimi, ölçü, kafiye örgüsü gibi dış unsurların belirlediğini belirtmiş ve bu

yapıyı “nazım birimi+ölçü+kafiye veya uyak şeması” şeklinde formüle etmiştir.

Çobanoğlu'nun (2000: 13-15), dile getirdiği diğer bir husus ise şiir hacminin şeklin belirlenmesinde rol oynadığıdır. Ona göre koşma ve mâni şekil olarak kısa biçimler olup destanlar ise beş-yedi dörtlükten daha uzun olmakla koşmadan ayrılmaktadır. Destanlar, koşmalarla aynı tip kafiye şemasına sahiptir, koşmalar gibi ayaklı metinlerdir. *xaxa bbba ccca* veya *abab cccb dddb* şeklinde kafiye örgüsüne sahiptir. Destanlar genellikle 11'li hece ölçüsüyle söylenmekle birlikte 8'li hece ölçüsü ile de oluşturulabilmektedir (Çobanoğlu, 2000:19). Çobanoğlu, çeşitli yönlerden destanların ayırt edici şekil özelliklerine dikkat çekerken aynı zamanda bu şiirlerin bir 'tür' olduğunu kabul etmektedir. Halk şiirinin örneğine en çok rastlanan nazım şekli olan koşma, genellikle 11'li hece ölçüsüyle söylenmekte, 7'li, 8'li hece ölçüsüyle söylenen örneklerine de rastlanmaktadır. Dizdaroğlu (1969:68-69), koşmayı tür olarak ele almış ve aynı zamanda sadece besteden oluşan bir ezgi adı olduğunu da belirtmiştir

Nazım şekli olarak mâniye, bir şiirinde iç kafiye olarak tesadüf edilmektedir. Yaygın olarak *aaxa* şeklinde kafiye örgüsüne sahip mâniler müstakil hanelerden oluşmaktadır. Derviş Kemal'in şiirlerinin ise tamamı ayaklıdır.

Derviş Kemal'in şiirleri; nefes, taşlama, ağıt, nutuk ve düvazlardan oluşmaktadır. Onun tespit edilen 125 şiirinin içinde 21'i taşlama, 5 ağıt, 2 nutuk, 1'i düvaz, 40'ı nefes ve 1 adet devriye nazım türü bulunmaktadır.

2.1.5.2.1. Taşlama

Taşlamalar; bir toplumun, bir şahsın, doğanın ya da bir kurumun noksanlıklarını, kabahatlerini, geri kalan yönlerini anlatan şiirlerdir. Taşlamalar genellikle şikâyet, sitem ve alay havasında yazılan koşma türüdür (Balkaya, 2017:47). Derviş Kemal'in şiirlerinde nazım şekillerinden 21 tanesinde taşlamaya rastlanmaktadır. Bu durum aşağıda örneklenmiştir.

3. ACI GÖRÜNTÜ

Bitmedi ömrümün kötü anları,
Kurumadı masumların kanları.
Canavar yapılı halk düşmanları,
Ağustosta kar yağdırdı başıma.

Derviş Kemal der ki: Kalmadı gülen,
Her zaman gideni arattı gelen.
Son süratle uçuruma yönelen,
Bu gidişat hiç gitmiyor hoşuma.

4. HOŞGÖRÜNÜN SINIRI

Bana hoşgörülü ol diyen kişi,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!
Çözümlemek istiyorsan bu işi,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!
Hoşgörülü olup, hep eğilirsem,
Onurun ne olur düşündün mü sen!
Hoşgörüde limit nedir bilersen,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Ayrıca Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinden 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 20, 25, 32, 43, 52, 57, 58, 59, 60, 83, 93, 105 numaralı şiirleri de taşlama tipi nazım türüne örneklerdir.

2.1.5.2.2. Ağıt

Ağıtlar, vefat eden bir insanın arkasından acıyla söylenen keder dolu şiirlerdir. Bu tür şiirler ebediyete intikal etmiş olan kişiler için söylenebildiği gibi gurbete giden ya da kaybolan insanlar için de söylenebilen şiirlerdir (Balkaya, 2017: 48).

Derviş Kemal'in nazım türü bağlamında incelenen şiirleri içerisinde 5 adet ağıt nazım türü tespit edilmiştir. Bu durum aşağıda örneklenmiştir.

16. HASRETİNLE İÇİYORUM (NESİMİ ÇİMEN)

Hayalin karşımda, kadeh önümde,

Hasretinle içiyorum bu gece.

Beni yıkan böyle gamlı günümde,

Hasretinle içiyorum bu gece.

Sigaramı derin derin çekerek,

Bazen gözlerimden yaşlar dökerek,

Kaderin kahrına boyun bükerek,

Hasretinle içiyorum bu gece.

51. BÜYÜK KURBAN (Âşık Nesimi)

Sivas denen kanlı yöre

Yedi koca Nesimi'yi.

Bütün gözler göre göre

Yedi koca Nesimi'yi.

Duyup yalan vaazları,

Kılıp toplu namazları,

Orta çağın yobazları

Yedi koca Nesimi'yi.

Ayrıca Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinden 16, 51, 69, 92, 118 numaralı şiirleri de ağıt nazım türüne örneklerdir.

2.1.5.2.3. Nutuk

Nutuklar, tarikata giren kişilere tarikat âdabının anlatıldığı eserlerdir. Şathiyyeler, mecazlarla dolu sembolik bir dille yazılan zahiren saçma gibi görünen fakat hakikatte tasavvufun sırlarını ihtiva eden manzumelerdir. Devriyelerde ise insan ruhunun ve evrenin Hak'tan (cc) çıkıp tekrar Hakk'a varacağına yönelik inanç -devir nazariyesi- ele alınır (http://dogankaya.com/fotograf/halk_suirinde_bicim_ve_tur.pdf, et. 10.05.2021).

Derviş Kemal'in incelenen şiirleri içinde, iki (54 ve 101 numaralı) adet nutuk nazım türüne ait örnekler tespit edilmiştir. Bu duruma ait örnekler aşağıda verilmiştir.

54. ANA KURAL

Varsın zalim vurup kırsın,
Bektaşiler elsiz gerek.
Bize küfredip dursun,
Bektaşiler dilsiz gerek.

Kırıp nefsin kanadını,
Bulduk yaşamın tadını.
Lâzım değil el kadını,
Bektaşiler belsiz gerek.

101. GEREKLİ OLGULAR

Cami, Cem'de ne bulur ki,
Kendisini bulamayan.
Bu dünyada ne olur ki,
Önce insan olamayan.
Kim ki kendisini bulur,
Gerçek ilme vakıf olur.
Hiç kuşkusuz yavan kalır,
Pir'den nasip alamayan.

2.1.5.2.3. Dûvaz

Abdurrahman Güzel'e (2012: 358) göre dûvazın tanımı şu şekildedir: Alevî-Bektaşî şairlerinin on iki imamın ad ve özelliklerine, bazen de "hâl tercemelerine ve menkıbelerine" temas eden bu tür manzumelere verilen addır. İçinde on iki imamın adı geçen veya onlara övgü için yazılan bu şiirlere *Dûvâzdeh İmam* denir. Daha sonraları bu terim olarak *Dûvaz*, *Dûvaz-deh İmam* ya da *Dûvaz-nâme* şeklini almıştır.

Abdülbaki Gölpınarlı'nın (1992: 46), bu konudaki görüşleri ise şu

şekildedir: Alevî ve Bektaşilerin on iki imamı Şia gibi tanımakla beraber onların hâl tercemelerinde, çeşitli uydurma şeylere inanırlar. İçinde on iki imamın adı geçen şiirlere *Düvazdeh İmam* yahud Alevilerin söyleşince *Düvazmam* yahut da kısaca *Düvaz* denir. Düvazın ortaya çıkışı ve kullanımı şu şekilde olmuştur: Alevî-Bektaşî geleneğinde on iki imama derin bir saygı ve bağlılık görülmektedir. Bu saygının sonucu olarak, ana teması on iki imam olan düvâz-düvâzimam şiir türü ortaya çıkmıştır. Ozanlar, düvâz yazmayı-söylemeyi Alevî-Bektaşî olmanın bir gereği olarak kabul etmişlerdir. Bu sebeple, geleneğe bağlı hemen her şairin düvâzı bulunmaktadır. Düvâzlarda, Hz. Ali'den başlayarak sırasıyla on iki imam zikredilmiştir. Şiirlerde, on iki imamın isimlerinin yanında unvanları da belirtilmiş, imamlar zaman zaman genel ifadelerle methedilmişlerdir. Düvâzlar, Alevî-Bektaşî geleneğinde zengin bir işleve sahiptir. Cemler başta olmak üzere, geleneğin yansıdığı her ritüelde düvâzların etkin işlevleri bulunmaktadır (İyiyol, 2013:228).

Tüm bu bilgiler ışığında *düvaz*, ekseriyetle on iki imam ve Hz. Ali'yi konu alan Hz. Ali, Hz. Muhammed ve Ehlibeyt sevgisi üzerine kurgulanmış çoğunlukla milli veznimiz olan hece vezniyle oluşturulmuş nazım türüdür. Düvaz, Alevi Bektaşî toplumunun cemlerde, festival ve anmalarda okunmasını gelenek hâline dönüştürdüğü bir nazım türüdür

Derviş Kemal'in incelenen şiirleri içinde yalnızca bir (117 numaralı şiir) adet düvaz örneği tespit edilmiştir:

117. DÜVAZ

Hepimizin Şah seçtiği,
Ali bizim ulumuzdur.
İmam Hasan'ın içtiği,
Zehir bizim dolumuzdur.

Demokrasi felsefesi,
Rejimlerin en incesi.
Hüseyin'in düşüncesi
Bizim gerçek yolumuzdur.

2.1.5.2.4. Nefes

Cem Dilçin (1992:346), *nefes* tanımını olarak Bektaşî şairlerinin yazdıkları tasavvufî şiirler şeklinde ifade etmiştir. Genellikle nefeslerde tasavvuftaki vahdet-i vücud kuramı anlatılır. Bunun yanı sıra Hz. Muhammet ve Hz. Ali için övgüler de yer verilir. Nefeslerde, kalenderâne ve alaycı üslup dikkat çeker. Daha detaylı bir açıklamayla *nefes*, Alevî ve Bektaşîlerin dergâh ve cem evlerinde cem, ikrar ve kurban töreni esnasında saz eşliğinde coşkuyla dua maksatlı okuduğu 7'li, 8'li ve 11'li hece ölçüsünü kullanarak dörtlükler hâlinde düzenlenmiş dinî-tasavvufî şiirlere verilen addır (Cenikoğlu, 2013:140).

Yine bir tanım olarak *nefes*; Alevî-Bektaşî kültürü içerisinde inanç, âdab ve erkânı, bulunduğu edebî kolun kendine özgü biçimiyle ve kelimelerin mecazi kullanımlarıyla işlediği ve bunula birlikte içerik bakımından Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali sevgisi; dini-tasavvufî bilgiler, yolun kuralları vb. konuların dile getirildiği türdür (Coşkun, 2014:102). Yapılan bu tanımlardan hareketle *nefes* türü ile ilgili şunları söyleyebiliriz: Alevî ve Bektaşîlerin çeşitli cem törenlerinde, festivallerinde, anmalarında çoğunlukla bir saz eşliğinde söyledikleri; hece ölçüsünün 7' li, 8'li ve 11'li kalıplarının kullanıldığı, dua olarak kabul görülen şiirlere denir. Cem törenlerinde yedi ulu ozandan şiir söyleme âdeti vardır bu 7 kişi şunlardır: *Nesimi, Yemini, Fuzuli, Pir Sultan Abdal, Virani, Kul Himmet, Hatayi (Şah İsmail)*.

Derviş Kemal'in gelenek ile ne kadar içli dışlı olduğunu gösteren bir başka durum da özellikle dini törenlerde icra edilen nefes nazım türünü çok sık kullanmasıdır. Toplamda incelenen 125 şiirinin 40 tanesi nefes nazım türüne örnektir. İncelenen şiirlerdeki örnekler numaralarıyla birlikte aşağıda verilmiştir:

120. CEMLER

Tüm sazların halktan yana

Çalındığı yerdir cemler.

Muhabbetin ummanına

Dalındığı yerdir cemler.

Kim ederse cemde yemin,

Herkes olur O'ndan emin.

Adaletin ve erdemin

Bulunduğu yerdir cemler.

121. MUHABBET

Dostlar, gördüğünüz cemin,

Tek amacı muhabbettir.

Kesinlikle olun emin,

Muhabbet bir ibadettir.

Niyet edip ceme girmek,

Cemde ikrar sözü vermek,

Mihmanlara sofraya sermek,

Kanıtlanmış keramettir.

Yine Derviş Kemal'in incelenen şiirlerinden 1, 2, 8, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 26, 28, 29, 36, 37, 38, 40, 46, 47, 48, 53, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 74, 75, 77, 94, 95, 97, 99, 103, 108, 113, 114, 119, 120, 121 numaralı şiirleri de nefes nazım türüne ait örneklerdir.

2.1.5.2.5. Devriye

Tasavvuf düşüncesine göre Hz. Muhammed vücut biçiminde yeryüzüne sonradan gelmektedir. Ancak ruhu ezelden beri vardır. Yine ruh, vakti geldiğinde maddi âleme inmektedir. Ruh, öncelikle cansız bir hâldeyken bitkiye sonrasında hayvana, insana ve en nihayetinde kâmil insana geçer. Tüm bu silsileden sonra Tanrı'ya dönerek onunla bir olur. Yani yeryüzüne inişten Tanrı'ya dönüşe kadar ki süreci işleyen şiirlere *devriye* adı verilmektedir (Dilçin, 2009:348). Derviş Kemal'in incelenen şiirleri içerisinde sadece 82 numaralı şiiri *devriye* nazım türüne örnek olarak tespit edilmiştir.

82. GELDİM

Anam babam sebep oldu,
Ben dünyaya öyle geldim.
Nice dertler beni buldu,
Gör ne hâlden hâle geldim.

Çok kötüdür gençlik hâli,
Başta eser kavak yeli.
Önce boran kar misali
Dağda çamlı bele geldim.

Koca dağlar bana dardı,
Görülmezdi dağın ardı.
Yücelerde gurur vardı,
Dağdan kaçıp çöle geldim.

Çölde hayli mahsur kaldım,
Sonra çıkar yolu buldum.
Karga idim bülbül oldum,
Has bahçede güle geldim.

Düşünürken kara kara,
Dedim ki bir işe yara.
Var kendine kovan ara,
Arı oldum bala geldim.

Girdim kovan denen ceme,
Secde ettim ben âdeme.
Elim sundum kutsal deme,
Kevser içip dile geldim.

Dil açıldı verdim ikrar,
İkrarımı aldı Haydar.
Gördüm cemin çeşmesi var,
Boş kap idim, dola geldim.

Bütün sırlar meydandaymış,
Cennet, tamu cihandaymış.
Meğer her şey insandaymış,
Onun için kula geldim.

Derviş Kemal, bu zamanlar,
Arif olan bizi anlar.
Size derim ehl-i canlar,
Böyle ulu yola geldim...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ

3.1.DİNİ TASAVVUFİ ŞİİRLERİNDE İÇERİK

3.1.1. Bektaşiliğe Ait Unsurlar ve Tarikat Düşüncesi

Derviş Kemal'in şiirlerinde ağırlıklı olarak konuyu oluşturan Bektaşilik düşüncesi ve kurallarıdır. Bektaşilik süreğinin incelikleri Derviş Kemal'in şiirlerinde tasavvufî derinlik içinde anlatılmıştır. Ayhan Aydın ile yapılan röportajında Bektaşiliğin şiirleri üzerindeki etkisini şu şekilde anlatmıştır:

“Bektaşilik benim felsefeme tam tıpa tıp uygun olduğu için Bektaşiliği seviyorum. Neden dersen, bir defa Tanrıyı insana indirgemıştır. Ve hiçbir yerde Tanrı aramam benim karşımdaki kişi Tanrıdır yani. O bakımdan çok güzel bir felsefe başka hiçbir şey aramam. Hiç aramam ne Mekke’de ne Yemen’de ne şurada ne burada; Tanrı her insanda mevcuttur. O felsefe bunu herkesin anlayacağı şekle indirilmiştir. Mesela Sünni Müslümanlıkta, öğretilerde 32 farz, 72 sünnet gibi şeyler var. Bunlar insanların kafasını karıştırıyor. İnsana fazla bir şey vermiyor. Bektaşilikte bir felsefe var ki; bu şartları üçe indirmiş, herkesin aklında kalabilir gayet güzel yani. Bunun dışında bir şey yok. Bir eline, beline, diline diyor. Bunlara hâkim oldun mu sen iyi, gerçek bir insansın. İstedikğin kadar bir insanım de, bunlara hâkim olmayınca gerçek bir insan olamazsın.” (Aydın, 2017:265).

Derviş Kemal, Allah'ı anarken en çok "Hak" kelimesini kullanmakla beraber, tasavvufta görülen "dost" kavramını da tercih etmiştir.

18. DERLER BİZE

Yalan görsek savuşuruz,
Gerçeklere kavuşuruz,
Doğrulan konuşuruz,
Hak'kın dili derler bize.

3.1.1. Tarikat ve Tarikat Açısından Önemli İsimler

Derviş Kemal şiirlerinde Bektaşilik çoğu zaman şiirlerinde *yol* kelimesi olarak kendisini gösterir.

Derviş Kemal, Alevî-Bektaşî öğretisinin içinden gelen bir şair olarak bu öğretinin inançsal büyüklerinden dini şiirlerinde bahseder. Bu şahsiyetlerin başında Alevî-Bektaşî yolunun merkezini oluşturan Hz. Ali gelir. Hz. Ali şiirlerde Haydar-ı Kerrar, Şah-ı Merdan ve Şah gibi isimlendirmelerle de geçer.

1. HAYDAR-I KERRAR AŞKIYLA

Böyle bizim hâllerimiz,
Keman tutar ellerimiz,
Nefes söyler dillerimiz
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.

Hz. Ali'den sonra Alevî-Bektaşî inanç dünyası Hz. Ali'nin çocukları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile devam eder. Hz. Peygamber'in torunları, Hz. Ali ve Hz. Fatma'nın çocuklarıdır. Hz. Hasan, Hicret'in (622) üçüncü yılında (Varol, 2017:41); Hz. Hüseyin ise ondan bir yıl sonra (Varol, 2017:45) dünyaya gelmiştir. İsimlerini, Hz. Peygamber'in koyduğu ve bu iki torununa ayrı bir sevgi beslediği bilinmektedir. Bu sevgi, onların pek çok rivayete konu edilmelerini sağlamıştır (Varol, 2017:45, 50-54). Hz. Hasan'ın zehirlenerek (Fığlalı, 1997:283), Hz. Hüseyin'in ise Yezid'e biat etmemesi sonucunda gelişen elim Kerbela hadisesi sırasında şehit

edilmeleri, Müslümanlar arasında büyük üzüntüyle karşılanmıştır (Fıglalı, 1998:518-521). Türk edebiyatının çeşitli alanlarında özellikle Kerbela hadisesi ile ilgili eserler meydana gelmiştir. Alevî-Bektaşî inancında yüzyıllardır devam eden bu peygamber torunlarının acısı mersiyelerde ve özellikle cem ibadetinin bir parçası olarak kendini Hz. Hüseyin ve Kerbela merkezli olarak gösterir.

117. DÜVAZ

Hepimizin Şah seçtiği
Ali bizim ulumuzdur.
İmam Hasan'm içtiği
Zehir bizim dolumuzdur.
Demokrasi felsefesi,
Rejimlerin en incesi.
Hüseyin'in düşüncesi
Bizim gerçek yolumuzdur.

119. CEM OLGUSU

Düşünceye dalınca,
O dergâh çöl sanılınca,
Şah Hüseyin anılınca,
Bütün gözler sel verdiler.

Daha sonra Bektaşilik öğretisinin kurucu şahsiyeti ve serçeşmesi olarak bilinen Hacı Bektaş-ı Veli esinlenmeleri karşımıza çıkar. Ayhan Aydın röportajında Derviş Kemal Hacı Bektaş-ı Veli ile ilgili şunları söyler:

“Hacı Bektaş'ın yaptığı işler çok fazla onun dürüstlüğünü görüyoruz. Hacı Bektaş'ın etkisi biter mi? Bitmez. Bilhassa Türklüğü işlemesi benim için başımın tacı yani. Türkçeyle işlemiş o tarihte Türkçe yazabilmek her yiğidin harcı değil. Devlette bile Türkçe konuşulmuyor, Hacı Bektaş büyük bir önderlik yapmıştır.” (Aydın, 2017: 263)

Derviş Kemal'in bu konudaki düşünceleri Hacı Bektaş-ı Veli'yi sadece bir yol önderi değil milli bir şahsiyet olarak gördüğünün de kanıtı

şeklindedir. Bu durum Atatürk konulu şiirlerinde de karşımıza çıkar. Atatürk tarihî şahsiyetinden sıyrılarak Alevî-Bektaşî inancında sadece bir kurtarıcı değil tasavvufî misyonu olan bir şahsiyet olarak da karşımıza çıkar. Keza Alevilik-Bektaşilik inancının sürdürüldüğü cemevlerinde çoğunda Hz. Ali, Hacı Bektaş-ı Veli ve Atatürk resimleri bir arada kendini gösterir.

53.HACI BEKTAŞ ve ATATÜRK

Türklüğe aşk ile gönül bağlayan,
Çağdaş hukuk devletini sağlayan...
Halkla gülüp, yine halkla ağlayan,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Derviş Kemal'in şiirlerinde bu isimlerden sonra telmih yani hatırlatma söz sanatlarıyla derisi yüzülen Nesimi ve asılan Hallac-ı Mansur gibi isimler görülür.

28. TASAVVUF

Kişi cömert, gözü tok olmak gerek,
Mansur gibi Enel-Hak olmak gerek
Hak aşkıyla yanıp yok olmak gerek,
Ateş olan bilir külün sırrını.

Derviş Kemal: Tanrı nedir, kul nedir,
Aba nedir, hırka nedir, çul nedir,
Edep nedir, erkân nedir, yol nedir,
Derviş olan bilir yolun sırrını.

3.1.2 Cem İbadeti

Derviş Kemal, inancın hem bätünü hem de zahiri kısmını bütünlük içinde şiirlerine yansıtmıştır. O, şiirlerinde günahattan sakınıp ibadete yönelmeyi tavsiye ederken diğer taraftan ibadetin manasını anlamayanlar veya gösteriş, riya içinde olanları eleştirmiştir. Cem yani toplanma anlamına gelen bu kelime Alevî-Bektaşî yolunun zahiri ibadet etme şeklidir. Tarikat içinde cem ibadetine kırklar meydanı, cem meclisi veya muhabbet gibi

isimler verilir. Bu isimleri Derviş Kemal'in şiirlerinde de görmek mümkündür.

119. CEM OLGUSU

Girdini Kırklar meydanına,
Çanlar bana yol verdiler
Uydum Şah'ın erkânına,
Pir'ler bana el verdiler.

Dem içildi, devran döndü,
Buna gerçek birlik dendi.
Dergâh has bahçeye döndü,
Gül aldılar, gül verdiler.

Çanlar cemde buluşunca,
Güzel ortam oluşunca,
Zevk zirveye ulaşınca,
Sazlar coşup dil verdiler.

Düşünceye dalınınca,
O dergâh çöl sanılınca,
Şah Hüseyin anılınca,
Bütün gözler sel verdiler.

Derviş Kemal: Pençe çalıp,
Pirim beni cansız kılıp,
Benliğimi benden alıp,
Bana bir hoş hâl verdiler.

120. CEMLER

Tüm sazların halktan yana
Çalındığı yerdir cemler.
Muhabbetin ummanına
Dalındığı yerdir cemler.

Kim ederse cemde yemin,
Herkes olur O'ndan emin.

Adaletin ve erdem
Bulunduğu yerdir cemler.

Ceme pozitifse duygun,
Halk içinde artar saygın.
Tüm sözlerin öze uygun
Kılındığı yerdir cemler.

Kimler kursa nefse tuzak,
Her dem olur yüzleri ak.
Her tür kötülükten uzak
Kalındığı yerdir cemler.

Derviş Kemal sofrasın,
Dostlarına dolu versin.
Her konuda gerçek dersin
Alındığı yerdir cemler.

3.1.3. Formel Sayılar

Sayı mefhumu yüzyıllar önce ortaya çıkmış ve insanlar bu konu üzerinde uzun uzun düşünmüşlerdir. Sayılar, matematik ile ancak zahiri yönden incelenebilir. Sayıların batinî yönden incelenmesi ise ancak tasavvuf ile mümkündür. Onlar, günlük hayatımızın değişmez ve vazgeçilmez sembolleridir. Farkında olarak ya da olmayarak sürekli sayıları kullanırız. Tasavvufda sayıların özel yeri, özel sırları vardır. Örneğin her bir sayı 1'in tekrarlanmasıyla ortaya çıkar. Bu yüzden Tasavvuf 'da 1'e sayı gözüyle bakılmaz. Diğer bütün sayılar 1'in ayrıntılarından ibarettir. Yeryüzündeki tüm dinlerde bir sayısının özel bir önemi vardır. Bir; en başta, bir ikincisi olmayan ilahinin, simgesidir. Bütünlüğü ve birliği kapsar. İslam dininde bir, ikinci bir varlık kabul etmeden, "Allah "tan başka ilah yoktur." Düşüncesini anlatır. Bir sayısı, Allah'ın kesin ve ebedî varlığını simgeleyen mükemmel sayıdır. Allah adının ilk harfi olan "elif" in ebced hesabındaki karşılığı olup Tasavvufa göre 1, Allah isminin sayı âlemindeki görünümüdür. (Cebecioğlu, 1997:227-228).

Üç tek sayıların ilkidir ve bu nedenle ilk merteye 3'e eşittir. İlk olmak ise aynı zamanda teklik demektir. Allah'ın yaratması "ol" sözüyle meydana gelmiştir. Allah, Nahl suresinde "Biz bir şeyin olmasını dilediğimiz zaman ona ol deriz o da olur." Buyurmaktadır. "Ol" sözünün Arapçası "kün" olup 3 harften oluşmaktadır. Sözcüğü oluşturan harfler ise "kef, vav ve nun" dur. Böylece teklik varlığa yayılmış ve varlığın ortaya çıkmasında kendisini göstermiştir. Tasavvuf ehli İbn Arabi'ye göre âlem üçlü bir yapıyla meydana gelmiştir. Dolayısıyla 3 sayısı, ilahi yaratmanın sayısıdır. Her şeyin zâtı ve sıfatı arasında üçlü bir yapı vardır. Tasavvuf öğretisinde üç boyutlu bir âlemde yaşamadığımız söylenmiştir. Kur'an, Müslümana nefsin üç aşamasında söz eder: Nefs-i emare, nefs-i levvame ve nefs-i mutmaine. Maneviyat yolu üç aşamalıdır: Şeriat-Tarikat-Hakikat. Çelişkiler ve gerilimler üçüncü bir ögenin devreye girmesiyle çözülür. Seven (âşık) ve sevilen (mâşuk) sevgide aşkıta birleşmişlerdir. Tasavvufda da zikrin son aşamasında Zâkir, zikirde zikredilen şeyle (mezkûr) birleşmektedir. (Batur, 2014:216)

Tasavvufa göre beş, kendini ve diğer sayıları koruyan bir sayıdır. 5 vakit namaz sayısının olması bu nedendir. Allahü Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Namazları muhafaza ediniz." (Bakara, 2/238). Namazlar vakti belirlenmiş, farz kılınmış ve yazılmış 5 vakit namazdır.

7 İslam dünyasındaki ilk mükemmel sayıdır. 7 gök, 7 iklim, 7 dünya ve deniz, 7 renk, 7 peygamber, kalbin 7 aktif gücü, hâli ve 7 durağı vardır. Kâbe 7 kez tavaf edilir ve bu Tanrı'nın 7 özelliğini temsil eder. İslam 7 sembolünün önemini pek çok yerde vurgulamıştır; örneğin Kur'an'a göre Allah cenneti ve dünyayı 7 katlı yaratmıştır. Kur'an 7 anlamlıdır ve namazdaki bir rekât 7 bölümden oluşur. 7, Sûfilerin özellikle önem verdiği bir sayıdır. 7 rakamı birçok sırrı barındıran bir sayıdır. Hiçbir sayı yediye tam bölünemez. Kur'an - 1 Kerîm'in ilk suresi olan Fatiha 7 ayettir. Evren, 7 devirde yaratılmıştır. Kâbe etrafında 7 kez tavaf yapılır. (Düştü, 2009:175)

Zikrettiğimiz 3, 5, 7 rakamlarına Derviş Kemal'in bir dörtlüğünde rastladık. Alevilik 'de Üçler; Hz. Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'dir. Beşler; Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'dir.

Yediler; Hz. Muhammed, Hz. Hatice Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ve Selman Farisi'dir.

73. BAYRAMA GELDİM

Derviş Kemal: Üçler, Beşler, Yediler,
Bizlere şöyle bir mesaj verdiler:
"Bu cemde çiğ olan pişer" dediler...
Ben de pişmek için kazana geldim.

12 sayısı burçların sayısıdır. 7 gezegen 12 burç içinde hareket eder. Bu sayının tüm inanç sistemlerinde çeşitli anlamlar ve yüklenerek kullanıldığına şahit olmaktadır. 12 burç, 12 hayvanlı takvim, Hz. İsa'nın 12 havarisi, Şiilikte 12 İmam, bu sayının en yaygın kullanımlarıdır. On İki İmamlar, Alevî-Bektaşî inancında çok önemli bir yer teşkil ederler. Bu inanca göre 12 İmamlar, peygamberin velayetini devam ettiren kişilerdir. Bu sayısından nedenle Alevî-Bektaşî edebiyatında en fazla karşılaştığımız sayılardan biri de 12'dir.(Sarıkaya, 1986:80) Şairin "kutsal rakam" ismiyle yazdığı uzunca bir şiir 12 rakamından söz etmekte olup aşağıdaki gibidir:

40. KUTSAL RAKAM

Bu denli rastlantı olur mu bilmem,
Bedende oluklar neden on iki?
Hazreti İsa'nın yakını olan,
Havari ruhbanlar neden on iki?
Bu kutsal sayıyı kimlerdir bulan,
Kimlerdir bu yolda bir karar alan?
Muhammet Ali'nin soyundan olan,
Hakiki İmamlar neden on iki?

Kırk sayısı pek çok kültürde ve dinde olduğu gibi İslam kültüründe de kutsal sayı olarak kabul edilmiştir. Tasavvufta kırk erenler vardır ve onların ölümsüz olduğuna inanılmaktadır. Bektaşilerde 40'lar ve dört kapı kırk makam vardır. Alevilikte bilinen en eski semah da kırklar semahıdır. Tasavvuf geleneğinde de kırk rakamı sıkça kullanılmıştır. Sûfinin 40 günlük

inzivaya katlanması şarttır. Tarikata katılanların kırk gün çile çekmeleri gerekir. Hz. Ali, kırklar meclisinin sâkisi kabul edilir. Bektaşilikte kırklar meydanı, kırklar şerbeti gibi terimler bunlar arasında sayılabilir (Sarıkaya, 1986:80). Kırk sayısı Derviş Kemal'in şu dörtlüğünde “Kırklar” olarak geçmektedir.

103. ŞU AN BAYRAMDIR

Kırklar dergâhına giren,
Orada yapar kutsal tören.
Gönüllere huzur veren,
Bayramınız kutlu olsun.

3.2.DİN VE TASAVVUF DIŞI ŞİİRLERİNDE İÇERİK

3.2.1. Milli Konular

Sözlü kültür şiir sanatının icracıları, bireysel olduğu kadar toplumsal konularda da şiir yazmış ve milli meselelere eğilmişlerdir. Özellikle vatan ve bayrak konularına eğilen sanatçılar toplumu ayakta tutan milli birliği temsil eden konular üzerinde şiir yazarak toplumun birbirinden kopmamasını sağlamıştır.

Kemal Özcan'ın bu konularda yazmış olduğu şiirlerinde millî ruha sahip bir vatanperver olduğu anlaşılmaktadır. Türk milletinin yüceliği, vatanın kutsallığı, bayrak sevgisi, hürriyet gibi konuları Derviş Kemal şiirlerinde millî duygular ile işlemiştir. Millî birlik ve beraberliğe önem veren Kemal, din, dil, ırk ayrımı yapmaksızın bir bütün olmayı öğütleyen şiirlerinde kahramanları överek yüceltmıştır.

109. OLMASIN

Ayla yıldız yeter bana, ben Türküm,
Padişah misali tuğram olmasın.
Kimsenin malında yok benim gözüm,
İstemem, midemde haram olmasın.

Kemal Özcan bu şiirde de “Ay yıldız yeter bana, ben Türküm” dizesinden anlaşılacağı üzere millî duyguları ifade etmiştir.

3.2.2 Sosyal Eleştiri

Toplum bireylerden oluşan karmaşık bir yapıdır. Tüm bireyler gibi âşıklar da toplumsal varlıklardır. Dimağından dökülenler âşığın doğduğu, yaşadığı, beslendiği kültürden öğeler taşır. Âşıklar içinde yetiştikleri ve bir parçası oldukları toplumun meselelerini sıklıkla dile getirme misyonunu da tarihi süreçte yerine getirmişlerdir. Âşıklar rüşvet, zulüm, israf, ahlâkî çöküntü, dini kötüye kullanma, yoksulluk, zengin fakir ayrımı, toplumsal yozlaşma vb. gibi konularda duyduğu rahatsızlığı şiirlerine yansıtarak toplumu bilgilendirmeye çalışmışlardır (Kabaklı, 2002: 780).

Bu tür eleştiriler, toplumda ortaya çıkan aksaklıkları, düzensizlikleri gözler önüne serme, halkı bilinçlendirme fonksiyonu üstlenir. Mahiyet açısından sosyal meselelerin ağırlık verildiği eleştirilerde yargı ve devlet dairelerindeki bozukluklar, din adamlarının bilgisizliği, ahlâkî değerlerin yozlaşması ve İnsanî özelliklerinin yoksunluğu halk şairleri tarafından eleştirilmekte, bunu yaparken de halkı bilinçlendirme esas alınmaktadır. (Kabaklı, 2002:801).

Âşıklar kimi zaman halkı eğitmek, bilgilendirmek için de çaba harcamışlardır. Âşıklar, gezip gördükleri yerlerden ve ustasından aldığı bilgileri halka anlatarak halkı eğitmek, bilgilendirmek için çaba harcamışlardır.

Toplum ile iç içe olan Derviş Kemal, toplumda ve bireylerde görmüş olduğu yanlış tutum ve davranışlara karşı sessiz kalmayarak şiirlerinde eleştirmiştir. Kültürel yozlaşma, ahlâkî çöküntü, mazlumlara karşı yapılan zulümler, günümüzde bozulan aile ilişkileri, bilgisiz din adamları, hırsızlık, yalancılık, rüşvet, halkın sorunlarına duyarsız kalan yöneticiler, menfaatçi insan tipleri ve sosyal konular Derviş Kemal şiirlerinde eleştiri konusu olmuştur.

9. ONA NASIL İNSAN DERİM

Şayet kapan kurdu ise,
Rüşvet, vurgun vurdu ise,
Bir tek gönül kırdı ise
Nasıl insan derim ona.

60. UMUTSUZLUK

Ülke çıkmaz yola girdi,
Hırsızlar çok zarar verdi.
Yoksulluk ve geçim derdi,
Sırtımızdan inmez artık.

Şair yukarıdaki dördlükte toplumun içinde bulunduğu durumu eleştirmiş, bu bağlamda yolsuzluklara dikkat çekmeye çalışmıştır.

43. ADALETİN TERAZİSİ

Adaletin terazisi bozulmuş,
Sana fazla verdi, bana az verdi
Eşitliğin ilkesinden yozluş,
Sana deve verdi, bana kaz verdi.

Şair “Adalet Terazisi” şiirinde günümüzde yaşanan adaletsizliklere, eşitsizliklere ve yozlaşmaya dikkat çekmeye çalışmıştır.

58. DÜNYANIN ÇARKI

Gelen zamlar halkımızı eziyor,
Dar gelirli borç içinde yüzüyor.
Bozuk düzen insanları üzüyor,
Yoksulun acısı dinmiyor artık.

Şair bu dördlükte de zamlar yüzünden halkın içinde bulunduğu durumu, dar gelirli insanların yaşadıkları sıkıntıyı ve genel halkın yoksulluğunu eleştirmiştir.

3.2.3. İnsanî Değeri

Derviş Kemal, hayatının her safhasında toplum ile iç içe yaşamış ve toplumun sorunlarına kayıtsız kalmamıştır. Derviş Kemal, toplumda gördüğü aksaklıkları, sorunları bulunduğu her mecliste ve şiirlerinde dile getirmiştir. Derviş Kemal, öğreticiliği ve öğüdü ön plânda tuttuğu şiirlerinde toplumun yararına olacak şekilde doğru mesajlar vererek toplumu bilgilendirmeye, uyarmaya ve bilinçlendirmeye çalışmaktadır. Doğruluk, dürüstlük, kalp kırmama, merhamet, cömertlik, sevgi, yardımlaşma, dostluk, hoşgörü, saygı, temizlik gibi kavramları şiirlerinde öven şair, kin, hırs, intikam gibi toplumu huzursuzluğa sevk eden duyguları ise eleştirmiştir.

101. GEREKLİ OLGULAR

Derviş Kemal: Yalan bilmez,
Yalancıdan hayır gelmez.
Doğru dürüst insan olmaz,
Nefsi ölü kılamayan.

Derviş Kemal din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin toplumun birlik ve beraberlik içinde yaşaması gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden Derviş Kemal şiirlerinde, ülkenin birlik ve beraberliğini zedeleyen durumlar, zengin fakir arasındaki eşitsizlik gibi toplumda birliği zedeleyen sorunlara karşı tepkisini şiirlerinde dile getirmiştir.

93. DÜŞÜNCE ÜRÜNÜ

Ey kardeşim! Bu ülkede,
Sen gözdesin, ben hakirim.
Haksızlık var bölüşmede,
Sen zenginsin, ben fakirim.

Derviş Kemal'in bağlı olduğu Alevî-Bektaşî öğretisinde, savaşı dostlukla karşılanmış, dostluk kardeşlikle bir tutulmuştur. Gerçek aşka ulaşmak içinse Tanrı'nın dostluğuna ihtiyaç vardır. Bu inanç Tanrı'dan korkarak değil, Tanrı'ya sevgiyle, temiz bir yürekle severek ulaşmayı amaç

edinmiştir. Dostluk duygusu Derviş Kemal için de önemlidir. Bu konu da şairin yazdığı şiir aşağıda sunulmuştur.

72. İÇMİŞ GİBİYİM

Dost hasreti depreşti mi bir canda,
Hiç vuslat kılıcı durur mu kında?
Dostlarıma kavuştuğum şu anda,
Kara kışta çiçek açmış gibiyim.

Size gelmek için çok çile çektim,
Zincirden kurtulup kaçmış gibiyim.
Önüme bir sürü engeller çıktı,
Pasaportsuz sınır geçmiş gibiyim.

104. ARMAĞAN OLSUN

Bu dostluğa bağlı kalmışsam eğer,
Bir küçücük bulut olmuşsam eğer,
Sevgi yağmuruyla dolmuşsam eğer,
Rahmetim dostluğa armağan olsun.

Gerçek Hac'dır dost gönlünü ziyaret,
Gönül almak bence kutsal ticaret.
Derviş Kemal canla kandan ibaret,
Servetim dostluğa armağan olsun.

Derviş Kemal, barış, dostluk, muhabbet, hoşgörü gibi temaları işlemiştir. Aşağıdaki dörtlükler, bu konudaki görüşlerini yansıtmaktadır:

56. YILMADIK

Yalandan, riyadan hep kaçtık, ama
İnsanlıktan bir an uzak kalmadık.
Her zaman gerçeğe yaklaştık ama
Tutar diye göle maya çalmadık.

Şair yukarıdaki dörtlükte insanlıktan hiçbir zaman uzak durmadığını, yalandan hep kaçındığını dile getirmiştir.

78. İNSAN OLAYIM

Kusurumu gördüğünüz sürece,
Beni suçlayın ki insan olayım.
Yorgunluk duymadan gündüz ve gece,
Beni taşıyın ki insan olayım.

Hatırı, gönlü mülga sayarak,
Kınamanın kuralına uyararak,
Eleştiri kazanına koyarak,
Beni haşlayın ki insan olayım.

Derviş Kemal der ki bilmem ne desem,
Haktır bana, hak edip de gam yesem.
Güzel dostlar, şayet kusursuz isem,
Beni boşlayın ki insan olayım.

Şair yukarıdaki şiirde insani değer olarak eleştirinin önemini anlatmaktadır. Alevî-Bektaşî öğretisine göre kişi kusurunu bilmez. Eline, beline, dilene hâkim değildir. Bu kriterlere sahip olmayan öğretiyi tarafından düşünün ilan edilir ve cemaat içine alınmaz. Bu yapı kişinin kontrol sistemidir. Cemaat içinde birey toplum tarafından kontrol edilir. Şair bu şiirinde ise bu kontrol sisteminin daima devam etmesini istemiş ve bu öğretiyi ile ahlak anlayışının devam edeceğine inanmıştır.

3.2.4. Felekten Şikâyet

Türk kültüründe farklı anlamlarda kullanılan felek kavramı, gökyüzü, âlem, kader, şans, baht gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bu kavramın halk edebiyatında da önemli bir yeri vardır (Şimşek, 2009:34). Halk Edebiyatında en çok kullanılan şekli sitem ve şikâyet edilen kurumlar, kuruluşlar, yöneticiler, politikacılar üzerindedir (Şimşek, 2009:34).

Halk şairleri başlarına gelen her türlü kötü olayı, üzücü durumları feleğe bağlamışlardır (Şimşek, 2009:34). Kemal Özcan'da başına gelen kötü olayları feleğe bağlayarak şikâyet etmiştir. Bu konunun örnekleri aşağıda sunulmuştur.

3. ACI GÖRÜNTÜ

Feleğin hışmından kaçayım dedim,
Türlü türlü engel çıktı karşıma.
Başka diyarlara uçayım dedim,
Ok vurdular benim gönül kuşuma.

42. DERTLİ

Felek tepemizde karargâh kurdu,
Yaramız üstüne kırbaçla vurdu.
Deli poyraz esip, yaktı kavurdu,
Bahçemiz tarumar, gülümüz dertli.
Kahpe felek hâlimizi sormuyor,
El uzatıp yaramızı sarmıyor.
Mızrap küsmüş, artık saza varmıyor,
Sazımız yastadır, telimiz dertli.

85. MEĞERKİ BEN

Derviş Kemal: Öylesine,
Dert elinden yandı sine.
Ben feleğin sillesine,
Bağışıklık kazanmışım.

3.2.5. Hasret

Kemal Özcan dostlarına duyduğu özlemi dile getiren şiirlerde yazmıştır. Bu konuya bir örnek aşağıda verilmiştir. “Hasretle İçiyorum” şiirinde Nesimi Çimen’e duyduğu hasreti dile getirmiştir.

16. HASRETİNLE İÇİYORUM (NESİMİ ÇİMEN)

Dost hasreti depreşti mi bir canda,
Hiç vuslat kılıcı durur mu kında?
Dostlarıma kavuştuğum şu anda,
Kara kışta çiçek açmış gibiyim.

3.2.6. Anne

Bir halk ozanı olarak Derviş Kemal anne konusuna da değinmiş ve bilhassa Anadolu kadınının içinde bulunduğu zor şartları başarıyla dile getirmiştir. Kendisi de bir köy çocuğu olduğu için, tarlada toprakla cebelleşen kadınlarımızın çektiği çileleri anlatmıştır. Hatta ilk dört dörtlükte “tarla” sözcüğü dört kez tekrarlanarak burada kadınların ırgat gibi ağır işçi vasfında çalıştığı vurgulanmıştır. Bu konuya örnek olarak “Yılın Anaları” şiiri verilmiştir.

23. YILIN ANALARI

Tarlada çalışan kadınlar var ya,
Yılın anaları onlardır işte.
Çileleri bitmez, dertleri derya,
Yılın anaları onlardır işte.

Tarlada ırgattır, evinde köle,
Dürüst çalışırlar, bilmezler hile,
Kurumuş hâliyle benzerler çöle,
Yılın anaları onlardır işte.

Tarla çapalarlar, orak biçerler,
Bulanık göllerden sular içerler,
Hepsi felek çemberinden geçerler,
Yılın anaları onlardır işte.

Çalışmaktan nasır tutar elleri,
İki kat olmuştur zayıf belleri,
Ömür boyu perişandır hâlleri,
Yılın anaları onlardır işte.

Asla etli yemek yiyemez O'nlar,
İpekli kumaşlar giyemez O'nlar,
Derdini kimseye diyemez O'nlar,
Yılın anaları onlardır işte.

Ekmek hamurunu onlar yoğurur,

Her biri beş-altı çocuk doğurur,
Saçları vaktinden önce ağarır,
Yılın anaları onlardır işte.

Günlük işi yarınlar bölmezler,
Hastalanır ama doktor bilmezler,
Gözleri yaşlıdır, bir gün gülmezler,
Yılın anaları onlardır işte.

Derviş Kemal: Gökten bir ferman inse,
Yoksulların kaderine değinse...
Bir kez olsun seçilmezler nedense...
Yılın anaları onlardır işte.

3.2.7. Öğüt (Nasihat)

Halk şairleri eserlerinin genelinde toplumdaki bahsetmektedir. Bu bağlamda gördükleri aksaklıkları ortadan kaldırmak için topluma sürekli öğüt vermişlerdir.

Derviş Kemal, şiirlerinde bireysel olarak verdiği öğütlerin yanı sıra topluma yönelik, sosyal barışı sağlayacak mesajlar vermektedir. Örnek aldığımız dördüklerin içerisinde bilhassa son dördük, çağımız sorunlarına ışık tutmakta ve önemli nasihatler vermektedir:

24. TEKRARLANAN KUSURLAR

Üzülme, bir zaman dostsuz kalsan da,
Yalnızlığın girdabına dalsan da
Son derece hoşgörülü olsan da,
Tekrarlanan kusurları affetme.

Derviş Kemal: Duygusuzsa insanlar,
Suçun sonu gelmez, geçse asırlar.
“Affettikçe yinelenir kusurlar”
Tekrarlanan kusurları affetme.

Şair yukarıdaki şiirde tekrar eden hataların affedilmemesi üzerine öğüt vermektedir. Şair bu şiirden anlaşılacağı üzere hata yapan tekrar hata yapar görüşünü savunmaktadır.

76. ÖNERİ

İnsanlara el kaldırıp can yakma,
Sakın rüşvet alıp cebine atma.
El malına ellerini uzatma,
Eline hâkim ol, eline dostum.

Sözlerin bir zaman gönül yıkmasın,
Asılsız bühtanın canlar yakmasın.
Ağzından küfürle, yalan çıkmasın,
Diline hâkim ol, diline dostum.

Yukarıda verilen iki dördlükte şair insanların insanlara değer verilmesi gerektiği ve naif insan olmayı öğütlemiştir.

3.2.8. Siyaset

Derviş Kemal, güncel ve sosyal olaylara değinirken demokrasi ve siyasetten söz etmeyi de ihmal etmemiştir. Hatta siyasetten söz ederken örnek aldığı Pir Sultan Abdal gibi adeta devrin siyasetçilerine başkaldırmaktadır. Aşağıdaki şiirde yöneticiler üstü kapalı ikaz edilirken aldıkları oylara lâyük olmaları istenmekte, onlara derin mesajlar verilmektedir. Hatta halkı başarılı bir şekilde yönetmeyenlerin bir sonraki seçimlerde cezalandırılacağını hatırlatmaktadır. Seçmen oyunu demokratik bir silah olarak gören Derviş Kemal, doğru kullanıldığı takdirde oyla devrim bile yapılabileceğini iddia etmektedir:

35. OY SİLAHI

Silahların en iyisi,
Oy silahı, oy silahı,
Kuşkusuz en geçerlisi,
Oy silahı, oy silahı.

O silahın yüzü aktır,
Kullanması yasal haktır,
Ondan güçlü silah yoktur...
Oy silahı, oy silahı.

Ne tetik var ne iğnesi,
Patlar ama çıkmaz sesi,
Silahların şahanesi,
Oy silahı, oy silahı.

Aklı olan yoldan sapmaz,
Başka silahlara tapmaz,
Kişileri katil yapmaz,
Oy silahı, oy silahı.

Söylesinler varsa bilen,
Bu silahtan var mı ölen?
Silahlarda önde gelen,
Oy silahı, oy silahı.

Derviş Kemal ilham kapar,
O nedenle oy'a tapar,
Kan dökmeden devrim yapar,
Oy silahı, oy silahı.

3.2.9. Güncel Olaylar

Şiirlerinde güncel olaylara da yer veren Derviş Kemal, 90'lı yıllarda dünyayı kasıp kavuran Çernobil faciasından söz etmektedir. İkinci şiir ise bir TV programında Alevîlere yönelik olumsuz bir yaklaşımdan duyulan eleştiriyi dile getiren yergidir.

57. RADYASYON

Şu bendeki baş ağrısı,
Radyasyondan olsa gerek.
Yüzümdeki renk sarısı,
Radyasyondan olsa gerek.

Çernobilli moleküller
Gelip künyemizi siler.
Her gün artan lösemiler,
Radyasyondan olsa gerek.

Ölüm çanı verince ses,
Paniğe kapıldı herkes.
Korku, telaş, bunca stres,
Radyasyondan olsa gerek.

Bu ne biçim ihmal çarkı,
Cinayetden yok bir farkı.
Sanıklarda olan korku,
Radyasyondan olsa gerek.

Derviş Kemal: Yaşlı gözün,
İçin, için yanar özün.
Kalbindeki buruk hüznün,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Güner'in yaptığı çirkin beyandı,
Acep hangi gerekçeye dayandı?
Yüzü gözü kara renge boyandı,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

25. GÜNER ÜMİT OLAYI

Bilmezmiş Kızılbaş kimlere dendi,
Sanırım gerçeği şimdi öğrendi.
Olayı görenler ondan iğrendi,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Derviş Kemal yalan haber salamaz,
Güner Ümit artık huzur bulamaz.
Çünkü bundan büyük ceza olamaz,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e

Derviş Kemal bu şiiri 9 Ocak 1995 tarihli canlı yayında Süper *Turnike* adlı programında "Yoksa siz Kızılbaz mısınız?" şeklinde bir gaf yapan ve Alevilerden gelen tepkiler nedeniyle programı yayından kaldırılan Güner Ümit için kaleme almıştır. Şiirinde geçtiği gibi Güner Ümit yaptığı gaftan sonra tekrar televizyona geri dönememiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÂŞIK DERVİŞ KEMAL'İN ŞİİRLERİ

4.1.ŞİİRLER

1. HAYDAR-I KERRAR AŞKIYLA

Erenler yoluna girdim,
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.
Ben bu yola emek verdim,
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.
İlden ile yolcu oldum,
Çok yerlerde mihman kaldım,
Nice güzel dostlar buldum
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.
Gözümdeki pası sildim,
Dostluk neymiş iyi bildim,
Sizi sevdim, size geldim
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.
Fakir aciz yol oğluyum,
Erenlerin sağ koluyum,
Bilseniz nasıl doluyum
Haydar-ı Kenar aşkıyla.
İrfan mektebini seçtim,
Sınav verip sınıf geçtim,
Dost elinden dolu içtim
Haydar-ı Kerrar Aşkıyla.

Böyle bizim hâllerimiz,
Keman tutar ellerimiz,
Nefes söyler dillerimiz
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.

Derviş Kemal: Dilim dilim
Rıza lokması yiyelim,
Hep birlikte Hü diyelim
Haydar-ı Kerrar aşkıyla.

2. VARDIR BİZİM YOLUMUZDA

İnsana ne gerekliyse,
Vardır bizim yolumuzda.
Kişi Hak'ka hevesliyse,
Vardır bizim yolumuzda.

Yolu aramaktır koşul,
Sen de ara bu yolu bul.
Erdem için gerçek okul,
Vardır bizim yolumuzda.

Muhammed'le Şahı Merdan,
Zebur, Tevrat, İncil, Kuran,
Akıl, mantık, ilim, irfan,
Vardır bizim yolumuzda.

Biz bilmeyiz yalan, hile,
Gerçeği getirdik dile.
Derviş Kemal: Tanrı bile,
Vardı bizim yolumuzda.

3. ACI GÖRÜNTÜ

Feleğin hışmından kaçayım dedim,
Türlü türlü engel çıktı karşıma.
Başka diyarlara uçayım dedim,
Ok vurdular benim gönül kuşuma.

Yıllarca boşuna hayaller kurdum,
Rüzgârsız havada tınaz savurdum.
Çaresiz kalınca ağlayıp durdum,
Kan karıştı gözden akan yaşıma.

Huzur gelip kapımızı çalmadı,
Mutluluk bizlere nasip olmadı.
Yemeğimin tadı tuzu kalmadı,
Felek zehir kattı pişmiş aşıma.

Bitmedi ömrümün kötü anları,
Kurumadı masumların kanları.
Canavar yapılı halk düşmanları,
Ağustosta kar yağdırdı başıma.

Derviş Kemal der ki: Kalmadı gülen,
Her zaman gideni arattı gelen.
Son süratle uçuruma yönelen,
Bu gidişat hiç gitmiyor hoşuma.

4. HOŞGÖRÜNÜN SINIRI

Bana hoşgörülü ol diyen kişi,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!
Çözümlemek istiyorsan bu işi,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Hoşgörülü olup, hep eğilirsem,
Onurun ne olur düşündün mü sen!
Hoşgörüde limit nedir bilersen,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Biri sizi dili ile üzerse,
Sürekli sırtına binip ezerse,
Bu durumu mantığınız sezerse,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Her türlü baskıyı kabul edersen,

Çeşitli darbeler, küfürler yersen,
Sen hâlâ hoşgörü iyidir dersen,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Konuya çok yönlü bir ilgi duyup,
Kendi varlığını ortaya koyup,
Vicdanından gelen nidaya uyup,
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

Derviş Kemal: Hep pasif mi kalayım,
Bir yol göster, senden ilham alayım.
Ben ne kadar hoşgörülü olayım?
Hoşgörünün sınırını çiz bana!

5. KONUŞANLAR

Her maddenin kendine has dili var,
Teller de konuşur anlayanlara.
Dalındayken haz duyulan hâli var,
Güller de konuşur anlayanlara.

Yoksullar her zaman dertten ağlamış,
Ne bir derman ne de umut sağlamış.
Çalışma sonucu nasır bağlamış
Eller de konuşur anlayanlara.

Zaman zaman korkunç hâle bürünen,
O sırada azametli görünen,
Fakat gönülsüzce yerde sürünen
Seller de konuşur anlayanlara.

Yüzlerce masumun canını alan,
Erdemli kalplere acılar salan,
En büyük dramın sahnesi olan
Çöllere de konuşur anlayanlara.

Derviş Kemal der ki: Dünya dikenmiş,
Gerçek insan daim çile çekenmiş.

Yanarak dumanı, közü tükenmiş
Küller de konuşur anlayanlara.

6. KUSURSUZ DOST ARAMA

Şu koca dünyayı dolaşsan bile,
Kusursuz dost bulamazsın, arama
Boşuna yorulup çekersin çile,
Kusursuz dost bulamazsın, arama.

Ya ihmali ya da yalanı vardır,
Belki de gizli bir planı vardır,
Hiç sanmam kusursuz olanı vardır,
Kusursuz dost bulamazsın, arama.

Zaman gelir dost postuna bürünür,
Yüze karşı çok samimi görünür,
Eyleminde ısrar edip direnir...
Kusursuz dost bulamazsın, arama.

Çıkarı oldu mu sana yanaşır,
Kur yaparak sömürmeye çalışır,
Dar gününde kayıplara karışır,
Kusursuz dost bulamazsın, arama.

Derviş Kemal: Boş laflara kamım tok,
Bu dünyada kusursuz dost bulan yok.
Kusursuz ararken, dostsuz kalan çok...
Kusursuz dost bulamazsın arama!...

7. KAVUŞUNCA

Dudak oynar, dişler güler,
Ağız dile kavuşunca.
Tatlı tatlı türkü söyler,
Bülbül güle kavuşunca.

Dost, dostunu arar bulur,
Buluşunca murat alır.

Saz döşünde bayram olur,
Mızrap tele kavuşunca.

Dosta hasret kalan insan,
Bulamaz derdine derman.
Feryat biter, diner figan,
Mecnun çöle kavuşunca.

Dost dostuna hasret kalır,
İse ömürler kısılır.
Hak'ka doğru menzil alır,
Damla sele kavuşunca.

Derviş Kemal sözü derer,
Enel-Hak'tan Tanrı türer.
Bütün dertler sona erer,
Ateş küle kavuşunca...

8. VERİN BANA

Çok susadım yanıyorum,
Deminizden verin bana.
Dem kandırır sanıyorum,
Deminizden verin bana.

Ateş bana yanaşmadan,
Yüreciğim tutuşmadan,
Tenim küle karışmadan,
Deminizden verin bana.

Doldur Saki, sorma neden,
İçem dostun kadehinden.
Cennet, Huri istemem ben,
Deminizden verin bana.

Oldum erenlerin kulu,
Buldum Hak'ka giden yolu.
Nidem para ile pulu,

Deminizden verin bana.

Derviş Kemal: Ali için,

Hacı Bektaş Veli için,

Musa ile Deli için,

Deminizden verin bana.

9. ONA NASIL İNSAN DERİM

Kişi kendin bilmez ise,

Nasıl insan derim ona.

Hak yoluna gelmez ise,

Nasıl insan derim ona.

İlmi inkâr kılıyorsa,

Çağdan geri kalıyorsa,

Kula köle oluyorsa

Nasıl insan derim ona.

Lekeliyse yüzü, özü,

Yalan yanlış ise sözü,

Hâlâ kapalıysa gözü

Nasıl insan derim ona.

Çanak çömlek yalıyor,

Kul hakkını çalıyor,

Mazlum âhı alıyor

Nasıl insan derim ona.

Şayet kapan kurdu ise,

Rüşvet, vurgun vurdu ise,

Bir tek gönül kırdı ise

Nasıl insan derim ona.

El malına sultanmışsa,

Masumlara dalanmışsa,

Eli kana bulanmışsa

Nasıl insan derim ona.

Derviş Kemal sözü der'e,
Derip de sonuca ere.
Gözlerimle göre göre
Nasıl insan derim ona.

10. SON YOLCULUK

Tüm insanlar şunu bilsin,
Gidiyoruz uçuşuma.
Aymazlar kendine gelsin,
Gidiyoruz uçuşuma.

Hiç kalmadı yaşam tadım,
Kimseye yok itimadım.
Göre göre, adım, adım,
Gidiyoruz uçuşuma.

Kovanlarda bal kalmadı,
Tutunacak dal kalmadı,
Dayanacak hâl kalmadı,
Gidiyoruz uçuşuma.

Hani tüm yoksullar toktu?
Hani aç mezarı yoktu?
Bu dünyanın ipi koştu,
Gidiyoruz uçuşuma.

Barış gelmez, savaş gitmez,
Soygun sürer, terör bitmez,
Direnmeye gücün yetmez,
Gidiyoruz uçuşuma.

Derviş Kemal söyler peşin,
Sonu kötü bu gidişin
Lâmı-cimi yok bu işin...
Gidiyoruz uçuşuma.

11. BUNDAN SONRA

Gericilik denen seller,
Bilin çoşar bundan sonra.
Hilafetin denizine
Hızla koşar bundan sonra.
Sindirilir aydın fertler,
Yok, edilir soylu mertler.
Dini baskı denen dertler
Boydan aşar bundan sonra.

Yaşamamız olur beter,
Bacamızda baykuş öter.
Fikrî üretkenlik biter,
Akıl şaşar bundan sonra.

Şer geldikçe akın akın,
Kara günler olur yakın.
Sanıyorum sakın halkın
Sabrı taşar bundan sonra.

Derviş Kemal: Sinem dağlı,
İçim dolu, dilim bağlı.
Bu ülkede insanoğlu,
Çok zor yaşar bundan sonra.

12. UYARI

Biz sımsıkı sarılmazsak,
Birlik bağı sökölür ha!
Şer güçleri kartal gibi
Tepemize dikilir ha!

Düşüp nefsin arkasına,
Girme yobaz fırkasına
Cumhuriyet tarlasına
Şer tohumu ekilir ha!

Meyil verme gerilere,
Sakın giyme takke, bere.
Ülkemizden gönderlere
Yeşil bayrak çekilir ha!
Şer gelirse iktidara,
Ülke alır büyük yara.
Topyekûn düşeriz dara
Halkın beli bükülür ha!
Kara günde baskı başlar,
Başımıza yağar taşlar.
Gözümüzden kanlı yaşlar
Taşıp yere dökülür ha!
Derviş Kemal: Her bir yöre,
Kan seliyle olur dere.
Kem düzende nâhak yere
Suçsuz başlar kesilir ha!

13. OLUR MU HİÇ

Gerçek kâmil olan kişi,
Bala sirke katar mı hiç?
Pazarcılık olsa işi,
Köre ayna satar mı hiç?
Kim ki körce bağlı dine,
Çeksen yola gelmez yine.
Karaçalı dikenine,
Gül aşılansın tutar mı hiç?
Her insanı dost sanmayın,
Pozlarına aldanmayın,
Masallara inanmayın,
Yılan fili yutar mı hiç?

Yobaz çağdan ilham alsa,
Kendisini yeni kılsa,
Bir nebzecik akli olsa,
Aydınlara çatar mı hiç?
Kişi görse gerçek cem'i,
İnsan gibi içse dem'i...
Yükü erdem olan gemi,
Fırtınadan batar mı hiç?
Derviş Kemal: Huzur gelse,
Yoksulların yüzü gülse.
Cahil kendisini bilse,
Ele çamur atar mı hiç?

14. İNSANDA BULDUM

Gerçeğin yurduna ereyim diye,
Kendi isteğimle girdim ben ceme.
İçimi dışımda göreyim diye,
Elimi uzattım bu kutsal dem'e.
Pirim bana güzel şeyler önerdi,
Her zaman nefsine hâkim ol derdi.
Usanmadan şu öğüdü söylerdi:
Sakın gönül kırma, kul hakkı yeme.
Dem içerek gafletimden ayınca,
İkrar kılıcıyla nefse kıyınca,
Yezidin küfrünü iman sayınca,
Kapımı kapattım bühtana, zem'e.
Erenler cemine soframı serdim,
Has bahçe içinde gülleri derdim.
Ölmeden evveli canımı verdim,
Yeniden doğarak geldim âleme.

Derviş Kemal der ki bir derviş oldum,
Sözümü özüme uyumlu kıldım.
En büyük varlığı insanda buldum,
Onun için secde ettim âdeme.

15. BU GECE

Aşk şarabın dost elinden
İçeceğim ben bu gece.
Sermest olup can-ü serden
Geçeceğim ben bu gece.

Ayarlayıp saz telini,
Tutup mızrabın belini,
Nefeslerin güzelini
Seçeceğim ben bu gece.

Şükür sildik göz pasını,
Gördük dostların hasını.
Muhabbetin kapısını
Açacağım ben bu gece.

Sığınarak Şah-Merdan'a,
Şöyle dalıp bir ummana,
Gevherimi şu meydana
Saçacağım ben bu gece.

Derviş Kemal, aşkım âli,
Dost görmenin budur hâli.
Sevincimden kuş misali
Uçacağım ben bu gece...

16. HASRETİNLE İÇİYORUM (NESİMİ ÇİMEN)

Hayalin karşımda, kadeh önümde,
Hasretinle içiyorum bu gece.
Beni yıkan böyle gamlı günümde,
Hasretinle içiyorum bu gece.

Sigaramı derin derin çekerek,
Bazen gözlerimden yaşlar dökerek,
Kaderin kahrına boyun bükerek,
Hasretinle içiyorum bu gece.

Yüreğimde yerin bomboş duruyor,
Kadehim doldukça şişem kuruyor,
Yalnızlığın yükü beni yoruyor,
Hasretinle içiyorum bu gece.

Kadehten bir yudum daha alarak,
Ele geçmez hayallere dalarak,
Hislenip, üzülp mahzun olarak,
Hasretinle içiyorum bu gece.

Derviş Kemal: Enginlere dalmışım,
Feleğin okundan yara almışım,
Sesinden, sazından yoksun kalmışım,
Hasretinle içiyorum bu gece.

17.OLAYIM DİYE

Diyar diyar gezdim, risklere girdim,
Gerçekçi dostlan bulayım diye.
Arifler cemine sofralar serdim,
Dinleyip bir gıda alayım diye.

Pirim bana hak yolunu bul dedi,
Halkına yararlı insan ol dedi,
Boş destiysen ser çeşmeden dol dedi,
Aradım çeşmeyi dolayım diye.

İkrar ile arıtarak özümü,
Sürekli insana döndüm yüzümü.
Ömür boyu gayret ettim, sözümü
Özüme uyumlu kılayım diye.

İrfan okulundan bilgi sağladım,
Dünyada az güldüm, fazla ağladım.
Ben üç organımı sıkı bağladım,
İkrarına sadık kalayım diye.

Derviş Kemal: Ben kendimi yarattım,
Cem'lerde muhabbet balını tattım.
Kulağımı kâmillere uzattım,
Erdemli bir insan olayım diye.

18. DERLER BİZE

Hazzı gönüllere giren,
Dostluk gülü derler bize.
Dosttan dosta haber veren,
Seher yeli derler bize.

Yalan görsek savuşuruz,
Gerçeklere kavuşuruz,
Doğrulan konuşuruz,
Hak'kın dili derler bize.

Kâh asıldık, kâh yüzüldük,
Can verirken dahi güldük,
Bir zamanlar deniz böldük,
Ondan deli derler bize.

Erdem yollarını bulduk,
Halk yanlısı insan olduk,
Nice gönüllere dolduk,
Çağdaş veli derler bize.

Derviş Kemal: Arza geldik,
Önce kendimizi bildik,
Kırklar meydanında öldük,
Canlı ölü derler bize.

19. BU YOL İÇİNDE

Yöreleri gezip seyran ederken,
Viraneler gördüm bu yol içinde.
Menzil-i maksuda doğru giderken,
Rindaneler gördüm bu yol içinde.

Muhabbetin devranını sürdüren,
Cahillere gerçekleri gördüren,
İnsanları kemalete erdiren,
Meyhaneler gördüm bu yol içinde.

Demler içiliyor, sazlar çalıyor,
Herkes muhabbetten gıda alıyor.
Kendinden geçenler huzur buluyor,
Mestaneler gördüm bu yol içinde.

Bir şulede devran sürenler vardı,
Korkmadan ateşe girenler vardı,
Canını canana verenler vardı,
Pervaneler gördüm bu yol içinde.

Bir toplum ki sıfat yapmış onatı,
Hepsi benimsemiş ilmi, sanatı,
Namusu, şerefi tescilli, zat-ı
Şahaneler gördüm bu yol içinde.

Gerçeğe, güzele ilgi duymayan,
Can'lar vardı gafletinden aymayan,
Mantığa ters düşen, akla uymayan,
Efsaneler gördüm bu yol içinde.

Derviş Kemal der ki yol yordam görmüş,
Erdemli olmayan gönlünü vermiş,
Kâmillik babında zirveye ermiş,
Divaneler gördüm bu yol içinde.

20. BEYHUDE

Dinin ilkesinden hisse kapmazsan,
Müslüman ve İslam olmak beyhude.
Tasavvuf yönünden yorum yapmazsan,
Sadece kulaktan dolmak beyhude.

Hocanın fikriyle beraber isen,
Arapça okumak yeter der isen,
Kur'anı Kerim'den bihaber isen,
Körce dine bağlı kalmak beyhude.

Gayri meşru işler Hak'tan saklanmaz,
Kötü kişi Hak indinde aklanmaz.
Vicdan pası, akarsuyla paklanmaz,
Kalp kirliyse abdest almak beyhude.

İnsanlara tuzak kuranlar için,
Haksızlıkla vurgun vuranlar için,
Bu dünyada gönül kıranlar için
Oruç tutup, namaz kılmak beyhude.

Derviş Kemal: Ne söylesen az olur,
Hak yolundan çıkan kişi yoz olur.
Ariflere sivrisinek saz olur,
Cahillere davul çalmak beyhude.

21. GELME

Bizim cem'imize kolay girilmez,
Nefsine uyarak azmışsan gelme.
Bu cemde kimseye ödün verilmez,
İnsanlık yolundan yozmuşsan gelme.

Ummanlar dururken dalma göllere,
Yolundan yozup da düşme dillere.
Çıkarın uğruna, şayet ellere,
İftira kuyusu kazmışsan gelme.

İnsanlık yolunda bir unvan kazan,
Mutluluk bulur mu şuurun bozan.
İster bir âşık ol, istersen ozan,
Gerçeğe aykırı yazmışsan gelme.

Duvara secdeye eyleme meyil,
Âdemin önünde hürmetle eyil.
Mevlâna misali bin kere değil,
Tövbeni bir kere bozmuşsan gelme.

Derviş Kemal der ki kulak ver bana,
Ben tavır koymuşum gerçekten yana,
Doğruyu, güzeli söylerim sana,
Bu gerçek sözlere kızmışsan gelme.

22. BİZDE

Manevi açıdan gayet zenginiz,
Can gözü açılıp bakanlar bizde.
İlimden, irfandan yana enginiz,
Erdemli, bilinçli dekanlar bizde.

Oniki dekanın rektörü Merdan,
O'dur üstad, O'dur konuşan Kur'an.
Kâbe'yi ziyaret misali her an,
Gönülден gönüle akanlar bizde.

İkrar abdestini alanlar biziz,
Halka namazımı kılanlar biziz,
Ömrünce oruçlu olanlar biziz,
Nefsini zindana tıkanlar bizde.

Güvercin donuna girip uçarız,
Şu koca dünyaya ışık saçarız,
Zemheri ayında çiçek açarız,
Gülleri ambere kokanlar bizde.

Derviş Kemal der ki takatim yetmez,
Bizdeki varlıklar saymakla bitmez.
Erenler menzile at ile gitmez,
Burak 'sız Miraç'a çıkanlar bizde.

23. YILIN ANALARI

Tarlada çalışan kadınlar var ya,
Yılın anaları onlardır işte.
Çileleri bitmez, dertleri derya,
Yılın anaları onlardır işte.

Tarlada ırgattır, evinde köle,
Dürüst çalışırlar, bilmezler hile,
Kurumuş hâliyle benzerler çöle,
Yılın anaları onlardır işte.

Tarla çapalarlar, orak biçerler,
Bulanık göllerden sular içerler,
Hepsi felek çemberinden geçerler,
Yılın anaları onlardır işte.

Çalışmaktan nasır tutar elleri,
İki kat olmuştur zayıf belleri,
Ömür boyu perişandır hâlleri,
Yılın anaları onlardır işte.

Asla etli yemek yiyemez O'nlar,
İpekli kumaşlar giyemez O'nlar,
Derdini kimseye diyemez O'nlar,
Yılın anaları onlardır işte.

Ekmek hamurunu onlar yoğurur,
Her biri beş-altı çocuk doğurur,
Saçları vaktinden önce ağarır,
Yılın anaları onlardır işte.

Günlük işi yarınlaraya bölmezler,
Hastalanır ama doktor bilmezler,
Gözleri yaşlıdır, bir gün gülmezler,
Yılın anaları onlardır işte.

Derviş Kemal: Gökten bir ferman inse,
Yoksulların kaderine değinse...
Bir kez olsun seçilmezler nedense...
Yılın anaları onlardır işte.

24. TEKRARLANAN KUSURLAR

Bir öğüt istersen kulak ver bana,
Tekrarlanan kusurları affetme.
Bu sözümü iyice koy kafana,
Tekrarlanan kusurları affetme.

Üzülme, bir zaman dostsuz kalsan da,
Yalnızlığın girdabına dalsan da..
Son derece hoşgörölü olsan da,
Tekrarlanan kusurları affetme.

Bazı kusurların tamamı hile,
Affını kusura etme vesile.
Hoş görü yönünden kınansan bile,
Tekrarlanan kusurları affetme.

Şöyle bir düşünüp jetonu düşür,
Affı bol olanın kafası üşür.
Kusurlar arttıkça suça dönüşür,
Tekrarlanan kusurları affetme.

Derviş Kemal: Duygusuzsa insanlar,
Suçun sonu gelmez, geçse asırlar.
“Affettikçe yinelenir kusurlar”
Tekrarlanan kusurları affetme.

25. GÜNER ÜMİT OLAYI

Bilinçsiz davranıp, çok ayıp etti,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.
Varsa eğer, onurunu kaybetti,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Bilmezmiş Kızılbaş kimlere dendi,
Sanırım gerçeği şimdi öğrendi.
Olayı görenler ondan iğrendi,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Güner'in yaptığı çirkin beyandı,
Acep hangi gerekçeye dayandı?
Yüzü gözü kara renge boyandı,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Bir şeyler okumuş olsaydı eğer,
Mutlaka bilime verirdi değer.
Tahsilli sanırdım cahilmiş meğer,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

İnsana benzeyen bir tipi vardı,
Sulu sepken programlar yapardı.
Diliyle başını belâya sardı,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

Aşırı şımardı, aradı buldu,
Binlerce lanetin hedefi oldu.
Bir gafletin girdabında boğuldu,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.
Derviş Kemal yalan haber salamaz,
Güner Ümit artık huzur bulamaz.
Çünkü bundan büyük ceza olamaz,
Acıdım zavallı Güner Ümit'e.

26. SEVDİM BEKTAŞ'I

Asıl soyu nerden gelirse gelsin,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı.
Kararımı herkes böylece bilsin,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı.

Kendi isteğimle yoluna girdim,
Dervişlik denilen onura erdim.
Elimle birlikte gönlümü verdim,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı.

Verdiğim ikrardan asla caymadım,
Usumla dost oldum, nefse uymadım.
Belgelere gereksinme duymadım,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı.

Riyadan, bühtandan, kinden arındım,
Oruçtan, namazdan, dinden arındım,
Ben beni bulunca benden arındım,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı

Derviş Kemal: Biraz bilgi edindim,
Cemal-i didarı görüp sevindim.
Bildiğimle, inancım la yetindim,
Bu günkü hâliyle sevdim Bektaş'ı.

27. ÇAĞDAŞ CEMLER

Yirminci yüzyılın sonuna geldik,
Artık cemler çağa uygun olmalı.
Eskilerden ne öğrendik ne bildik,
Artık cemler çağa uygun olmalı.

Bilinçsiz mürşitler taviz vermiştir,
Mantıksız kurallar ceme girmiştir.
Şah-ı Merdan "çağa uyun" demiştir...
Artık cemler çağa uygun olmalı.

Aydın insan çağdan geride kalmaz,
Giysiler kişiyi bilgili kılmaz.
Cübbede, tekkede keramet olmaz,
Artık cemler çağa uygun olmalı.

Elektrik varsa kalkmalı mumlar,
Rahata, huzura ermeli Çan'lar.
Arapça sözlerden kaç kişi anlar?
Artık cemler çağa uygun olmalı.

Derviş Kemal: Herkes gözünü silsin,
Aydın mürşit bulup gerçeği bilsin.
Ayin-i cemlere yenilik gelsin,
Artık cemler çağa uygun olmalı.

28. TASAVVUF

Tasavvuf sırrının çözmesi zordur,
Bülbül olan bilir gülün sırrını
Kovanın, peteğin anlamı vardır,
Arı olan bilir balın sırrını.

Gerçek olgu insanlığa bürünmek,
Özüne, sözüne uygun görünmek.
Bir başka güzeldir yerde sürünmek,
Yağmur olan bilir selin sırrını.

Bir ses var kimine ilham sağlar,
Aynı ses kimine yürek dağıtır.
Bu nasıl vuslat ki sazı ağlatır,
Mızrap olan bilir telin sırrını.

Kişi cömert, gözü tok olmak gerek,
Mansur gibi Enel-Hak olmak gerek
Hak aşkıyla yanıp yok olmak gerek,
Ateş olan bilir külün sırrını.

Derviş Kemal: Tanrı nedir, kul nedir,
Aba nedir, hırka nedir, çul nedir,
Edep nedir, erkân nedir, yol nedir,
Derviş olan bilir yolun sırrını.

29. YOLDA BULDUK İNSANLIĞI

Halktan yana söz konuşan
Dilde bulduk insanlığı.
Çalışmaktan nasırlaşan
Elde bulduk insanlığı.

Arzu edip girdiğimiz,
Candan ikrar verdiğimiz,
Hak sofrası serdiğimiz,
Yolda bulduk insanlığı.

Gönül deryasında yunduk,
Canımızı Hakk'a sunduk.
Bülbül olup dala konduk,
Gülde bulduk insanlığı.

Masumları susuz yakan,
Dertsizleri derde sokan,
Yıllar yılı kana kokan,
Çölde bulduk insanlığı.

Derviş Kemal der: İmandık,
Yol demine parmak bandık.
Şahın ocağında yandık,
Külde bulduk insanlığı.

30. SAĞLIĞINDA GEÇMEN MÜMKÜN SIRAT'I

Sırat 'tan, Tamu 'dan korkarsan eğer,
Sağlığında geçmen mümkün Sırat 'ı.
Konuya verirsen yeterli değer,
Sağlığında geçmen mümkün Sırat'ı.

Cehaletin tutkusundan ayarsan,
Erenlerin sözlerine uyarsan,
Bütün insanlara sevgi duyarsan,
Sağlığında geçmen mümkün Sırat 'ı.

Ekmeğine alın teri kattın mı?
Ömür boyu helâl lokma yuttun mu?
İyiliği ön plânda tuttun mu?
Sağlığında geçmen mümkün Sırat 'ı.

Mazluma yumuşak, zalime sertsen,
Haksızlığa karşı koyan bir mertsen,
Hoşgörülü, eli açık, cömertsen,
Sağlığında geçmen mümkün Sırat 'ı.

Derviş Kemal: Gerçek yolu bulursan,
Verdiğin ikrara sadık kalırsan,
Ele, dile, bele hâkim olursan,
Sağlığında geçmen mümkün Sırat'ı.

31. GENÇ OZANLAR

Candan seslenirim size,
Halkımın genç ozanları.
Sevgim, saygım hepinize,
Halkımın genç ozanları.

Siz erdemli ozansınız,
Gerçekleri yazansınız,
Halk kepçe, siz kazansınız,
Halkımın genç ozanları.

Halkı gördüm yüzünüzde,
Onur vardır özünüzde,
Yalan yoktur sözünüzde,
Halkımın genç ozanları.

Çıkarlardan uzak durun,
Halktan yana birlik kurun,
Çağa damganızı vurun,
Halkımın genç ozanları.

Dert görmesin elleriniz,
Kırılmasın telleriniz,
Hiç susmasın dilleriniz,
Halkımın genç ozanları.

Bağlı kalın ozanlığa,
Işık tutun karanlığa,
Örnek olun insanlığa,
Halkımın genç ozanları.

DERVİŞ KEMAL dilek sunsun,
Kalpleriniz neşe dolsun,
Yollarınız açık olsun,
Halkımın genç ozanları.

32. KALMADI

Gel kardaşım bu dünyadan gidelim,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.
Şu gerçeği hemen kabul edelim,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

İnsan değerini kimse bilmiyor,
Çekilen çilenin sonu gelmiyor,
İçki bile acıları silmiyor,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

Sürekli savaşlar çıktığı için,
Nice masum kanı aktığı için,
Her yer necasete koktuğu için,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

Kara kış buz gibi ayaz sunarken,
Zenginlerin sobaları yanarken,
Yoksul kesim titreyerek donarken,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

Sahtekârlar çalışıyor güvenle,
Milyarlar gidiyor türlü dümenle,
Soygun, talan sürüyor, bu nedenle
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

Yüzler kızarmıyor, vicdanlar kara,
Bu durum kalplere açıyor yara,
Üzüntüden bıktım usandım, zira
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

Derviş Kemal: Umut kalmadı bende,
Canımız çırpınır köhne bedende.
Düşünenler açısından evrende,
Yaşamının tadı tuzu kalmadı.

33. TANI

Kardeş aklın eriyorsa,
Çağın yezidini tanı.
Gözün bakıp görüyorsa,
Çağın Yezidi'ni tanı.

Geçmişini çekip gündeme,
Rastgele kul hakkı yeme.
Her Sünniye Yezit deme,
Çağın yezidini tanı.

Görgü, bilgi âlimliktir,
Kâmil olmak salimliktir,
Yezit demek zalimliktir,
Çağın Yezidi'ni tanı.

Gör ve izle sağı solu,
Gel incitme dürüst kulu.
Bak, her taraf zalim dolu...
Çağın Yezidi'ni tanı.

Kim ki bundan ilham almaz,
Attığı taş hedef bulmaz.
İyi insan Yezit olmaz,
Çağın Yezidi'ni tanı.

Var ya sahte, riyakâr, it,
Katil, hırsız, münkir, müfrit...
Kötü insanlardır Yezit,
Çağın Yezidi'ni tanı.

Derviş Kemal: Duymak için,
Kurallara uymak için,
Gerçek tavır koymak için,
Çağın Yezidi'ni tanı.

34. DİNİ SORU

Kardeş sana soruyorum:
İslam mısın, Müslüman mı?
Düşünürken yap bir yorum,
İslam mısın, Müslüman mı?

İslamlıktan dem vurursun,
Müslümanım der durursun,
Bir tanesi yana dursun,
İslam mısın, Müslüman mı?

Koltuk iki karpuz almaz,
Biri düşer sağlam kalmaz,
İnsan iki dinli olmaz,
İslam mısın, Müslüman mı?

Çok bildiğin dinden yana,
Bir soru yönelttim sana,
Kararımı bildir bana,
İslam mısın, Müslüman mı?

Derviş Kemal: Kerem eyle,
Hâlâ suskun durma öyle,
Seçeneğin nedir söyle,
İslam mısın, Müslüman mı?

35. OY SİLAHI

Silahların en iyisi,
Oy silahı, oy silahı.
Kuşkusuz en geçerlisi,
Oy silahı, oy silahı.
O silahın yüzü aktır,
Kullanması yasal haktır,
Ondan güçlü silah yoktur...

Oy silahı, oy silahı.

Ne tetik var ne iğnesi,
Patlar ama çıkmaz sesi,
Silahların şahanesi,
Oy silahı, oy silahı.

Aklı olan yoldan sapmaz,
Başka silahlara tapmaz,
Kişileri katil yapmaz,
Oy silahı, oy silahı.

Söylesinler varsa bilen,
Bu silahtan var mı ölen?
Silahlarda önde gelen,
Oy silahı, oy silahı.

Derviş Kemal ilham kapar,
O nedenle oy'a tapar,
Kan dökmeden devrim yapar,
Oy silahı, oy silahı.

36. GÖRDÜM SENİ

Yüce Tanrım hiç saklanma,
Vallah billah gördüm seni
Sen kendini gizli sanma,
Vallah billah gördüm seni.

Akıl kibritini çaktım,
Mantık şamdanım yaktım,
Can gözümü açıp baktım,
Vallah billah gördüm seni.

Kamu eşya ins-ü cinde,
Gerek mescit gerek cemde,
Irksız, farksız her âdemde,
Vallah billah gördüm seni.

Ben şendeyim, sen bendesin,
Yüreğimin içindesin,
Varsın zahir yalan desin,
Vallah billah gördüm seni.

Derviş Kemal der ki yarsın,
Nere baksam orda varsın.
Gören göze âşıkârsın,
Vallah billah gördüm seni.

37. BUNA RAĞMEN

Bir ömür boyunca horlandım, ancak
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.
Çile çekip hayli zorlandım, ancak
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.

Şah'ı sevdim diye hakir gördüler,
Ak alınma kara leke sürdüler,
Kimi zındık, kimi dinsiz dediler,
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.

Nice iftiraya maruz kalmışım,
Yüreğimden derin yara almışım,
Çaresizlik girdabına dalmışım,
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.

Ali'yi seveni suçlu saydılar,
Bu nedenle nice cana kıydılar.
Bizim başımıza cennet koydular
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.

Derviş Kemal: Bu aşk beni bezdirdi,
Yaşam boyu dert gölünde yüzdürdü,
Yıllar yılı yobazlara ezdirdi,
Buna rağmen seviyorum Ali'yi.

38. TANIYINCA

Gafletten uyanıp kendime geldim,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.
Cangöz'üm açıldı, ben beni bildim,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.

Ben beni bilince girdim Cem'ine,
Tabi oldum ikrar denen yemine,
Dergâhta el sundum kevser oldum demine,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.

İnsan olmak için ikrarı verdim,
O kutsal meydana bir sofraya serdim,
Sonuçta Enel-Hak sırrına erdim,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.

İkrarı verince elim bağlandı,
Sofrayı serince dilim bağlandı,
Cemali görünce belim bağlandı,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.

Derviş Kemal der ki bir basit kuldum,
Gereksinme duyup Pirim'i buldum.
Yeniden doğarak bin insan oldum,
Tanıyınca Hacı Bektaş Veli'yi.

39. KİŞİSEL YORUM

Bana dinle imanımı sorarsan,
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.
O soruya gerçek yanıt ararsan,
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.

Söz etmedim sana dikensiz gülden,
Dikenin hâlini öğren bülbülden.
İnsanlığa bağlanmışım gönülden,
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.

Aklıselim hoşu boştan ayırır,
Hoş olanı halkımıza duyurur.
Bütün din'ler insanlığa buyurur,
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.

Kim, insan olmaya verirse karar,
O kutsal varlığın yolunu arar.
İnsanlık ölmüşse, din neye yarar...
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.

Derviş Kemal: Hayli ömür sürmüşüm,
Tüm dinlerin eylemini görmüşüm,
Ona göre kararımı vermişim,
Dinim insanlıktır, imanım sevgi.

40. KUTSAL RAKAM

Bu denli rastlantı olur mu bilmem,
Bedende oluklar neden on iki?
Hazreti İsa'nın yakını olan,
Havari ruhbanlar neden on iki?

Bu kutsal sayıyı kimlerdir bulan,
Kimlerdir bu yolda bir karar alan?
Muhammet Ali'nin soyundan olan,
Hakiki İmamlar neden on iki?

Nice âlim bir araya gelmişler,
Neye gereksinme varsa bilmişler.
Bir seneyi otuzar güne bölmüşler,
Hâsıl olan aylar neden on iki?

İlk insanlar faydalanmış gölgeden,
Hiç işler yürür mü vakti bilmeden?
Bizleri zamandan haberdar eden,
Saatte rakamlar neden on iki?

Takat kalmayınca köhne sultanda,
Mustafa Kemal'e geçmiş kumanda,
Cumhuriyet kurulduğu zamanda,
Mecliste Bakanlar neden on iki?

Ankara'nın zirvesine kurulan,
Yapısına türlü motif kazman,
ATA'nın kabrine doğru uzanan,
Yoldaki aslanlar neden on iki?

Derviş Kemal der ki aldım ibreti,
Bu kutsal sayının var bir hikmeti,
ATATÜRK'ün türbesinde nöbeti?
Bekleyen şamdanlar neden on iki?

41. BENİ

Bir bağda, bir salkım üzüm olsam da,

Zamanı gelince kesseler beni.

Fabrikada dibeklere dolsam da,

Preste sıkarak ezseler beni.

Pres beni iyicenen sıktı mı?

Çekirdeğim kabuğumdan çıktı mı?

Şıra tavasına suyum aktı mı?

İnce eleklerden süzseler beni.

Vaktiyle üzümken döndüm mü suya,

İçime çalanlar Taburdan maya,

Badehu doldurup ağaç fiçıya,

Aylarca hapsedip üzseler beni.

Şaraba dönmüşsem, takdire uyup,

İnsanlar bana da ihtiyaç duyup,

Fiçıdan çıkarıp camlara koyup,

Mecliste sofraya dizesler beni.

Derviş Kemal der ki budur efkârım,

Gerçek insanlara yoktur zararım.

Dergâh-ı âlide güzel dostlarım,

Kevser niyetine içseler beni.

42. DERTLİ

Ne kara günlere kaldık kardaşlar,

Yüzümüz gülmüyor, hâlimiz dertli.

Gözlerden akıyor kan ile yaşlar,

Çenemiz açılmaz, dilimiz dertli.

Felek tepemizde karargâh kurdu,

Yaramız üstüne kırbaçla vurdu.

Deli poyraz esip, yaktı kavurdu,

Bahçemiz tarumar, gülümüz dertli.

Kahpe felek hâlimizi sormuyor,
El uzatıp yaramızı sarmıyor.
Mızrap küsmüş, artık saza varmıyor,
Sazımız yastadır, telimiz dertli.

Gırtlığa dek ıstıraba dalmışız,
Gam elinden türlü yara almışız.
Bir yudumcuk suya hasret kalmışız,
Gönlümüz gamdadır, çölümüz dertli.

Derviş Kemal der ki: dert biter sandık,
Bize gülmek yokmuş, gayri inandık.
Çile ocağında tutuşup yandık,
Ruhumuz huzursuz, külümüz dertli.

43. ADALETİN TERAZİSİ

Adaletin terazisi bozulmuş,
Sana fazla verdi, bana az verdi.
Eşitliğin ilkesinden yozulmuş,
Sana deve verdi, bana kaz verdi.

Bu kantar hep böyle yanlış tartıyor,
Acı baskı günden güne artıyor,
Dengesizlik yürekleri yırtıyor,

Sana şeker verdi, bana tuz verdi.
Dengesiz taksimdir halkımı ezen,
Yoksuldur sefalet içinde yüzen,
Yıllardır bitmeyen bu bozuk düzen,

Sana milyar verdi, bana yüz verdi.
Derviş Kemal: Gözlerdeki yaştayım,
Yoklukla, hüznle hep savaştayım
Sen yazdasın, bense kara kıştayım,
Sana sıcak verdi, bana buz verdi.

44. DÜŞMAN

Bir düşman tanırım, dokuz canı var,
Kılıç kesmez, kurşun delmez vallahi.
Öyle bir korkunç ki, sanki canavar,
Tarifi imlâya gelmez vallahi.

Düşmanlar içinde bu düşman baştır,
Ağlaşan nafiye, sızlasan boştur,
Duygudan yoksundur, yüreği taştır,
İnsaf ve merhamet bilmez vallahi.

Gözler görmez, ya bu nice yaratık,
Ben böyle hasımdan usandım artık.
Suratı asıktır, kaşları çatık,
Bir kere yüzüme gülmez vallahi.

Peşimden ayrılmaz, benimle gezer,
Gittiğim her yerde kuyumu kazar,
İyilikbilmez o hep kötü yazar,
Bir kere yazdı mı silmez vallahi.

Derviş Kemal der ki düşman nefistir,
Hem zalimdir hem de dışkıdan pistir,
Bu nasıl belâdır, bu nasıl histir,
Beni öldürmeden ölmez vallahi.

45. FİKİR ÜRÜNÜ

YUNUS bugün yaşasaydı,
Derviş olabilir miydi?
Sorumluluk taşısaydı,
Derviş olabilir miydi?

YUNUS bugün memur olsa,
Yirmi bin de maaş alsa,
Gırtlığa dek borca dalsa,
Derviş olabilir miydi?

YUNUS bir gerdege girse,
Üç tane de çocuk görse,
Ayda on bin kira verse,
Derviş olabilir miydi?

YUNUS, beş olsaydı birken,
Zam üstüne zam gelirken,
Borç altında ezilirken,
Derviş olabilir miydi?

YUNUS çevresine bakıp,
Bakkalı, kasabı takıp,
Bizim gibi kemer sıkıp,
Derviş olabilir miydi?

YUNUS ellere muhtaçken,
Çoluk çocuk yarı açken,
Cebinde beş kuruş yokken,
Derviş olabilir miydi?

Derviş Kemal böyle anda
Yüzer fikir ummanında.
KOCA YUNUS bu zamanda,
Derviş olabilir miydi?

46. BU DEM BİZİ İNSAN ETTİ

Sakın dem'i hor görmeyin,
Bu dem bizi insan etti.
Dem'e kötü not vermeyin,
Bu dem bizi insan etti.

Engür diye seçtiğimiz,
Manen değer biçtiğimiz,
Dost elinden içtiğimiz,
Bu dem bizi insan etti.

Ariflerin hoş bulduğu,
Kâmillerin mest olduğu,
Saki babanın sunduğu,
Bu dem bizi insan etti.

Biz dem' leri derman bildik,
Özümüzü dem 'le sildik,
Gördüğünüz hâle geldik,
Bu dem bizi insan etti.

Derviş Kemal: Temel cem 'dir,
Cem'de içmek bir erdemdir,
Sevecensek sebep dem' dir,
Bu dem bizi insan etti.

47. BU DOLUNUN ZERRESİNİ

Bazıları haram saymış,
Bu dolunun zerresini.
Günah kafesine koymuş,
Bu dolunun zerresini.

Ben bu gaflete düşmem,
Aynı fikri bölüşmem.
Bin cennete değişmem,
Bu dolunun zerresini.

Gerçekleri seçemezler,
Cehaletten geçemezler,
Ham insanlar içemezler,
Bu dolunun zerresini.

Dem, erdemi hamil olur,
İnsanlığa amil olur...
İçen kişi kâmil olur,
Bu dolunun zerresini.

Derviş Kemal: İcip aydım,
Her tür kötülükten caydım.
En gerçekçi nimet saydım,
Bu dolunun zerresini.

48. UYAMAZSAN GELME BARI

Bu meclisin erkânına
Uyamazsan gelme bari.
Hak sözünü kulağına
Koyamazsan gelme bari.

Art niyeti at usundan,
Fayda yoktur sana bundan.
Şu gafletin uykusundan
Ayamazsan gelme bari.

Bunu kırklar cemi farz et,
Erenlere eyle izzet.
Sen bu muhabbetten lezzet
Duyamazsan gelme bari.

Gerçek yolu kuran Haydar,
Sevgimize oldu medar.
Bir'den on ikiye kadar,
Sayamazsan gelme bari.

Derviş Kemal: Sen ilmine,
Hiç güvenme kimliğine.
Bu meydanda benliğine,
Kıyamazsan gelme bari

49. KOŞULLARIM

Sürç-ü lisan eder isem,
Lütfen hoşça görün beni.
Ancak kasıt güder isem,
Bu dergâhtan sürün beni.

Kasti hata denilince,
Ceza gerek yol hâlince.
Ayni İsa misalince,
Çarmıhlara gerin beni.

Kargaşalar durulursa,
Çağdaşlığa varılırsa,
Bir cem evi kurulursa,
Duvarına örün beni.

Girdim cemin mekânına,
Uydum edep, erkânına.
Bir dergâhın tabanına,
Çul yerine serin beni.

Derviş Kemal: Şakıyorsam,
Gerçek sözler okuyorsam,
Şayet güzel kokuyorsam,
Gül misali derin beni.

50. DERE VE UMMAN

Ben bir basit tencereyim,
Dostlar bana KAZAN dedi.
Sessiz akan bir dereyim,
Dostlar bana UMMAN dedi.

Varlığa ilgi duymadım,
Mermeri yontup oymadım,
Taş üstüne taş koymadım,
Dostlar bana SİNAN dedi.

Bir zamanlar ceme girdim,
O dergâha sofraya serdim,
Az da olsa hizmet verdim,
Dostlar bana SELMAN dedi.

Gerçekleri görüp sezdim,
Bazı olgulara kızdım,
Beş-on tane şiir yazdım,
Dostlar bana OZAN dedi.

Derviş Kemal: Hak vererek,
Teveccühler göstererek,
Beni hayli yücelterek,
Dostlar bana İNSAN dedi.

51. BÜYÜK KURBAN (Âşık Nesimi)

Sivas denen kanlı yöre
Yedi koca Nesimi'yi.
Bütün gözler göre göre
Yedi koca Nesimi'yi.

Duyup yalan vaazları,
Kılıp toplu namazları,
Orta çağın yobazları
Yedi koca Nesimi'yi.

Madımak 'ta yangın çıktı,
Asker, polis seyre baktı.
Yobaz pençesini taktı,
Yedi koca Nesimi'yi.

Humeyni'nin maşaları,
Zalim katil faşoları,
Çağın Hızır Paşaları
Yedi koca Nesimi'yi.

Yedi saat sürdü zulmet,
Acep neredeydi devlet?
Bir avuççuk kara kuvvet
Yedi koca Nesimi'yi.

Derviş Kemal: Gör bu hâli,
Kana susamış ahâli,
Aynı Pir Sultan misali,
Yedi koca Nesimi'yi.

52. ANLAMADI BU HALK BİZİ

Ne yazık ki senelerdir
Anlamadı bu halk bizi.
Bilemedim sebep nedir,
Anlamadı bu halk bizi.

Bilmem kördür, bilmem sağır,
Uykusu da gayet ağır.
İstedğin kadar bağır,
Anlamadı bu halk bizi.

Ezildikçe daim sindi,
Ne güldü ne yaşı dindi.
Sola dedik, sağa döndü,
Anlamadı bu halk bizi.

Yıllardır çok şey önerdik,
Her konuda örnek verdik.
Onlar için hapse girdik,
Anlamadı bu halk bizi.

Gel dedikçe geri kaçtı,
Başımıza dertler açtı.
Yediği çanağa sıçtı...
Anlamadı bu halk bizi.

Koyan sağlam aşı koymuş,
Sonra dönmüş onu soymuş.
Cehaletin sonu buymuş,
Anlamadı bu halk bizi.

Derviş Kemal: Neyse dünkü,
Tıpatıp aynı bu günkü.
Halkı sevmez oldum çünkü
Anlamadı bu halk bizi.

53. HACI BEKTAŞ ve ATATÜRK

Hazret-i Ali'den sonra gelenler,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.
Türk halkının değerini bilenler,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Uygarlık yolunu açmıştır Haydar,
Bu yol ulaşmıştır Ata'ya kadar.
Türk halkından yana iki önder var,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Biri bağınazlarla savaşa girdi,
Biri padişahı yıkıp devirdi.
İki kişi bize özgürlük verdi,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Saltanatın cuntasını ezenler,
Kara bahtın düğümünü çözenler,
Türk halkının yazgısını çizenler:
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.
Türklüğe aşk ile gönül bağlayan,
Çağdaş hukuk devletini sağlayan...
Halkla gülüp, yine halkla ağlayan,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Arapça lisanı eyleyip talan,
Öztürkçe sözleri geçerli kılan,
Devrim konusunda hem-fikir olan,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Bu günleri biz onlara borçluyuz,
İzlerinden gitmez isek suçluyuz.
İki kişi sayesinde güçlüyüz,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk.

Derviş Kemal der ki: Budur gördüğüm,
Gerçeklerdir bu meydana serdiğim.
Yürekten inanıp gönül verdiğim,
Biri Hacı Bektaş, biri Atatürk...

54. ANA KURAL

Varsın zalim vurup kırsın,
Bektaşiler elsiz gerek.
Bize küfredip dursun,
Bektaşiler dilsiz gerek.
Kırıp nefsin kanadını,
Bulduk yaşamın tadını.
Lâzım değil el kadını,
Bektaşiler belsiz gerek.

Zalim çıkarına baksın,
Bulanık sel gibi aksın,
Çevresini ezip yıksın,
Bektaşiler selsiz gerek.

Hayın olan halkı ezsin,
Diler ise insan kessin,
Deli poyraz gibi essin,
Bektaşiler yeisiz gerek.

Derviş Kemal çıkmaz yoldan,
İnsan isen anla hâlden.
Uzakta dur kıyl-ü kâlden,
Bektaşiler kâlsiz gerek

55. İNSAN ÖLDÜRMEK

Âlimler, bilginler bomba yapmayın,

İnsanlık dışıdır, insan öldürmek.

Çıkar için doğru yoldan sapmayın,

İnsanlık dışıdır, insan öldürmek.

Caninin yüzünü Tanrı güldürmez,

Sanma ki zalime haddin bildirmez.

Hayvan bile hemcinsini öldürmez,

İnsanlık dışıdır, insan öldürmek.

Hayınca cihana korku salmayın,

Masumların günahını almayın.

Katiller misali iğrenç olmayın,

İnsanlık dışıdır insan öldürmek.

Ne demek bombayla insanı yakmak,

Geride bir sürü yetim bırakmak?

Doğru mudur bebeleri ağlatmak?

İnsanlık dışıdır insan öldürmek.

Âlimseniz, yeri göğü tarayın,

Mantiki açıdan işe yarayın,

Çalışıp ölüme çare arayın,

İnsanlık dışıdır, insan öldürmek.

Ekmek icat edip açlara sunun,

Yoksulların sevinciyle avunun,

Her zaman barışı sevip, savunun,

İnsanlık dışıdır, insan öldürmek.

DERVİŞ KEMAL der ki nefse uymayın,

Savaşa, silâha ilgi duymayın.

İnsansanız insanlara kıymayın,

İnsanlık dışıdır insan öldürmek...

56. ÜÇ OLSA GEREK

Boşlukta sallanan kürre-i arzın
Dayanak noktası üç olsa gerek.
Lâkin hakikati münkir yobazın
Kafasına sokmak güç olsa gerek.

Münkirin farz deyip gittiği Mekke,
Kazanmak içindir bir gümüş sikke.
Gururla giydiği bere ve takke,
Başsız gövdelere taç olsa gerek.

Erenler yoluna gönül verenin,
Korkusu tükenir Hakk'a erenin.
Gönül kapısından kalbe girenin,
Yaptığı en makbul Hac olsa gerek.

Göz ile görmeden yalan söylemek,
Âdemi ademden tefrik eylemek,
Oruçla, namazla cennet peylemek,
Tanrı'nın indinde suç olsa gerek.

Derviş Kemal der ki yemişiz taşı,
Gözümüzden döktük kan ile yaşı.
Kerbelâ 'da İmam Hüseyin'e karşı,
Cihat açan Yezit piç olsa gerek.

57. YILMADIK

Yalandan, riyadan hep kaçtık, ama
İnsanlıktan bir an uzak kalmadık.
Her zaman gerçeğe yaklaştık ama
Tutar diye göle maya çalmadık.

Acaba felek mi yaptı bir hile,
Hep bizlere reva görüldü çile.
Nefs atını tahrir ettik dem ile
Buna rağmen dizginleri salmadık.

Biz insanlık kisvesine büründük,
Özümüz ne ise öyle göründük.
Yoksulluktan naçar kalıp süründük,
Çıkar için kula köle olmadık.

Derviş Kemal: Bize pençe taktılar,
Asıp, kesip seyrimize baktılar,
Kimimizi diri diri yaktılar
Ezildik, üzüldük fakat yılmadık.

58. RADYASYON

Şu bendeki baş ağrısı,
Radyasyondan olsa gerek.
Yüzümdeki renk sarısı,
Radyasyondan olsa gerek.

Midelerin bulantısı,
Sulu isal akıntısı,
Yüreklerin sıkıntısı,
Radyasyondan olsa gerek.

Çernobilli moleküller
Gelip künyemizi siler.
Her gün artan lösemiler,
Radyasyondan olsa gerek.

Ölüm çanı verince ses,
Paniğe kapıldı herkes.
Korku, telaş, bunca stres,
Radyasyondan olsa gerek.

Halkta haklı bağırmlar,
Haksızlarda kıvırmalar,
Sakat çocuk doğurmalar,
Radyasyondan olsa gerek.

Bu ne biçim ihmal çarkı,
Cinayetten yok bir farkı.
Sanıklarda olan korku,
Radyasyondan olsa gerek.

Derviş Kemal: Yaşlı gözün,
İçin, için yanar özün.
Kalbindeki buruk hüznün,
Radyasyondan olsa gerek.

59. DÜNYANIN ÇARKI

Sanırsın dünyanın çarkı bozulmuş,
Dengeli biçimde dönmüyor artık.
Pahalılık sanki kızıl kor olmuş,
Ne yapsan boşuna, sönmüyor artık.

Gerçeğe aykırı çok sözler duyduk,
Eğriyi dışlayıp doğruya uyduk.
Yıllardır söylenen yalana doyduk,
Yalanlar yutulup yenmiyor artık.

Gelen zamlar halkımızı eziyor,
Dar gelirli borç içinde yüzüyor.
Bozuk düzen insanları üzüyor,
Yoksulun acısı dinmiyor artık.

Yetkili kişiler unuttu andı,
Yoksulların eli kolu bağlandı.
Geçim derdi var gücüyle abandı,
Fakirin sırtından inmiyor artık.

Derviş Kemal: Pembe yüzler soluyor,
Kalbe acı, gözlere yaş doluyor.
Gerçeği söyleyen suçlu oluyor,
Kimseye “necisin” denmiyor artık.

60. PİSLİK

Ahreti bilemem fakat dünyada,
Nereye el atsan her taraf pislik.
Gerek uyanıkken gerek rüyada,
Nereye el atsan her taraf pislik.

İnsanlar bozulmuş, erdem yok olmuş,
Namussuzların lekeleri çok olmuş.
Biraz kaba ama dünya bok olmuş,
Nereye el atsan her taraf pislik.

Ozanlar, âşıklar boşuna coşmuş,
Bilginler, aydınlar havaya koşmuş.
Rezalet, sefalet dağları aşmış,
Nereye el atsan her taraf pislik.

Zenginin paraya takılmış usu,
Zalimde kalmamış vebal korkusu.
Dünyayı kaplamış barut kokusu,
Nereye el atsan her taraf pislik.

Yoksullar ağlarken, zengin gülüyor,
Sanırsın dünyanın sonu geliyor.
Gün be gün binlerce insan ölüyor,
Nereye el atsan her taraf pislik.

Derviş Kemal, şöyle biraz duygulan,
Acep var mı gerçek huzuru bulan?
Dünyadan göçmekten kalanı yalan,
Nereye el atsan her taraf pislik.

61. UMUTSUZLUK

Bu dünyanın bozuk çarkı
Doğru dürüst dönmez artık.
Dertlerin yok ottan farkı,
Alevlenmiş, sönmez artık.

Her yer kirli hava doldu,
Halkın beti benzi soldu,
Yaşam sanki zehir oldu,
Tatlı ekmek yenmez artık.

Dara düşen halk çıldırmış,
Kurtlar kuzuya saldırmış,
Tüm zalimler başkaldırmış,
Kolay kolay sinmez artık.

Ülke çıkmaz yola girdi,
Hırsızlar çok zarar verdi.
Yoksulluk ve geçim derdi,
Sırtımızdan inmez artık.

KEMAL: Derdin boyutları
Yok eyledi umutları.
Ezik halkın feryatları,
Bundan böyle dinmez artık.

62. GÖNÜL

Kara karga gibi uçup
Konma daldan dala gönül.
Dert bilmeze derdin açıp
Düşme hâlden hâlâ gönül.

Neyse Hak'tan gelen hitap
Onu söyler kutsal kitap.
Halkı sevip, Tanrı'ya tap,
Kulluk etme kula gönül.

Yabancıdan aşî olma,
Zalimlerin başî olma,
Gerçeği gör, şaşî olma,
Sapma sağa, sola gönül.

Tamah etme üçe-beşe,
Aylak durma sarıl işe.
Sinek olup gitme leşe,
Koş gel sade bala gönül.

İyiliktir baki kalan,
İnsanı ölümsüz kılan.
Mal da yalan, mülk de yalan,
Meyil etme mala gönül.

Gezip durma dağda, belde,
Yuvalanma yaban ilde.
Henüz fırsat varken elde,
Durma, gel gir yola gönül.

Derviş Kemal ikaz eder,
Zaman geçer, ömür biter.
Can bedenden uçup gider,
Bindirirler sala gönül.

63. KENDİNE GEL

Bir öğüt istersen benden,
Kendine gel, kendini bul.
Tek dileğim budur senden,
Kendine gel, kendini bul.

Şöyle sağa sola bakın,
Şensin sana senden yakın.
Uzaklara gitme sakın,
Kendine gel, kendini bul.

Ne Ay'dadır, ne de Gün'de,
Ne Hint'tedir, ne Yemen'de.
Aradığın her şey sende,
Kendine gel, kendini bul.

Elin kapısını çalma,
Elle koymadığın alma.
Yürü, yarı yolda kalma,
Kendine gel, kendini bul.

İnsanlara tuzak kurma,
Gönül yıkıp hatır kırma.
Sen kendinden uzak durma,
Kendine gel, kendini bul.

Derviş Kemal: Varsa acın,
Sensin senin tek ilacın.
İnsan olmaksızın amacın,
Kendine gel, kendini bul.

64. FELSEFİ YARATMA

Görünmeyen sır perdesi ardında,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.
Akıl rahminde, mantık yurdunda,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.

Bir ağızdan "Kün" emrini buyurduk,
Sonra arzdan toprak alıp yoğurduk,
Kıvam bulup karşılıklı doğurduk,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.

Erenler cemine girdiğim zaman,
Pir önünde ikrar verdiğim zaman,
Enel-Hak sırrına erdiğim zaman,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.

Kemerini kuşanıp, hırka giyince,
Âdemin önünde başım eyince,
Dudağıma ab-ı Kevser deyince,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.

Derviş Kemal der ki bu yol yorucu,
Ve lâkin gerçeğe erişir ucu.
İrfan okulunda tahsil sonucu,
Tanrı beni, ben Tanrı'yı yarattım.

65. TANRININ GÖRÜNTÜSÜ

Şahsi düşünceme göre,
Benim Tanrım sensin dostum.
Binden indirgedim bir'e,
Benim Tanrım sensin dostum.

Yanlış yola gider miyim?
Tanrı için "yok" der miyim?
Seni inkâr eder miyim?
Benim Tanrım sensin dostum.

Yeri göğü taramadım,
Hiç kimseye sormadım,
Uzaklarda aramadım,
Benim Tanrım sensin dostum.

Bitsin var-yok gürültüsü,
İnsandır dünyanın süsü.
İnsan Hakk'ın görüntüsü,
Benim Tanrım sensin dostum.

Derviş Kemal: Ceme girdim,
Nice dem-i devran sürdüm,
Ben Tanrıyı sende gördüm,
Benim Tanrım sensin dostum.

66. SEN Mİ YAZDIN

Alnımdaki yazıları,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.
Bunca derdi, sızıları,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Yaratıcı benim derken,
Neden böyle gayet erken,
Ben anamın rahmindeyken
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Bu yazgının nedir bazı,
Mantık buna gelmez razı.
Ak alınma kara yazı,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Yoksul kalkıp büzülmemi,
Ağlayarak üzülmemi,
Ömür boyu ezilmemi,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Bizim hırsız olmamızı,
Kul hakkını çalmamızı,
Zindanlarda kalmamızı,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Türlü dolap döndürmemi,
İnsanları öldürmemi,
Ocakları söndürmemi,
Sen mi yazdın yüce Tanrım.

Derviş Kemal: Varacaksın,
Yarın divan kuracaksın,
Nasıl hesap soracaksın,
Sen yazdıysan yüce Tanrım.

67. ALİ SEVGİSİ

Dini, dili, ırkı beni bağlamaz,
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.
Dinler, ırklar insanlığı sağlamaz,
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.

GeniŒe omuzlu, orta boyluydu,
Hümanist fikirli, güzel huyluydu,
Bilgeydi, üstündü, kanı soyluydu,
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.

Bir harf öğretere köle olurdu,
İlimden, irfandan gıda alırdı,
Her türlü soruna çözüm bulurdu,
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.

Zengin olmak O'nun için kusurdu,
Malvarlığı iki tane hasırdı,
Güçlüydü, yiğitti, mertti, cesurdu,
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.

Derviş Kemal: O'na candan inandı,
Çünkü O mertti, Şah-ı Merdan'dı.
Ali her yönüyle büyük insandı...
Ben Ali'nin erdemine tutkunum.

68. GERÇEK AŞK

Ben Ali'yi öyle candan sevdim ki
Yolundan dönmeye yoktur imkânım.
Şahın aşkı yüreğime dolunca,
Çıkıp gitti gönlümdeki gümanım.

Şah emrini ben kendime duyurdum,
Nefsime "öl" diye ferman buyurdum.
Ali'ye kalbimde makam ayırdım,
Şah'tır benim gönlümdeki sultanım.

Özü sağlam kişi çıkar yüzünden,
Döner mi verdiği ikrar sözünden?
Gerçek rehber olan Şah'ın izinden,
Menzil-i maksuda yürür kervanım.

Şah deryası benim özümü yıkar,
Arınan yüreğim mis gibi kokar.
Darda kalıp dertli olsam ne çıkar,
Şah'tan gelir himmet denen dermanım.

Derviş Kemal der ki dersimi aldım,
Keza hümanizmin yolunu buldum.
Ben beni bileli sevecen oldum,
İnsan sevgisidir dinim, imanım

69. DERTLİYİM

Benim ıstırabım maziden gelir,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.
Yol ehli olanlar hâlimi bilir,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.

Ta o günden beri yanıyor özüm,
Figanım bitmedi, gülmedi yüzüm,
Yüreğim eziktir, kurumaz gözüm,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.

Yazan kara yazmış alın yazımı,
Bir an dindirmede yürek sızımı.
Kopardı telimi, kırdı sazımı,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.

Kahpe felek hazan etti gülümü,
Bülbül idim lâl eyledi dilimi,
Ağarttı saçımı, büktü belimi,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.

Derviş Kemal der ki yasımız haktır,
Yürek yarasının acısı çoktur.
Bizim derdimizin dermanı yoktur,
Kerbelâ gününden beri dertliyim.

70. BULDUM

Hacı Bektaş bana “ara-bul” dedi,
Arayıp sonuçta sizleri buldum.
Kâbe’yi ararsan işte kul dedi,
Gerçek kible olan yüzleri buldum.

Bir zaman gözümden kalkınca perde,
Hak’kı buldum insan denen eserde.
Gönülden açılıp baktığı yerde,
Gerçekleri gören gözleri buldum.

Erenler yoludur benim gittiğim,
Dostların cemidir varıp yettiğim.
Dergâh-ı âlide secde ettiğim,
İnsanlarda erdem izleri buldum.

Gerçeğe uzanan yolun boyunda,
Kâmiller cem olmuş Ali soyunda.
Mürşit çeşmesinin pençe suyunda,
İkrarla yıkanmış özleri buldum.

Derviş Kemal: Diyar diyar gezerken,
Edebiyat deryasında yüzerken,
İnsanlık adına şiir yazarken,
En güzel, en tatlı sözleri buldum

71. GEREKSİNME DUYMADIM

Dergâh-ı âliye girdikten sonra,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.
Cemal görüp, ikrar verdikten sonra,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Hakiki kibleye dönünce yüzüm,
Sevecen duyguyla bezendi özüm.
Dileyen inansın, gerçektir sözüm,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Özden gelen sese kulak verince,
İnsanlığın sırlarına erince,
Nefsimi öldürüp yere serince,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Evvel ölüp tekrar hayat bulunca,
Verdiğim ikrara bağlı kalınca,
Ele, dile bele hâkim olunca,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Söyleyin hangi din savaş bitirdi,
Hangisi dünyaya barış getirdi?
Dinler gerçek anlamını yitirdi.
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Ömrümüzün baharında, kışında,
Sevgi gelir her olgunun başında.
Erdemli bir insanlığın dışında,
Hiçbir dine gereksinme duymadım.

Derviş Kemal der ki tüm dinler keşke
Zaman kaybetmeden dönüşse aşka.
İnsana duyulan sevgiden başka,
Hiçbir dine gereksinme duymadım

72. CEMAL-İ DİDAR

Dergâh-ı âlide yüce huzura
Çıkınca cemâl-i didarı gördüm.
İkrar verip, kemerbesti belime
Takınca cemal-i didarı gördüm.

Yalandan, riyadan, şerden kaçarak,
Cömert olup varlığımı saçarak,
Özümdeki can gözümü açarak
Bakınca cemal-i didarı gördüm.

Uzak sandığımın varmış yakını,
Anladım yok ile varın farkını.
Düşünce yoluyla mantık şavkını
Yakınca cemal-i didarı gördüm.

Beynime girince nefes ezgisi,
Dağıldı gönlümün gümanı, sisi.
Kalbimin içine insan sevgisi
Akınca cemal-i didarı gördüm.

Derviş Kemal: Bu bir dergâh kanunu,
O yere girmeyen bilemez bunu.
Erdem pençesiyle nefsin boynunu
Sıkınca cemal-i didarı gördüm.

73. İÇMİŞ GİBİYİM

Size gelmek için çok çile çektim,
Zincirden kurtulup kaçmış gibiyim.
Önüme bir sürü engeller çıktı,
Pasaportsuz sınır geçmiş gibiyim.

Dost hasreti depreşti mi bir canda,
Hiç vuslat kılıcı durur mu kında?
Dostlarıma kavuştuğum şu anda,
Kara kışta çiçek açmış gibiyim.

Dostlarla buluşup konuşmak ne hoş,
Muhabbetin ötesinde her şey boş.
Cemal görmek beni eyledi sarhoş,
Aynen ab-ı kevser içmiş gibiyim.

Derviş Kemal der ki sormayın neden,
Muhabbet demirdir beni mesteden.
İnanın dostlarım şu esnada ben,
Mutluluk iline göçmüş gibiyim

74. BAYRAMA GELDİM

Sılamdan ayrılıp düştüm yollara,
Dostların ilini seyrana geldim.
Özlem duydum bana açık kollara,
Vuslattan oluşan bayrama geldim.

Sizleri görünce gönlüm şenlendi,
Yorgunluğum gitti, ruhum dinlendi.
Soframız açıldı, Çan'lar demlendi,
Dostların ceminde devrana geldim.

Şu an gördüm tüm gönülleri kül olmuş,
Sazların telleri bir bülbül olmuş.
Dostların cemali gonca gül olmuş,
Sandım ki hakiki Rıdvan'a geldim.

Her zaman muhabbet aşkıyla çoştum,
Yürekten kaynayıp kabımdan taştım.
Engeller aşarak sizlere koştum,
Bir dere misali ummana geldim.

Derviş Kemal: Üçler, Beşler, Yediler,
Bizlere şöyle bir mesaj verdiler:
"Bu cemde çiğ olan pişer" dediler...
Ben de pişmek için kazana geldim

75. DOSTUM

Erenler ceminde bade içersen,
Tadı damağından çıkar mı dostum?
Ehl-i irfan meclisini seçersen,
İnsan muhabbetten bıkar mı dostum?
Muhabbet dağıtır gönül sisini,
Derde derman saydık sazın sesini.
Meclis-i âlâda Pir nefesini
Söyleyenler gönül yıkar mı dostum.

Hakiki kibleye dönerse yüzler,
Hakkın cemalini seyreder gözler.
Okunan nefesler, söylenen sözler,
Kemâlât ehlini sıkar mı dostum?

Kişinin bir ceme yolu düşmeden,
Kâmil olmaz asla özü pişmeden.
Kaynağı bulanık olan çeşmeden
Ab-ı kevser demi akar mı dostum.

Derviş Kemal der ki: Bendini yıkma,
Erenler Yolundan dışarı çıkma.
Gereksiz bir sözdür "Kusura bakma",
Gerçek dost kusura bakar mı dostum?

76. BEN YOLUMDAN AYRILMAM

Has bahçenin bülbülüym,
Ben gülümden ayrılamam.
Candan geçmiş bir ölüyüm,
Ben ölümden ayrılamam.

Hem aydınım hem uygarım,
İlme, irfana uyarım.
Tekniğe ilgi duyarım,
Ben bilimden ayrılamam.

Erenler cemine girdim,
İkrar menziline erdim.
Şah Merdan'a gönül verdim,
Ben Ali'mden ayrılamam.

Mevla dosttur, dost Mevla'dır,
İlham veren evliyadır.
Benim yerim Kerbela'dır,
Ben çölümden ayrılamam.

Derviş Kemal: Herkes duysun,
Bütün dertler beni bulsun.
Sonuç ne olursa olsun,
Ben yolumdan ayrılamam.

77. ÖNERİ

Ağacını nalıncıya yondurma,
Malına hâkim ol, malına dostum.
Bağına, bahçene karga kondurma,
Gülüne hâkim ol, gülüne dostum.

İnsanlara el kaldırıp can yakma,
Sakın rüşvet alıp cebine atma.
El malına ellerini uzatma,
Eline hâkim ol, eline dostum.

Sözlerin bir zaman gönül yıkmasın,
Asılsız bühtanın canlar yakmasın.
Ağzından küfürle, yalan çıkmasın
Diline hâkim ol, diline dostum.

Toplumdan ayrılıp yabanda gezme,
Cehaletin bataklıkta yüzme.
Ömrünce harama uçkurun çözme,
Beline hâkim ol, beline dostum.

Derviş Kemal: Yola girmek istersen,
Hakiki menzile ermek istersen,
Hakkın cemalini görmek istersen,
Yoluna hâkim ol, yoluna dostum

78. SANIRIM

Altmış yıldır yaşadığım bu handan
Yeterli ilhamı aldım sanırım.
Benlikten, yalandan, küfürden, kandan
Yeterince uzak kaldım sanırım.

Ab-1 kevser içip açtım gözümü,
İnsan cemaline döndüm yüzümü.
Dilimden dökülen her bir sözümü,
Özüme paralel kıldım sanırım.

Tartarak söyledim her dem sözümü,
Suç işleyip kızartmadım yüzümü.
Kötülükten arındırıp özümü,
Nefsime egemen oldum sanırım.

Dergâh-ı âliye girdim gireli,
Pir önünde ikrar verdim vereli,
Gerçeği gözümle gördüm görelî,
Tanrı'yı kendimde buldum sanırım.

Derviş Kemal der ki yazan olarak,
Eller kepçe, ben de kazan olarak,
Yoksulu savunan ozan olarak
Topluma bir mesaj saldım sanırım

79. İNSAN OLAYIM

Kusurumu gördüğünüz sürece,
Beni suçlayın ki insan olayım.
Yorgunluk duymadan gündüz ve gece,
Beni taşıyın ki insan olayım.

Hatırı, gönülü mülga sayarak,
Kınamanın kuralına uyararak,
Eleştiri kazanına koyarak,
Beni haşlayın ki insan olayım.

Kusurumu, yanlışımı farkedip,
Soyutlama denizine garkedip,
Gerekirse kaderime terkedip,
Beni boşlayın ki insan olayım.

Derviş Kemal der ki bilmem ne desem,
Haktır bana, hak edip de gam yesem.
Güzel dostlar, şayet kusursuz isem,
Beni boşlayın ki insan olayım

80.DERTLE YOKSULLUK

Doğuştan misafir oldular bana,
Dertle yoksulluktan kurtulamadım.
Tamam elli sekiz yıldan bu yana,
Dertle yoksulluktan kurtulamadım.

Evimde ne varsa yiyip yuttular,
Daha sonra yan gelerek yattılar,
Sanırsın evimi mesken tuttular,
Dertle yoksulluktan kurtulamadım.

Beş-on sene kalıp giderler sandım,
Bu bomboş hayale ben de inandım.
Çok sabır eyledim fakat aldandım,
Dertle yoksulluktan kurtulamadım.

İkisi birleşip ezdiler beni,
Bir koyun misali yüzdüler beni,
Yıllarca ağlatıp üzdüler beni
Dertle yoksulluktan kurtulamadım.

Derviş Kemal der ki çilem bitmedi,
Çünkü onlar evden çıkıp gitmedi.
Dışarı atmaya gücüm yetmedi,
Dertle yoksulluktan kurtulamadım

81. İÇECEĞİM

Hoşgör saki ben okkamı
Bilene dek içeceğim.
İçimdeki derdi gamı
Silene dek içeceğim.

Dem özüme insin diye,
Derdim korkup sinsin diye,
Gözyaşlarım dinsin diye,
Gülene dek içeceğim.

Gayri dala döndü belim,
Bilmem nice olur hâlim.
Felek beni dilim dilim
Bölene dek içeceğim.
Şu feleğin korkunç fendi,
Yıllar yılı bizi yendi.
Huzur yola çıkmış dendi,
Gelene dek içeceğim.

Derviş Kemal duyarlıyım,
Ta ezelden efkârlıyım.
İnan saki kararlıyım,
Ölene dek içeceğim

82. SONU ÖLÜM

Gelin canlar dost olalım,
Bu yaşamın sonu ölüm.
Ömür boyu dost kalalım,
Bu yaşamın sonu ölüm.

Bu dostluğa artsın rağbet,
Haset bitsin, kalksın gıybet,
Hiç bitmesin güzel sohbet,
Bu yaşamın sonu ölüm.

Kimseyi hor görmeyelim,
Haksız leke sürmeyelim,
Zem'e meydan vermeyelim
Bu yaşamın sonu ölüm.

Gerçeklere yaklaşalım,
Arınarak paklaşalım,
Sevişelim, koklaşalım,
Bu yaşamın sonu ölüm.

Hayatta ders almalıyız,
Mutlak insan olmalıyız,
Şu gerçeği bilmeliyiz,
Bu yaşamın sonu ölüm.

Derviş Kemal: Dem içelim,
Akla karayı seçelim,
Şu dünyadan hoş göçelim,
Bu yaşamın sonu ölüm

83. GELDİM

Anam babam sebep oldu,
Ben dünyaya öyle geldim.
Nice dertler beni buldu,
Gör ne hâlden hâle geldim.

Çok kötüdür gençlik hâli,
Başta eser kavak yeli.
Önce boran kar misali
Dağda çamlı bele geldim.

Koca dağlar bana dardı,
Görülmezdi dağın ardı.
Yücelerde gurur vardı,
Dağdan kaçıp çöle geldim.

Çölde hayli mahsur kaldım
Sonra çıkar yolu buldum.
Karga idim bülbül oldum,
Has bahçede güle geldim.

Düşünürken kara kara,
Dedim ki bir işe yara.
Var kendine kovan ara,
Arı oldum bala geldim.

Girdim kovan denen ceme,
Secde ettim ben âdeme.
Elim sundum kutsal deme,
Kevser içip dile geldim.

Dil açıldı verdim ikrar,
İkrarımı aldı Haydar
Gördüm cemin çeşmesi var,
Boş kap idim, dola geldim
Bütün sırlar meydandaymış,
Cennet, tamu cihandaymış.
Meğer her şey insandaymış,
Onun için kula geldim.

Derviş Kemal, bu zamanlar,
Arif olan bizi anlar.
Size derim ehl-i canlar,
Böyle ulu yola geldim

84. HOCAM

Sen âdemi hakir görme,
Âdem sulb-ü nurdur hocam.
Şu dünyaya gelen herkes,
Hak indinde birdir hocam.

Kimde ne var, kimse bilmez,
Evvel ölen ahir ölmez.
Aşikâr etmeye gelmez,
Bu konumuz sırdır hocam.

Şu âdemde neler saklı,
Cahillerin ermez aklı.
Sen mi haklı, ben mi haklı,
Elbet bilen vardır hocam.

Ele muska yazanların,
Büyü yapıp bozanların,
Hak yolundan yozanların,
Akıbeti nardır hocam.

Her gün abdest almaz isem,
Camilere gelmez isem,
Beş vaktimi kılmaz isem,
Bir sebebi vardır hocam.

Senin buna aklın ermez,
Gözün bakar lâkin görmez.
Sözüm kulağına girmez,
Çünkü kafan dardır hocam.

Derviş Kemal der: İnanma,
Âdem denmez her adama.
Müslümanlık kolay amma,
İnsan olmak zordur hocam.

85. KOŞULLU YENİLGİ

Ben kendimi epey güçlü sanırdım,
Nefis denen düşmanıma yenildim.
Ne zaman bir kulun gönlünü kırdım,
Nefis denen düşmanıma yenildim.

Şu nefsin elinden hâlimiz yaman,
Ömür boyu bize vermedi aman.
Küçük bir kul hakkı çaldığım zaman,
Nefis denen düşmanıma yenildim.

Sağlam dizgin vurmayınca düşmana,
Sayısız zararı dokundu bana.
Kaç defa çıktıysam haksızdan yana,
Nefis denen düşmanıma yenildim.

Benlik kisvesini giydiğim için,
Çıkara boynumu eğdiğim için,
Riyayı, bühkanı sevdiğim için,
Nefis denen düşmanıma yenildim.

Derviş Kemal: Bende yalan arama,
O nedenle parmak bastım yarama.
Ben ne zaman el sunduysam harama,
Nefis denen düşmanıma yenildim.

86. MEĞERKİ BEN

Sadık dostların indinde
Gerçekleri yazanmışım.
Şiir gücü varmış bende,
Meğerki ben ozanmışım

Gericinin, tutucunun,
Çıkarcının, vurguncunun
Talancının, soyguncunun,
Oyununu bozanmışım.

Giymezişim takke, bere,
Ayağım basmazmış yere.
Bağnaz insanlara göre,
Hak yolundan yozanmışım.

Şu yoksulluk büktü beli,
Cana yetti açlık hâli.
Balta yemiş çam misali,
Yere düşüp uzanmışım.

Derviş Kemal: Öylesine
Dert elinden yandı sine.
Ben feleğin sillesine
Bağışıklık kazanmışım

87. İNSANLARIN OZANIYIM

Her yönüyle yoksul olan
İnsanların ozaniyim.
Ömür boyu darda kalan
İnsanların ozaniyim.

Emek verip öğüt almış
Kazancını eller çalmış,
Okumaktan yoksun kalmış
İnsanların ozaniyim.

Ensesinden teri akan,
İnsan kılığında çıkan,
Ocağında tezek yakan
İnsanların ozaniyim.

Halkı için derde giren,
Her çileye göğüs geren,
İnsanlığa hizmet veren
İnsanların ozaniyim.

Bombalara düşer olan,
Evden barktan yoksun kalan,
Savaşlardan yara alan
İnsanların ozaniyim.

Hiç kalmamış yüzü gülen,
Yok mu buna çare bilen.
Dünyada açlıktan ölen
İnsanların ozaniyim.

Kemal: Yaşamaya küsmüş,
Başlarına dertler üşmüş,
Yoksulluğa yenik düşmüş
İnsanların ozanıym

88. BİR GÜN BEN DE DUYULURUM

Güzel şiir söyleyeni
Dinlemeye koyulurum.
Şiir sözü dürler beni,
Gafletimden ayılırım.
Ozanlıkta usta olan,
Hem söyleyen hem de çalan,
Yoksul halkı konu alan
Şiirlere bayılırım.
Şiir tezgâhı kurdukça,
Güzel sözler dokudukça,
Yazdıkça ve okudukça,
Kötülükten sıyrılırım.
Ozanlık sanatmış meğer,
O nedenle bulmuş değer.
Şiir yazıyorsam eğer,
Ben de ozan sayılırım.
Derviş Kemal der: Umarım,
Bugün yoksam, yarın varım.
Basılınca kitaplarım,
Bir gün ben de duyulurum

89. ANLA BENİ

Şöyle özden yargılayıp,
Lütfen anla beni dostum.
Gerçekleri algılayıp,
Lütfen anla beni dostum.

Görüyorsam, duyuyorsam,
Uygarlığa uyuyorsam,
Örfe karşı koyuyorsam,
Lütfen anla beni dostum.

Yanılışlara kızılıyorsam,
Muhabbeti bozuyorsam,
Acı sözler yazılıyorsam,
Lütfen anla beni dostum.

Düşünmeden karar verme,
Haklı isem beni yerme,
Sakın ola hakir görme,
Lütfen anla beni dostum.

Şensin benim dost dediğim,
Bir sofradan aş yediğim
Benim senden istediğim,
Lütfen anla beni dostum.

Derviş Kemal: Sözüm haktır,
Fakat inanmayan çoktur
Eylemimde çıkar yoktur,
Lütfen anla beni dostum.

90. GÖREMEDİM

Pek çok bahçeleri gezdim,
Dikensiz gül göremedim.
Bir de şu gerçeği sezdim
Sürçmeyen dil göremedim.

Nice yörelere gittim,
Güzel meclislere yettim,
Çok kişiyle sohbet ettim,
Huzurlu hâl göremedim

Tüm yoksullar dalmış gama,
Sabır taşı denmiş dama,
Pek çok kişi yanmış ama
Ateşsiz kül göremedim.

Refah sözlerine kandım,
Yolum düze çıkar sandım
Ömür boyu hep tırmandım,
Yokuşsuz yol göremedim.

Bilmiyorum nedir amel,
Çok azalmış ehl-i kâmil.
Derviş Kemal: Ben de dâhil,
Kusursuz kul göremedim

91. O KİŞİYE

Sen büyüksün, liyakatli hâlinle
Bana sövme, başka bir şey istemem.
Güzel sözler döken tatlı dilinle
Beni dövme, başka bir şey istemem.

Gururlanma dedi bana Merdanım,
O nedenle Şah'a kaynadı kanım.
Gördüğünüz gibi basit insanım,
Beni övme, başka bir şey istemem.

Derviş Kemal: İnsanı sev haz ile
Dostluk olmaz, benlik ile naz ile.
Gereksiz tavırla, sahte poz ile
Beni sevme, başka bir şey istemem

92. GİDİYORUM

Âcizane bülbül oldum,
Güle doğru gidiyorum.
Dostlarımın bulunduğu
İle doğru gidiyorum.

Ne güneşim ne de ayım,
Gerçeklerin farkındayım.
Ben küçükçük bir damlayım,
Göle doğru gidiyorum.

Erenlerin Pir bildiği,
Hüseyin'in kesildiği,
Gerçeğin yok edildiği,
Çöle doğru gidiyorum.

Bu dünyada hep kaybettim,
Yoksulluk katına yettim.
Halılardan nefret ettim,
Çula doğru gidiyorum.

Bana kâfir, zındık dense,
Bile kızmam her nedense.
Eller hacca gider, bense,
Kula doğru gidiyorum.

Derviş Kemal: Dertli gezdim,
Böyle yaşamaktan bezdim.
Ben rotamı çoktan çizdim,
Sola doğru gidiyorum

93. ANIMSAMA

Engin düşünceye daldığım anda,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.
Ben, benle baş başa kaldığım anda,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.

Bir deyiş dinlesem sazın telinden,
Dem vursa Serez'den, Aydın ilinden,
Bir gül görsem, koparılmış dalından
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.

Dağlar görkemliyse, denizler mağrur
Bulutlar nemliyse, topraklar çamur.
Hele çiselerse bir ince yağmur,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.

Bir kişi çarmıha diri çakılsa,
Bir fidan kesilip yere yıkılsa,
Bir eğri ağaca urgan takılsa,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.
Zalimler düşüme geldiği zaman,
Bir kâbus uykumu böldüğü zaman
Bir ilim adamı öldüğü zaman,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.

Ne zaman yüzümü garba döndürsem,
Gruba bakarak hayale girsem,
Güneşi batarken sararmış görsem,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım.

Kemal der: Dünyaya geldim geleli,
Gözümün pasını sildim sileli,
Hâsılı kendimi bildim bileli,
Bedreddin'i hatırlayıp ağlarım

94. DÜŞÜNCE ÜRÜNÜ

Ey kardeşim! Bu ülkede,
Sen gözdesin, ben hakirim.
Haksızlık var bölüşmede,
Sen zenginsin, ben fakirim.

Bilmem bu ne biçim töre,
Beni vurdu yerden yere.
Senin düşüncene göre,
Sen Müslüman, ben kâfirim.

Nasıl kaldın ustan yaya,
Hiç kalmamış sende hayâ
Tanrı'nın katında güya,
Sen dindarsın, ben münkirim.

İnsanların dövsen bile,
İrticayı övsen bile,
Atatürk'e sövsen bile
Sen özgürsün, ben esirim.

Derviş Kemal: Cennet sana
Cehennemim narı bana.
Çünkü sence dinden yana,
Sen bütünsün, ben kesirim

95. YOLU GÜZEL

İlimden, irfandan, erdemden yana,
Hâli güzel Hacı Bektaş Veli'nin.
Arı olup geldim gerçek kovana,
Balı güzel Hacı Bektaş Veli'nin.

Benliğin, gururun dağını aşan,
Gönülünden rahatlar O'na kavuşan.
Asırlar öncesi Türkçe konuşan,
Dili güzel Hacı Bektaş Veli'nin.

Etkin güçle ham insanı olduran,
Dökülerek eksileni dolduran,
Medet diyen düşkünleri kaldıran,
Eli güzel Hacı Bektaş Veli'nin.

Kendi cenazesin kendi götüren,
Dağları taşları dile getiren.
Zemheri ayında meyve yetiren,
Dalı güzel Hacı Bektaş Veli'nin.

Derviş Kemal: Budur benim gördüğüm,
Görüp de gönülden meyil verdiğim.
Otuz yıldır seve seve sürdürdüm,
Yolu güzel Hacı Bektaş Veli'nin.

96. PİR HACI BEKTAŞ-I VELİ

Yüce Pirim Hacı Bektaş-ı Veli,
Göresim geliyor yüzünü senin.
Çok özledim sizi, ey nesli Ali,
İzin ver öpeyim gözünü senin.

Dağları, taşları yarmak isterim,
Yaktığın ışığa varmak isterim.
İnan ki başıma sarmak isterim,
Bilimle dokunmuş bezini senin.

Yoksula, düşküne umuttur elin,
Âlem-i cihana örnektir hâlin.
Asırlar öncesi Türkçeydi dilin,
Dinleyen anlardı sözünü senin.

Yüksekokul saydım kurduğun cemi,
Ele, dile, bele vurmuşum gemi.
Kalbindeki soyluluğun erdemi,
Artıp paklamış özünü senin.

Derviş Kemal der ki görmemiz gerek,
İnsanlara önem vermemiz gerek
İnançla, güvenle sürmemiz gerek,
Gerçeğe uzanan izini senin

97. İKİ GERÇEK MÜRŞİT

Yaşam boyu iki mürşit tanıdım,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.
Hiç kuşkusuz benim kolum, kanadım,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Bilimsel açıdan gerçeği gören,
İnsanlık yönünden zirveye eren,
Topluma mürşitlik hizmeti veren,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Cehalet zırhını delen kişiler,
Halkın dertlerini bilen kişiler,
Soylulukta önde gelen kişiler,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Bir Bedri Noyan var, Bir Turgut Koca,
Nejat'la Atilla onlardan yüce.

Bence aydın mürşit ve çağdaş hoca,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Bektaşilik konusunda kıdemli
Oluşları her bakımdan önemli.
İkisi de birbirinden erdemli,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Gerçekten inanıp gönül verdiğim,
Varıp dizlerine yüzler sürdüğüm,
En yüce makama uygun gördüğüm,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

Derviş Kemal der ki: Bilgedir O'nlar
Ünleri sürecek sonsuza kadar.
Benim övündüğüm iki insan var,
Nejat Birdoğan'la Atilla Erden.

98. İLMEL VE AYNEL YAKLAŞIM

Erenler meydanı denen alana,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın.
Ayin-i cem kovanının balına,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın.

Sen devam etmişsin yüksekokula,
Ben talim etmişim eski bir çula.
Ali'nin eseri bu gerçek yola,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın.

Yıllarca cemlerde devran yürüttüm,
Aşkın potasında nefsi erittim.
Sen dirsek çürüttün, ben diz çürüttüm,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın.
Şenle ben bu yola vermişsek meyil,
Sen bana, ben sana oluruz kefil
Seninle farkımız pek fazla değil,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın.

Derviş Kemal der ki el sundum deme,
O nedenle secde ettim âdeme.
Gönül verdiğimiz ayin-i ceme,
Sen ilmел yakınsın, ben aynel yakın

99. MUHABBET

Arif, kâmil sözlerinden olsa
Muhabbetin deryasına daldım ben.
Ozanları, bilginleri dinleyip,
Muhabbetten nice ilham aldım ben.

Tutkun bir hevesle kaynayıp çoştum,
Amacın ardından sürekli koştum
Dibi delik desti gibi bom-boştum,
Muhabbetin çeşmesinden doldum ben.

Gezmeye parasal gücüm yetmedi,
Dost hasreti yüreğimden gitmedi.
Düğün, bayram beni tatmin etmedi,
Muhabbette mutluluğu buldum ben.

Bedenim rüzgâra kapılmış gibi,
Kapısız zindana atılmış gibi,
Çözülemez büyü yapılmış gibi,
Muhabbete candan bağlı kaldım ben.

Deyişlerin güzelini seçtikçe,
Sazlar çalıp, demimizi içtikçe,
Böylece seneler gelip geçtikçe,
Muhabbetin tiryakisi oldum ben.

Derviş Kemal: Başka yolu denemem
Muhabbet aşkıyla yandım, sönemem.
Rotamı çizmişim, geri dönemem,
Muhabbette kesin karar kıldım ben

100. GÖTÜRÜN

Güzel dostlar, bir dileğim var sizden,
Alın beni gerçek raha götürün.
Usanmışım bunalımdan, krizden,
Alın beni bir dergâha götürün.

Hü dost deyip o dergâha girelim,
Girelim de gerçek neymiş görelim.
İnsan olmak için karar verelim,
Alın beni karargâha götürün.

Erenler ceminin kapısı darmış,
Gireni pişirmek için yakarmış.
Orada gerçekçi bir mürşit vatmış,
Alın beni yüz-ü mah'a götürün.

İkrara bağlıymış cem cazibesi,
Ömür boyu bozulmazmış tövbesi.
Dergâhtaymış insanların kabesi,
Alın beni Beytullah'a götürün.

Derviş Kemal der ki kalmışım darda,
Derdime bir çare bulunmaz burda.
Bilirim derdimin tabibi orda,
Alın beni Yüce ŞAH'a götürün

101. GERÇEK ÖLMESİN

Gönül köşkü bir sırçaya benzerse,
Kırılısın o gönül, gerçek ölmesin.
Gönül, gerçekleri sıkıp ezerse,
Sıkılısın o gönül, gerçek ölmesin.

Gönül, zehir katıyorsa aşlara,
Kötü fikir sokuyorsa başlara.
Gerçeğin güzüyle yalçın taşlara,
Çakılısın o gönül, gerçek ölmesin.

Hepimiz olalım gerçekten yana,
Zira gönül, bir şey vermez insana.
Gerçeğin eliyle derin zindana,
Tıkılısın o gönül, gerçek ölmesin.

İlham alıp gerçeklerin bahrinden,
Kurtulmak gerekir gönül şerrinden.
Gerçekleri sevenlerin kalbinden,
Atılısın o gönül, gerçek ölmesin.

Derviş Kemal: Gönül üstten bakarsa,
Gerçeklerin boğazını sıkarsa,
Gerçeği söylemek gönül yıkarsa,
Yıkılısın o gönül, gerçek ölmesin

102. GEREKLİ OLGULAR

Cami, Cem'de ne bulur ki,
Kendisini bulamayan.
Bu dünyada ne olur ki,
Önce insan olamayan.

Kim ki kendisini bulur,
Gerçek ilme vakıf olur.
Hiç kuşkusuz yavan kalır,
Pir'den nasip alamayan.

Gaflet, köksüz sap gibidir,
Uyutucu hap gibidir.
Dibi delik kap gibidir,
İlham ile dolamayan.

Cahil kişi köre benzer,
Çorak, kuru yere benzer,
Gücü bitmiş ere benzer,
Nefse kılıç çalamayan.

Derviş Kemal: Yalan bilmez,
Yalancıdan hayır gelmez.
Doğru, dürüst insan olmaz,
Nefsi ölü kılamayan

103. BEN

Şayet gerçek insan isem,
Hak indinde uluyum ben.
Yalan olmaz şunu desem:
Ehlibeytin dahyım ben.

Şu gördüğün başla beden,
Benim, beni inşa eden.
Enel-Hakk'a doğru giden
Kervanların yoluyum ben.

Önüm tutar yeri arşı,
Tüm evrene kurdum çarşı.
Doğru, dürüst halka karşı,
Sevgi ile doluyum ben.

Yüzüm aktır, alnım terli,

İçim paktır, dışım kirli.
Dü cihanda en geçerli
Belgelerin puluyum ben.

Derviş Kemal hitabeni
Duyan arif anlar seni
Klâsik kul sanma beni,
Allah'ın sağ koluyum ben

104. ŞU AN BAYRAMDIR

Cem evinin has canlan
Bayramınız kutlu olsun.
Şah Merdan'ın hayranları,
Bayramınız kutlu olsun.

Dost yüzüdür gördüğünüz,
Görüp gönül verdiğiniz.
Şah aşkıyla sürdüğünüz
Bayramınız kutlu olsun.

Dostlar Cem'e derilmiştir,
Hak sofrası serilmiştir,
Canlara dem verilmiştir...
Bayramınız kutlu olsun.

Bu meydanda lokma yiyen
Mağdur olmaz Ali diyen.
Canla Hakkı kenetleyen,
Bayramınız kutlu olsun.

Kırklar dergâhına giren,
Orada yapar kutsal tören.
Gönüllere huzur veren,
Bayramınız kutlu olsun.

Secde eyledik Âdem'e,
Elimizi sunduk dem'e.
Bayram dedik biz bu Ceme

Bayramınız kutlu olsun.

Derviş Kemal: Sazı çalan

Kişi demez asla yalan.

İbadetten üstün olan

Bayramınız kutlu olsun.

105. ARMAĞAN OLSUN

Ben dostluğun külfetine alıştım,

Zahmetim dostluğa armağan olsun.

Bu uğurda feragatle çalıştım,

Gayretim dostluğa armağan olsun.

Dost için çalışıp didinmek tatlı,

Alın teri, emek sarfi çok kutlu.

Başarılı olmuş isem ne mutlu...

Hizmetim dostluğa armağan olsun.

Bu dostluğa bağlı kalmışsam eğer,

Bir küçücük bulut olmuşsam eğer,

Sevgi yağmuruyla dolmuşsam eğer,

Rahmetlim dostluğa armağan olsun.

İnsandır gerçeği arayıp bulan,

Gerçeğin dışında ne varsa yalan.

Erenlerin desteğiyle var olan,

Himmatim dostluğa armağan olsun.

Gerçek Hac'dır dost gönlünü ziyaret,

Gönül almak bence kutsal ticaret.

Derviş Kemal canla kandan ibaret,

Servetim dostluğa armağan olsun.

106. EY İNSANLIK SEN NERDESİN

Senelerdir arıyorum,

Ey insanlık, sen nerdesin?

Dinle, sana soruyorum,

Ey insanlık, sen neredesin?

Evin varsa numaran kaç?

Ara sıra telefon aç.

Tüm hainler sana muhtaç,

Ey insanlık, sen neredesin?

Bizleri hiç takmıyorsun,

Yüzümüze bakmıyorsun,

Meydanlara çıkmıyorsun,

Ey insanlık, sen neredesin?

Pis havadan boğuldun mu?

Halk içinden kovuldun mu?

Gizlendin mi, kayboldun mu?

Ey insanlık, sen neredesin?

Aydına hor bakıyorlar,

Bazan kurşun sıkıyorlar,

Diri diri yakıyorlar,

Ey insanlık, sen neredesin?

Halkın imdadına ersen,

Zalim vicdanlara girsen,

Barış olur sen gelirsen,

Ey insanlık, sen neredesin?

Derviş Kemal: Geldiniz mi?

Hâlimizi gördünüz mü?

Yoksa siz de öldünüz mü?

Ey insanlık, sen neredesin

107. DOST OLURSAN

Dostluk nedir öğrenirsin,

İnsanlarla dost olursan.

Benliğinden öğrenirsin,

İnsanlarla dost olursan.

Sahip olup sıfatına,
Bir kez varsan dost katına,
Renk katılır hayatına,
İnsanlarla dost olursan.
Öyle insanlar tanırırsın,
Sen kendini hiç sanırırsın,
Bu gerçeğe inanırırsın,
İnsanlarla dost olursan.

Eğri isen doğrulursun,
Sevgi ile yoğrulursun,
Yaşamında tat bulursun,
İnsanlarla dost olursan.

Dostsuz kişi nasip almaz,
Yarınından emin olmaz
Derdin biter, gamın kalmaz,
İnsanlarla dost olursan.

Gerçek dostluk asla ölmez,
Bu sırrı her kişi bilmez.
Dosttan sana zarar gelmez,
İnsanlarla dost olursan.

Öner Derviş Kemal öner,
Dost kazanmak büyük hüner.
Dik yokuşlar düze döner,
İnsanlarla dost olursan

108. KOŞULLU YENİLGİ

Ezildim, yoruldum ama sonunda
Nefis denen düşmanımı yendim ben.
Yerimi alınca halkın yanında,
Nefis denen düşmanımı yendim ben.

Erenler cemine layık olunca
İkrar verip ben kendimi bulunca,
Benlikten, riyadan uzak kalınca,
Nefis denen düşmanımı yendim ben.

Erenler ceminde Hak'kı haklayıp,
Özümü, yüzümü, manen paklayıp,
Kendime yeterli gücü toplayıp,
Nefis denen düşmanımı yendim ben.

Bağlı bulunduğum yerel törece,
İnsana verilmiş yüksek derece
İkrarımı bozmadığım sürece,
Nefis denen düşmanımı yendim ben.

Derviş Kemal der ki zayıftı dünkü,
Benim gerçek gücüm işte bugünkü.
Artık beni kimse yenemez, çünkü
Nefis denen düşmanımı yendim ben

109. GELSİN

Dergâh gerçek bir kovandır,
Arı olan bala gelsin.
Çalılıklar çok yavandır,
Bülbül olan güle gelsin.

Kişi kendin fark ederek
Beyne bilinç zerk ederek,
Benliğini terk ederek,
Damla olup göle gelsin.

Söze kulak veremeyen,
Aklın başa deremeyen,
Gerçekleri göremeyen,
Gözlerini sile gelsin.

Kişi neşsin dizginleyip,
Kurallara boyun eyip,
Geçmişini irdeleyip,
Kendisini bile gelsin.

Yolumuza Hak diyenler
Kurallara baş eyenler,
Derviş Kemal: Dileyenler
İnsan olup yola gelsin.

110. OLMASIN

Ayla yıldız yeter bana, ben Türküm,
Padişah misali tuğram olmasın.
Kimsenin malında yok benim gözüm,
İstemem, midemde haram olmasın.

Alnımın teriyle kazanıp yerim,
Bu normal rızkıma eyvallah derim.
Erdemli bir yoksulluğu yeğlerim,
Yeter ki yüzümde karam olmasın.

Mal yalan, mülk yalan, bu dünya yalan,
İyiliktir burada ebedi kalan.
Kara günlerimde yardımcı olan
Dostlar var oldukça param olmasın.

Derviş Kemal doğru söyler dillerin,
O nedenle yaz kış açar güllerin,
Hiçbir şey istemem, yalnız ellerin
Sözünden gocunan yaram olmasın

111. ZAMAN

Dünyada kaldığım sürece bana
En büyük darbeyi indirdi zaman.
Kederden, çileden, acıdan yana,
Her yükü sırtıma bindirdi zaman.

Doğuştan enseme kancayı taktı,
Hem ağlattı hem de seyrime baktı,
Varlıktan sürekli yoksun bıraktı,
Yokluğu içime sindirdi zaman.

Başımın derdini yitirmedi hiç,
Yaşamla kavgamı bitirmedi hiç,
Bir kez olsun galip getirmedi hiç,
Beni hep kadere yendirdi zaman.

Saçımı erkenden ağartıp döktü,
Dişlerimi tutup kökünden söktü,
Sırtıma abanıp belimi büktü,
Eyfel'dim Piza'ya döndürdü zaman.

Derviş Kemal der ki çilem dolmadı,
Mutluluk bizlere nasip olmadı,
Kalbime yaşama aşkı dolmadı,
Tüm umutlarımı söndürdü zaman

112. MASKELELER

Kişilerin sözü özüne uyar,
Maskeler yüzlerden düştüğü zaman.
Dinleyen insanlar gerçeği duyar,
Maskeler yüzlerden düştüğü zaman.

Sen nere gidersin, nerden gelirsin,
Maskeler düşsün ki gerçek belirsin.
Kim, neden yanadır görüp bilirsin,
Maskeler yüzlerden düştüğü zaman.

Gizliliğin kaleleri delinir,
Meraklar, kuşklar bir bir silinir
Kişilerin özvarlığı bilinir,
Maskeler yüzlerden düştüğü zaman.

Derviş Kemal der ki gerçek sezilir,
İnsanoğlu iyi yola düzölür,
Hileye dayalı sırlar çölölür
Maskeler yüzlerden düştüğü zaman

113. YOKSULLUK ŞARKISI

Öyle bir bela ki bitmek bilmiyor,
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.
Ne yapsan boşuna, sonu gelmiyor,
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.

Yıllar önce bana kancayı taktı,
Kış günü dondurdu, yaz günü yaktı,
Beni ete, süte hasret bıraktı,
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.

Feryadımı bir gün olsun duymadı,
Ömür boyu beni rahat koymadı,
Gözüm doydı fakat kamım doymadı,
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.

Yoksulluk derdinden düşmüşüm gama,
Elbisem eskidi tutmuyor yama,
İnsanca yaşamak isterdim ama
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.

Yoksulluk, sanırsın asya gribi,
Tuttum bırakmaz asla garibi,
Gezer miydim böyle dilenci gibi,
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun.

Derviş Kemal der ki çilem dolmadı,
Bu yükü çekmeye gücüm kalmadı.
Şöyle bir “oh” demek nasip olmadı
Ah bu yoksulluğun gözü kör olsun

114. GELMESİN

Benden selâm söylen yalancı dostu,
Sakın ola huzuruma gelmesin.
Riyakâr yüzünü görmek istemem,
Sakın ola nazarıma gelmesin.

Bizim meclis kıyl-ü kâh istemez,
Alfabemiz lâm, cim, dal'ı istemez
Türk çarşısı, Arap malı istemez,
Sakın ola pazarıma gelmesin.

İstemem ben böyle küfürbaz adam,
Fakirhanemize basmasın kadem.
Gerçekçi dostlarla sürülsün bu dem,
Sakın ola dizarıma gelmesin.

Dumanlı havada gerçek seçilmez,
Riyakâr nadanla dolu içilmez.
Bıçkımız naziktir, kalas biçilmez,
Sakın ola hızarıma gelmesin.

Derviş Kemal der ki ey Şah-ı Merdan,
Zatına durumu eyledim beyan.
Ömrümüz bitip de öldüğüm zaman
Sakın ola mezarıma gelmesin

115. ALİ VAR

Kün emriyle yaratılan dünyanın,
Ta ezelden yapısında Ali var.
İnsan için kurulan bu binanın
Temelinde, çatısında Ali var.

Kevn-i mekândaki dağın, deryanın,
Ormanın, ırmağın, çölün, sahranın,
Canlının, cansızın, her tür eşyanın,
Ayrı ayrı hepisinde Ali var.

Kuşanıp tacını oturmuş tahta,
Kırlara mürşitlik etmiş dergâhta.
İlimler, irfanlar cem olmuş Şah'ta,
İlim Őehrinin kapısında Ali var.

Tescilli ismidir "Tanrı Arslanı",
Kur'an'da saptanmış yüce ünvanı.
Ünü tutmuş baştanbaşa cihanı,
Dünyanın beş kitasında Ali var.

Derviş Kemal, Şah bağından gül derdim,
Yalnız bu açıdan murada erdim.
Ben O'na kuşkusuz gönlümü verdim,
Yüreğimin ortasında Ali var

116. ATATÜRKÇÜ BEKTAŞİLER

Hakka giden yolu bulmuş,
Atatürkçü Bektaşiler.
İnsanlığa örnek olmuş,
Atatürkçü Bektaşiler.

Eşitliği çok severler,
Özgürlüğü hep överler,
Her dem devrimciyiz derler,
Atatürkçü Bektaşiler.

İlmi dalda yarışçıdır,
Uygarlığa varışçıdır,
Sevecendir, barışçıdır
Atatürkçü Bektaşiler.

Hâkimdirler ellerine,
Kem söz girmez dillerine,
Sahiptirler bellerine,
Atatürkçü Bektaşiler.

Halkın düşmanını tanır,
Zalim üstüne çullanır,
Silah değil, saz kullanır,
Atatürkçü Bektaşiler.

Derviş Kemal: Gerçek şudur,
Enel-Hak'kın Mansurudur,
Yurtta denge unsurudur,
Atatürkçü Bektaşiler

117. DEDİLER

Erenler, arifler, kâmiller bize,
Bacısız muhabbet olmaz dediler,
Bacılar girmezse şu cemimize,
Sohbetin anlamı kalmaz dediler.

Arslanın dişisi arslansa madem,
Onlar da meclise basmalı kadem.
Eşitlikten yoksun bacısız bir cem,
Sohbeti geçerli kılmaz dediler.

Eşitlik ilkesi geçerli ise,
Bacılar da ceme gelsin öyleyse.
Her gece sürekli hizmet eylese,
Bacılar külfetten yılmaz dediler.

Erenlerin nutku olmuşsa ayet,
Bacıları ceme edelim davet.
Mecliste bacılar yok ise şayet,
Yolunuz menzili bulmaz dediler.

Derviş Kemal der ki gözü görenler,
Sosyal eşitliğe değer verenler.
Bacısız dem ile devran sürenler,
Ali'den iyi not almaz dediler

118. DÜVAZ

Hepimizin Şah seçtiği
Ali bizim ulumuzdur.
İmam Hasan'm içtiği
Zehir bizim dolumuzdur.

Demokrasi felsefesi,
Rejimlerin en incesi.
Hüseyin'in düşüncesi
Bizim gerçek yolumuzdur.

Zeynel Abidin'dir gevher,
İmam Bakır bize rehber.
İlim, irfan kutbu Cafer,
Tutunacak dalımızdır.

Yolumuzu çizdi Kâzım,
Rıza'yı zikreder sazım.
Tâki, Naki bize lâzım,
O'nlr bizim gülümüzdür.

Hasan-ül Askerî her an
Derdimize olur derman.
İmam Mehdi sahip zaman,
Ayağımız, elimizdir.

Pir Bektaş'tır yolu bilen,
Abdal Musa izden gelen.
Lâpseki'de deniz bölen
Seyit Ali delimizdir.

Derviş Kemal: Elim erde,
Yüzüm yerde, özüm darda,
Ömür boyu kaldık zorda,
Dünya bizim çölümüzdür

119. BİR BAŞKA YOLCULUK

Bir vadinin kumla kaplı köşesi,
Beni alıp Kербela'ya götürür.
Mazlumları ezenlerin neşesi,
Beni alıp Kербela'ya götürür.

Gördüğüm her türlü acıklı anlar,
Kılıçla, silahla vurulan Çan'lar,
Açılan yaradan dökülen kanlar
Beni alıp Kербela'ya götürür.

Ağustos ayında güneş şulesi
Yakarak kestiği zaman nefesi,
Su diye ağlayan bir çocuk sesi,
Beni alıp Kербela'ya götürür.

İnsanlara uygulanan işkence,
Kabuklanan dertlerimi deşince,
Beynimde oluşan garip düşünce,
Beni alıp Kербela'ya götürür.

Derviş Kemal: İşte bundan dolayı,
Dertten kurtulmanın yoktur kolayı.
Yüz karası bir cinayet olayı,
Beni alıp Kербela'ya götürür

120. CEM OLGUSU

Girdini Kırklar meydanına,
Çanlar bana yol verdiler
Uydum Şah'ın erkânına,
Pir'ler bana el verdiler.

Dem içildi, devran döndü,
Buna gerçek birlik dendi.
Dergâh has bahçeye döndü,
Gül aldılar, gül verdiler.

Çanlar cemde buluşunca,
Güzel ortam oluşunca,
Zevk zirveye ulaşınca,
Sazlar coşup dil verdiler.

Düşünceye dalınınca,
O dergâh çöl sanılınca,
Şah Hüseyin anılınca,
Bütün gözler sel verdiler.

Derviş Kemal: Pençe çalıp,
Pirim beni cansız kılıp,
Benliğimi benden alıp,
Bana bir hoş hâl verdiler

121. CEMLER

Tüm sazların halktan yana
Çalındığı yerdir cemler.
Muhabbetin ummanına
Dalındığı yerdir cemler.

Kim ederse cemde yemin,
Herkes olur O'ndan emin.
Adaletin ve erdemin
Bulunduğu yerdir cemler.

Ceme pozitifse duygun,
Halk içinde artar saygın.
Tüm sözlerin öze uygun
Kılındığı yerdir cemler.

Kimler kursa nefse tuzak,
Her dem olur yüzleri ak.
Her tür kötülükten uzak
Kalındığı yerdir cemler.

Derviş Kemal sofrâ sersin,
Dostlarına dolu versin.
Her konuda gerçek dersin
Alındığı yerdir cemler.

122. MUHABBET

Dostlar, gördüğünüz cemin,
Tek amacı muhabbettir.
Kesinlikle olun emin,
Muhabbet bir ibadettir.

Niyet edip ceme girmek,
Cemde ikrar sözü vermek,
Mihmanlara safra sermek,
Kanıtlanmış keramettir.

Olmak için girdik ceme,
Secde ettik biz âdeme.
İçtiğimiz kutsal dem'e
Haram demek dalalettir.

Elle koymadığın almak,
Halka yalan haber salmak,
Keza nefse esir olmak,
Açık, seçik cehalettir.

Derviş Kemal: Yoldan çıkma
İnsanlara kötü bakma,
Sakın ola gönül yıkma,
Gönül kırmak cinayettir.

123. GERÇEK BAYRAM

Dost dostunun cemalini
Gördüğü an bayram olur.
Yüzünü dostun yüzüne
Sürdüğü an bayram olur.

Tutup dostun ellerini,
Duyup tatlı dillerini,
Dost dostunun güllerini
Derdiği an bayram olur.

İnan dostluk gereğine,
Gir Erenler süreğine.
Dost dostunun yüreğine
Girdiği an bayram olur.

Yüzler gülmüyorsa eğer,
Bayram olmaz imiş meğer.
İnsanlar insana değer
Verdiği an bayram olur.

Derviş Kemal halktan yana,
Dostlarımız tanık buna.
İnsanların derdi sona
Erdiği an bayram olur

124. GERÇEK SEVGİDİR

Savaştan kaçınıp barışı seven,
Herkesin ereği gerçek sevgidir.
Haklıdır barıştan yanayım diyen,
Barışın yüreği gerçek sevgidir.

Mutludur barışa sevgiyi katan,
İnsana yaşama temeli atan,
Bütün insanları ayakta tutan,
Dünyanın direği gerçek sevgidir.

Bulanık gönüller artık durulsun,
Zamana uyumlu düzen kurulsun,
Sevginin damgası çağa vurulsun,
Halkların dileği gerçek sevgidir.

Derviş Kemal herkes gözün silmeli,
Silkinerek kendisine gelmeli,
İnsan olan şu konuyu bilmeli,
Huzurun gereği gerçek sevgidir

125. DOST GÜLLERİ (ENGELLERİ)

Engelleri bir hamlede,
Yıkar gider dost gülleri.
Arkasına nice dostu,
Takar gider dost gülleri.

Bakınmadan sağa sola,
Durmaz yürür vermez mola,
İnsanları dürüst yola,
Sokar gider dost gülleri.

Söker atar tasaları,
Aydınlatır kafaları,
Aşıktan yoksun insanları,
Sıkar gider dost gülleri.

Açar zemheride kışta,
İzi vardır her nakışta,
Hamı hası bir bakışta,
Çakar gider dost gülleri.

Kulak ver Derviş Kemal'e,
Düşmeysin kötü hâle,
Her kafada bir meşale,
Yakar gider dost gülleri.

SONUÇ

Derviş Kemal (Kemal Özcan), Alevî Bektaşî öğretisinin çağımızdaki taşıyıcı örnek ozanlarından birisi olarak anılmaktadır. Şiirlerde Derviş Kemal mahlasını kullanan Kemal Özcan, Alevî-Bektaşî geleneğinin bir mensubu olarak şiirlerinde yoğun bir biçimde bu öğretinin izlerini yansıtmıştır. Kendisini ozan olarak dile getirmesi ve enstrüman olarak keman çalması âşık edebiyatının sözlü gelenek şiir sanatının üreticileri konumundaki âşıklardan farklı bir görünüm arz etmektedir. Şiirlerde Derviş Kemal mahlasını kullanan Kemal Özcan, Alevî-Bektaşî geleneğinin bir mensubu olarak şiirlerinde yoğun bir biçimde bu öğretinin izlerini yansıtmıştır. İrticalen şiir söylemiyor olması, repertuarında halk hikâyesi bulunmaması, bade içme meselelerine inanmaması gibi birtakım özellikleri klasik âşık tipolojisinden ayrılan en önemli hususiyetleridir. Tekke kültür çevresinin bir mensubu olan Derviş Kemal'i bütün bu özelliklerini göz önünde bulundurmak suretiyle tekke veya kahvehane gibi âşık tarzının çıkış noktalarına keskin bir şekilde bağlamak zordur. Keza yazmış olduğu şiirlere bakıldığında her iki gruba da dahil edilebilir şiirleri vardır. Şiirlerinin tasavvuf ve sosyal meseleler değinmiştir.

Şiirlerinde nazım biçimi olarak ağırlıklı olarak koşma kullanmıştır. Bununla birlikte sözlü gelenek şiir sanatında geçmiş dönemlerdeki temsilcilerin şiirlerinden çok da aşına olmadığımız yabancı kelimelerin şiirlerinde geçtiğini görmekteyiz (negatif, radyasyon). Bu durum içinde yaşadığı dönemde karşılaştığı sosyal güncel konuların bir getirisi olarak değerlendirilebilir.

Şiirleri içerisinde yer yer başarılı örnekler verildiği gibi ölçü ve uyak hatalarının yapıldığı örneklerinin de mevcut olduğunu belirtmek gerekir. Kemal Özcan halk şiirinin karakteristik özelliklerinde olan dörtlük, koşma hece ölçüsü sadece hece ölçüsü kullanmıştır. Nazım biçimi olarak da daha çok koşma şeklini tercih etmiştir. Bununla birlikte az da olsa semai örnekleri de vermiştir. Bir zamanlar âşık edebiyatının örneklerini vermiş olduğu aruzlu türlere Kemal Özcan şiirlerinde rastlanmamaktadır. Bununla birlikte Kemal Özcan'ın biçimsel bakımdan ve şiirindeki ahenk ve üslup

özellikleri bakımından yaptığı hatalar göz önünde bulundurulacak olursa kendisini yüzyılın en güçlü şairlerinden geleneğin çok güçlü bir temsilcisi olduğunu iddia etmememiz çok da mümkün değildir. Buna rağmen Derviş Kemal'in Bektaşî cemlerinde şiirlerinin okunduğu meselesi göz önünde bulundurulacak olursa Alevî toplunun kendisini sahiplendiği ve büyük bir kıymet verdiği görülür. Dolayısıyla şairliği ve şiir konusundaki mahareti, bu konuda ne kadar yetkin olduğu noktasında şiirlerinde şekilsel kusurlara bakılarak yapılacak olan tespitler geleneğin onu sahipleniş biçimine bakıldığında geri planda görünmektedir.

Kemal Özcan'ın Alevî Bektaşî toplumu tarafından benimsenmesinin, sahiplenmesinin, kendisine şiirler yazılmasının ve şiirlerinin başka sanatçılar tarafından okunmasının Alevî-Bektaşî inancında güncelliğini yitirmeyen konulara değinmesinden dolayıdır.

Ağırlıklı olarak tasavvufî içerikli eserler ortaya koyması, dünyevi aşka çok az yer vermesi dervişlikle alakalı düşüncelerinin bir yansımasıdır. Mensubu olduğu Bektaşîliğin kültürel kodlarında yerleşmiş protest tavrın şiirlerinde ağır dille toplumsal konularda ve güncel meselelerde getirmiş olduğu eleştirilerde kendisini hissettirmektedir.

Yine Atatürk'ün özellikle Alevî-Bektaşî cemevlerinde adeta bir kutsal kişi olarak algılanması söz konusudur. Bu durum yine onun içinde yetişmiş olduğu geleneğin şiirlerinden etkisi olarak düşünülebilir. Dini unsalar tarafından bakıldığına geleneğinin kendisi üzerinde etkisi yol dediğimiz Bektaşîliğe intisap edeceklerde bulunması gereken özellikler, bu noktada öğretiyi insanlara aktarma anlatma ve açıklamaya çalıştığı şiirlerinde bir hayli fazladır.

Bu çalışmamız Derviş Kemal Özcan hakkındaki bütün mesele ve sorunları halletme iddiasında değildir. Derviş Kemal Özcan hakkında söylenilecek her şeyin söylendiği iddiasını taşımamaktadır. Burada şiirlerinden bir kısmının değerlendirilmesi yapılmıştır. Klasik âşık tipolojisinden ayrılan boyutlarıyla Derviş Kemal'in âşık edebiyatı özelinde yapılacak olan tanımlamalar, sınıflandırmalar için mevcut ve yerleşmiş

kanaatleri bu boyutlarıyla tekrar gözden geçirmeyi gerektirebilecek özellikler taşıdığı açıktır.

Bu bağlamda Yapmış olduğumuz çalışmanın Kemal Özcan'nın bilim dünyasının dikkatlerine sunulması ve Sözlü gelenek şiir sanatının diğer temsilcileri hakkında yapılmış çalışmalarla oluşan birikime bir katkı sağlaması temennisini taşımaktayız.

KAYNAKÇA

- Akça, K. (1940). *Sille'nin Halk Şairleri*. Konya: Haşim Basımevi.
- Akça, K. (1945). "Halk oda ve Halkevleri Kuruluş Yıldönümü Dolayısı ile Eski Köy Odaları". *Folklor Postası*. 1 (6), 3.
- Aksoyak, İ. (2003). "Edebî Sanatlar". *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aksu, H. (1998). *Hurûfîlik*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 18, 408-412. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Akün, Ö. F. (2013). *Divan Edebiyatı*. İstanbul: İsam Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2001). "Rüyada (Düşde/Tüste) Bade İçme ile Destan Söyleme Geleneği Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma". 2. *Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi (27-28 Ekim 2000)*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları. 65-72.
- Alver, K. (2006). "*Edebiyatın Sosyolojik İmkânı*". *Edebiyat Sosyolojisi*, (Ed. Köksal Alver). Ankara: Hece Yayınları, 11-21.
- Arat, R. R. (1991). *Eski Türk Şiiri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ardoğan, R. (2009). "Taklîdî İmanın Geçerliliği". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (50) 2, 39-70.
- Artun, E. (2005). *Dini-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- Artun, E. (2010). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Adana: Karahan Yayınları.
- Artun, E. (2012). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Edebiyat Tarihi/Metinler*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aydın A. (2016) Yaşayan Büyük Alevi-Bektaşî Ozanî Derviş Kemal, *Yol Dergisi*, (40).

- Ayva, A. (2005). *Konya Âşıklık Geleneği ve Âşık Ataroğlu Hayatı-Sanatı-Şiirleri-Şiirlerinin Tahlili*. Konya: Selçuk Üniversitesi (Doktora Tezi).
- Başaran, U. (2013). “Durak Terimini Yeniden Tartışmak”. *Bilim ve Kültür Dergisi*, (1)2, 108-114.
- Başgöz, İ. (1967). “Dream Motif in Turkish Folk Stories and Shamanistic Initiation”. *Asian Folklore Studies*, (1), 26, 1-18.
- Başgöz, İ. (1986a). “Türk Halk Hikâyelerinde Düş Motifi Zinciri”. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları. İstanbul: Pan Yayıncılık, 24-28.
- Başgöz, İ. (1986b). “Karac’oğlan Geleneği”. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları. İstanbul: Pan Yayıncılık, 152-160.
- Başgöz, İ. (1986c). “Kaç Karac’oğlan Var?”. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları. İstanbul: Pan Yayıncılık, 161-162.
- Başgöz, İ. (1986ç). “Halk Edebiyatı ve Folklor”. *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bilgegil, K. (2012). *Saz Şiirinin Kadroları*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.
- Birsel, S. (2014). *Kahveler Kitabı*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Boratav, P. N. (1968). “Âşık Edebiyatı”. *Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Dergisi* (207), 340-357.
- Boratav, P. N. (1978). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınları.
- Boratav, P. N. (1982). “Sille Halk Şairleri”. *Folklor ve Edebiyat*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Boratav, P. N. (2000). *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Boratav, P. N. (2011). *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Boratav, P., N. (2000). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: K Kitaplığı.

Cenikoğlu, G. T. (2013), *Türk Halk Bilimi Araştırmaları*, Konya: Kömen Yayınları.

Çapraz, E. (2015). “*Sosyo-Kültürel Bağlamda Kayserili Rûzî ve Şiirleri (İnceleme-Tenkitle Metin)*”. Kayseri: Erciyes Üniversitesi (Doktora Tezi).

Çapraz, E. (2018). “*Âşık Tarzı Yer ile Gök Destanlarının Kökeni Üzerine Bir İnceleme*”. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. (39): 105-118.

Çobanoğlu, Ö. (1999). “Elektronik Kültür Ortamında Aşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurova Aşıkları Üzerine Tespitler”.*III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildiriler*. Adana: Adana Valiliği Yayınları Adana Ofset. 246-253.

Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Çobanoğlu, Ö. (2007). *Birlikte Yaşama Kültürümüzün Kaynaklarından Âşık Edebiyatı Geleneğinin Eminönü Merkezli Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Eminönü Belediyesi Yayınları.

Çobanoğlu, Ö. (2018) *Halk Edebiyatına Giriş-I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dilçin, C. (2004). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları.

Dilçin, C. (2009), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.

Dilçin, C. (2013). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları.

Dizdaroğlu, H. (1996). *Halk Şiirinde Türler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Durbilmez, B. (2017). *Gelenekli Türk Anlatıları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Durbilmez, B. (2018). *Âşık Edebiyatı ve Taşpınarlı Halk Şairleri* Ankara: Akçağ Yayınları.

Düzgün, D, (2018) *Âşık Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

- Düzgün, D. (1997). *Âşık Yaşar Reyhani Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Düzgün, D. (2008). *Âşık Edebiyatı. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Düzgün, D. (2017), “Âşık Edebiyatı”, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Düzgün, D. (2018). “Âşık Edebiyatı”. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Düzgün, D. (1998) *Erzurum'da Âşık Kahvesi Geleneği*, Ankara: Feryal Matbaacılık, 205–224.
- Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Fırlalı, E. R. (1998). Hasan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 16, 282-285. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Fırlalı, E. R. (1998). Hüseyin. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 18, 518-521. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Fırlalı, E. R. (2017). *İmam Ali*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1992) *Alevî-Bektâşî Nefesleri*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Görkem İ. (1998) “Türk Halk Hikâyelerinin Canlı Gösterim (=Performance Oriented) Olarak İncelenmesi”. *Milli Folklor*. (37), 107-113.
- Görkem, İ. (2000). *Halk Hikâyeleri Araştırmaları Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Görkem, İ. (2016). *Karacaoğlan*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Görkem, İ. (2001b). “Selçuklu’dan Cumhuriyet’e: Halk Şâirlerinde Türkçe Sevgisi”. *Türk Yurdu/Türkçe’ye Dergisi* (162-163) (Şubat-Mart), 155-161.
- Görkem, İ. (2006). *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri*. İstanbul: E Yayınları.

- Görkem, İ. (2009). “Dünden Bugüne ‘Türk Sözel Edebiyatı’: Değişim ve Dönüşüm”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 39, 411-422.
- Günay, T. (1986). “Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme (Müşâare) Örnekleri”. *Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Güven Matbaası.
- Günay, U. (2008). *Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İyiyol, F. (2013). Anonim Olmayan Mâniler: Dinî-Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı Örnekleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 6 (12), 261-276.
- Kabaklı, A. (2006), *Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı.
- Kabaklı, A. (2008). *Âşık Edebiyatı*, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kaya, D. (2010). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1979). “Bektaş, Hacı Bektaş Veli.” *İslam Ansiklopedisi*, 2. Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 461-464.
- Köprülü, M. F. (1984). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004a). “Türk Edebiyatının Menşei”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 65-128.
- Köprülü, M. F. (2004b). “Ozan”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 129-139.
- Köprülü, M. F. (2004c). “V.-XVI. Asırlarda Türk Şâirleri”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 153-159.
- Köprülü, M. F. (2004ç). “Saz Şâirleri, Dün ve Bugün”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 161-184.

- Köprülü, M. F. (2004d). “Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşei ve Tekâmülü Hakkında Bir Tecrübe”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 185-219.
- Köprülü, M. F. (2004e). “Türk Edebiyatının Ermeni Edebiyatı Üzerindeki Tesirleri”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 245-280.
- Köprülü, M. F. (2004f). “Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004g). “Arûz”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 281-316.
- Köprülü, M. F. (2004ğ). *Saz Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004ı). “Türk Edebiyatının Menşei”. *Edebiyat Araştırmaları-1*. Ankara: Akçağ Yayınları, 65-128.
- Köprülü, M. F. (2012). *Anadolu'da İslâmiyet*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Németh, G. (1982). *Attila ve Hunları*. (çev. Şerif Baştav). İstanbul: Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (1994). “Azerbaycan ve Türkiye Sahasında Âşık Edebiyatının XVI. Yüzyılına Dair”. *İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*(1-7 Temmuz 1993). Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2000). “Bektaşîlik Anlatım Ortamında Halk Şiiri”. *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2001). “Türkiye Sahası Âşık Makamları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Türk Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2003). “Birincil Sözlü Kültür Çağı ve Karac'oğlan Şiiri”. *Millî Folklor*. (58),31-38.
- Oğuz, M. Ö. (2012). “Karacaoğlan: Anlatıcılar ve Biyografiler”. *Millî Folklor*. (93), 53-61.

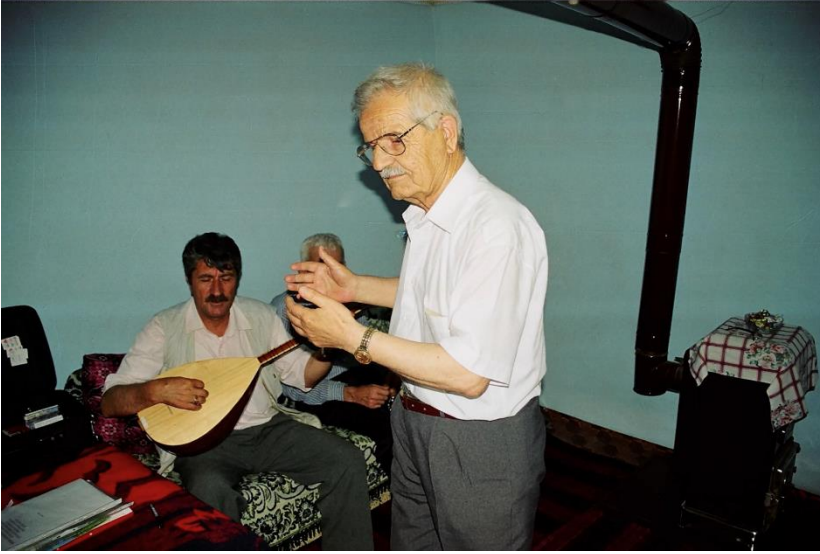
- Onay, A. T. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özerdim, M. N. (1955). "M.S. IV-V. Yüzyıllarda Çin'in Kuzeyinde Hanedan Kuran Türklerin Şiirleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 13 (3), 51-96.
- Özkan, F. (2008). *Çavdaroğlu Müftü Derviş'in Dîvân-ı Münâcâtı Üzerine Bir İnceleme*, Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, (Yüksek Lisans Tezi).
- Sakaoğlu, S. (1989). "Türk Saz Şiiri". *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*. (445-450) (Ocak-Haziran), 105-250.
- Sakaoğlu, S. (2014). "Türk Saz Şiiri Tarihini Yazmak Niçin Zordur?". *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Sever M. (2013), Kaygusuz Abdâl'in Menâkıbnâmesine ve Şiirlerine Göre İnsanın Manevî Eğitimi, *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi* (21), 14-19.
- Sezgin, A. (1990) *Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik*, Ankara: Kültür Bak. Yayınları.
- Şimşek, E., (2009) Yakınma/Yakarışlar Dünyasında Felek ve Türk Halk Edebiyatına Yansımaları, *Milli Folklor Dergisi*, (84), 34-41.
- TDK (1998). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tek, R. (2018). *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri (İnceleme-Metin)*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Varol, M. B. (2017). *Hz. Hasan*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yardımcı, M. (1999), *Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*, Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, M., (2003). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İzmir: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, M., (2009). *Yaşamları Sanatları ve Şiirlerinin Yorumlarıyla Âşıklarımız*, İzmir: Ürün Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998a). "Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler". *Türk Bitiği Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 37-42.

- Yıldırım, D. (1998b). “Türkiye’de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri”. *Türk Birliği Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 43-60.
- Yıldırım, D. (1998c). “Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri”. *Türk Birliği Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 65-75.
- Yıldırım, D. (1998d). “Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler”. *Türk Birliği Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 76-80.
- Yıldırım, D. (1998g). “Orta Asya Bozkırlarından Urumuneli’ne (Türk Sözlü Şiir Sanatının Yayılması Üzerine)”. *Türk Birliği Araştırma/İnceleme Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 180-195.
- Yıldırım, D. (1999). “Dede Korkut’tan Ozan Barış’a Dönüşüm”, *Türk Dili Dergisi*, (570), 505-530.
- Yıldırım, D. (2000). “Türk Sözel Kültüründe Süreklilik Osmanlı Hanedanlığı Döneminden Cumhuriyete”. *Türkbilig.* (1), 32-45.

EKLER

Resim 1

Resim 2

Resim 3

DERVİŞ KEMAL ANMASI
Ozanların Dili ve Sazıyla Dostluk Kervanı Yürüsün

Ölümünün 3. Yıldönümünde Halk Ozanımız
Kemal Özcan (Derviş Kemal) Saygıyla Anıyoruz...

Bizim cemimize kolay girilmez
Nefsine uyarak azmışsan gelme
Bu cemde kimseye ödün verilmez
İnsanlık yolundan yozmuşsan gelme

Ummanlar dururken dalma göllere
Yolundan yozup da düşme dillere
Çıkarın uğruna şayet ellere
İftira kuyusu kazmışsan gelme

İnsanlık yolunda bir unvan kazan
Mutluluk bulur mu şuurun bozan
İster bir aşık ol istersen ozan
Gerçeğe aykırı yazmışsan gelme

Derviş Kemal der ki kulak ver bana
Ben tavir koymuşum gerçekten yana
Doğruyu güzeli söylerim sana
Bu gerçek sözlere kızmışsan gelme

Nakilbent Sk. No: 25 Sultanahmet-Fatih-İstanbul
İrtibat: 0542 593 35 60

Divriği
GAZETESİ

İLKEZGİ
Sultanahmet Art Gallery
Konya Art Gallery

28 Nisan 2018 Cumartesi - Saat: 13:00-17:00

Resim 4